

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Sirje Rammo

EESTI KEELE ÕPIK TÄISKASVANUD
KEELEÕPPIJALE

Magistritöö

Juhendaja professor Birute Klaas

Tartu 2010

Sisukord

Sisukord	115
Eessõna	116
1. Teoreetilisi seisukohti ja metoodilisi aspekte õppesisu esitamise, omandamise ja õpetamise kohta	122
1.1. Keele omandamine ja õppimine.....	122
1.1.1. Võõrkeele õppimine hilisemas eas.....	124
1.2. Sõnavara õppimine.....	127
1.3. Grammatika esitlus ja osatähtsus õpikus	132
1.4. Töö tekstiga.....	136
1.4.1. Lugemisoskus ja lugemistekstide valik	137
2. Eesti keele õpik täiskasvanutele	142
3. Eesti keele grammatika	314
Kokkuvõte	360
Kirjandus	362
Summary	370

Eessõna

Käesolev magistritöö käsitleb uut õppekomplekti täiskasvanud keeleõppijale ja kirjeldab metoodilisi lähtekohti, millest töö autor juhindus õpiku kavandamisel.

Eessõna tutvustab algtaseme õppekomplekti struktuuri. Esimene peatükk on teoreetiline sissevaade mitmesse teise keele / võõrkeele õpetamise ja õppimisega seotud põhimõttesse ja probleemi. Teine peatükk sisaldab ükskeelset õpikut ning kolmandast peatükist leiab ülevaate eesti keele grammatilisest struktuurist, mis on mõeldud nii selle õpiku kasutajatele kui ka kesk- ja kõrgtasemel keeleõppijatele.

Kõnesoleva õpiku sihtrühmaks on täiskasvanud keeleõppija, kellel on vähemalt keskharidus ja seega ühe-kahe võõrkeele õppimise kogemus. Õpik sobib kasutamiseks täiskasvanute keeleõpperühmades (nt kõrgkoolides, keeltekooskoolides, kursustel jne), aga ka iseseisval õppimisel.

Õpik pakub materjali õppimiseks vastavalt Euroopa Nõukogu keeleoskustasemete süsteemile A1–B1 tasemel. Euroopa Nõukogu ühtsete keeleoskustasemete kirjeldus (EKR 2007) ütleb, et algtasemel keeleõppija mõistab lauseid ja sageli kasutatavaid väljendeid, mis seostuvad talle oluliste valdkondadega, tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades. Kesktasemel (iseseisev) keelekasutaja (B1) mõistab kõike olulist tuttavalt teemal, saab hakkama riigis, kus vastavat keelt räägitakse, oskab koostada lihtsat teksti tuttavalt teemal, oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendada – selgitada oma seisukohti ja plaane. Algtaseme saavutamine ja kesktasemele jõudmine on aja- ja töömahukas protsess, mille käigus areneb algtasemel keelekasutajast iseseisev keelekasutaja.

Õpik on mõeldud siiski põhiliselt algajale keeleõppijale: nii neile, kellele see on esimene kokkupuude eesti keelega, kui ka neile, kellel on varasem eesti keele õppe kogemus. Väide põhineb autori kogemusel: õpiku materjale on kasutatud mitme algajate rühma õpetamisel, näiteks kõrgkoolides (Tartu, Peterburi ja Moskva ülikoolis), Tartu rahvaülikoolis, TÜ suvekursustel, Brüsseli keeltekooskoolis CLL Euroopa Komisjoni töötajatele. Materjalide valikul ja loomisel on autorile toeks olnud kolmkümmend aastat eesti keele õpetamise kogemust.

Õpiku põhiosa on kirjutatud ainult eesti keele baasil, nii et seda saavad kasutada õppurid kogu maailmas. Õpikuga kaasnevad grammatika, sõnastikud ning lisad on

kakskeelsed – esialgsete plaanide kohaselt tõlgitud vene, inglise ja soome keelde. Vajadusel on võimalik keelte ringi laiendada.

Õppetööd toetab ka internetilehekül (aadress lisatud õppetüki lõppu), kuhu on üles pandud lisamaterjalid: videolõigud, nende tekstid ja tõlked, sõnavara ning videote põhjal loodud lisaülesanded.

Õpiku puhul tuleks pigem rääkida õppekomplektist.

Õppekomplekt koosneb kolmest osast:

I. Õpik

1. Eesti keele grammatika lühikursus + hääldusharjutused (õppetükid 1–5)
2. Põhikursus (õppetükid 6–20)
3. CD kuulamisharjutustega

II. Eesti keele grammatika (eestikeelne, tõlgitud vene, inglise, soome jne keelde)

III. Lisad

1. Sõnastikud (tekstide sõnad, õppetükkide sõnad, indeks)
2. Tõlkeharjutused (vene, inglise või soome keeles)
3. Eesti keele grammatika lühikursuse (õppetükid 1–5) tõlge.

Järgnevalt kirjeldatakse eelmainitud õppekomplekti kolme osa lähemalt.

I. Õpiku esimesed õppetükid (1–5) sisaldavad hääldusharjutusi, lühikest sissejuhatavat kursust eesti keele grammatikast ning Eestit tutvustavaid lugemisharjutusi. Õpiku sissejuhatav osa keskendub peamiselt grammatikaõpetusele, põhikursuse õppetükkides seevastu orienteeritakse rohkem suhtlusele. Ühtlasi jätkatakse grammatika süsteemset esitamist ja grammatikaalaste teadmiste laiendamist – see on seostatud erinevate osaoskuste arendamisega. Õppetükid 6–20 sisaldavad ka hulgaliselt kuulamisharjutusi: neid on loodud nii sõnavara-, grammatika- kui ka tekstiõpetuse ossa. Kuulamisharjutused on lisatud eraldi CD-l.

II. Eesti keele grammatika on iseseisev, terviklik käsitlus, mis vajadusel võiks ilmuda ka eraldi väljaandena. Vastava baaskeeke järgi on see tõlgitud vene, inglise, soome jne keelde. Peale seletuste on tõlgitud ka näitelaused ja -sõnad.

III. Lisad sisaldavad:

1) sõnastikke. Õppetüki sõnastik koosneb kahest osast: esimene sisaldab ainult teksti sõnu ja väljendeid, teises on kogu õppetüki sõnad. Lisas on ka õpiku sõnade indeks – sõnaloend viitega vastavale õppetükile.

- 2) tõlkeharjutusi. Õppetüki juurde kuulub 1–2 tõlkeharjutust, mille õppija leiab lisast.
- 3) õppetükkide 1–5 tõlkeid. Tõlge on lisatud selleks, et õpikut saaks kasutada ka iseõppija.

Alljärgnevalt kirjeldatakse lühidalt põhikursuse õppetükkide (6–20) ülesehitust.

Õppetükid jagunevad kolmeks põhiosaks.

1. Sõnavara tutvustav osa

Õpikus on käsitletud inimeste igapäevaeluga seotud sõnavara (perekond ja kodu, argised toimetused, tähtpäevad, lemmikloomad jne).

Sõnavara esitlemisel on kasutatud skeeme, joonistusi, fotosid ja kaarte. Nende põhjal on kavandatud ka sõnade esmane harjutamine. Kuna tegu on algaja keeleõppijaga, pööratakse päris palju tähelepanu vormimoodustusharjutustele, mis tutvustavad sõnade põhivorme. Peale vormiharjutuste kuuluvad sõnavaraossa ülesanded, mis aitavad sõnade tähendusi mõista ja neid sobivas kontekstis kasutada: õppija peab täitma ankeete, koostama kuulutusi jne. Selles osas on ka mitmeid kuulamis- ja rääkimisharjutusi.

2. Grammatika süvakäsitlus

Õppetüki teine põhiosa koosneb grammatikaharjutustest. Teoreetiline ülevaade grammatikast ilmub eraldi vihikuna ja õpiku osas on viited teemade järgi. Õpiku aluseks ongi loogilises järjestuses esitatud eesti keele grammatiline struktuur. Grammatikaosa puhul on tegemist süvendatud õppimise ja kordamisega, sest viis sissejuhatavat peatükki juba andsid lühiülevaate eesti keele grammatikast.

Sissejuhatavas osas oli põhiharjutustüübiks lünkharjutus, selles grammatikaosas kasutatakse aga rohkem eri tüüpi harjutusi (lünkharjutused, sobitusharjutused, valikvastustega harjutused, grupeerimisharjutused, paralleelkirjutamise harjutused, loovharjutused jne). Arendatakse ka kõiki osaoskusi.

3. Autentne ilukirjanduslik tekst ja sellega seotud ülesanded

Õppetüki kolmas osa sisaldab autentseid ilukirjanduslikke tekste. Tekstide autor on tuntud lastekirjanik Ira Lember. Autentne tekst on algajale keeleõppijale kindlasti raskem kui adapteeritud tekst, kuid aitab õppijal saada ehedama ettekujutuse eestlaste keelekasutusest ja mõttemaailmast.

Tekstiga seotud ülesanded võib jagada kolme rühma:

- 1) tekstile eelnevad ülesanded;
- 2) teksti mõistmist kontrollivad ülesanded;
- 3) tekstijärgsed sõnavara ja väljenditega seotud ülesanded.

Tekstieelsed ülesanded häälestavad õppija vastavale teemale, esitlevad esimest korda ka tekstiga seotud sõnavara. Siin on nii kuulamis-, kirjutamis- kui ka rääkimisülesandeid.

Teksti mõistmist kontrollivate ülesannete hulgas on päris palju sobitusülesandeid (lausete ja lõikude sobitamine), valikvastustega ülesandeid, küsimustele vastamist, küsimuste koostamist jne. Teksti mõistmisega seotud ülesannete hulgas on kõiki osaoskusi arendavaid harjutusi.

Sõnavara ja väljenditega seotud ülesannetes tuleb kasutada sobivaid sünonüümseid väljendeid, leida tekstist antonüüme, moodustada liitsõnu jne.

Õppetüki lõpus on internetilehekülje aadress, kuhu on riputatud teemaga seotud 2–3minutilised igapäevaelu käsitlevad videolõigud, mis nõuavad keskendumist kuulamisele, lisatud on videolõigu litereeritud tekst.

Õppekomplekti autoriteks on peale Sirje Rammo veel Maarika Teral, Birute Klaas ja Mari Allik. Kõneksoleva magistritöö eessõna, teoreetilise peatüki, kokkuvõtte ja kirjanduse loetelu ainuautor on Sirje Rammo. Temalt pärineb ka õppekomplekti üldkontseptsioon ning õppetükkide ning grammatika ülesehituse ja sisu üldideestik. Kõnealuse töö autor on olnud osaline kõikide nende kaante vahel olevate materjalide (õpik, grammatika, sõnastikud jne) loomisel, samuti on ta õpetanud ja testinud grammatikat ning õppetükkide materjale mitmes kõrgkoolis (Tartu, Moskva, Peterburi), rahvapälikoolis (2 algajate rühma) ja suvekursustel.

Eesti keele õpikuid algajale täiskasvanud keeleõppijale on ilmunud varemgi. Praegu kasutatakse kõige enam Mall Pesti ja Helve Ahi ükskeelset eesti keele õpikut „E nagu Eesti“, mida autorid on määratlenud kui suhtlemiskeele õpetamise põhimõtetest lähtuvalt koostatud õpikut, mis mõeldud neile, „kes alustavad eesti keele õppimist *a*-st ja *b*-st, kuid seda sobib kasutada ka varemõpitu süstemaatiliseks kordamiseks kesktaseme keelerühmades“ (1998b: 3). Käesoleva töö autor leiab, et õpiku nõrgaks küljeks on grammatika esituse süsteemitus, mis tuleneb Mall Pesti põhiseisukohast, et grammatikal on võõrkeeleõpetuses vaid abistav roll. Selle seisukohaga polemiseerib käesoleva töö autor alapeatükis 1.3.

2006. aastal ilmunud ükskeelset õppekomplekti algtasemele „Naljaga pooleks“ määratlevad selle autorid Mare Kitsnik ja Leelo Kingisepp kui tänapäevasel keeleõppemetoodikal põhinevat komplekti, mis sobib nii iseõppijale kui ka kursustel kasutada. Materjali keskmes on kuulamisharjutused – dialoogid –, millele on kogu õppetükk üles ehitatud. Autorid rõhutavad, et edukaks keeleõppeks on vaja kuulda loomulikku keelt ja õppida seda väljendite ja fraaside kaupa (Kitsnik, Kingisepp 2006: 5). Selle õpiku nõrgaks küljeks on grammatikaõpe, kus õppija peab ise reegleid tuletama. Seletused, näidislaused ning nende põhjal esitatavad küsimused on eestikeelsed ning algajale keeleõppijale liiga rasked.

Mare Kitsnikult ja Leelo Kingisepalt on ilmunud ka inglise keele baasil loodud eesti keele õpik „Teach Yourself Estonian“ (tase 0–A2). Õpik sobib autorite määratluse järgi suhtlusõpikuks nii neile, kellele see on esmakordne kokkupuude eesti keelega, kui ka neile, kes on keelt varem veidi õppinud (Kitsnik, Kingisepp 2008: ix). Õpik on koostatud eelkõige inglise keelt kõneleva iseõppija igapäevasuhtlust silmas pidades, kuid sobib ka klassiruumi. Tegemist on hea suhtlusõpikuga, mille puhul oodanuks ehk eesti keele vormide vaheliste seoste rõhutamist, mis oleks vajalik õppijatele, kes soovivad keeleõpinguid jätkata. Võrreldes hiljuti ilmunud Silva Tominga õpikuga „Saame tuttavaks“ (2009), on „Teach Yourself Estonian’i“ grammatikaosa süstemaatilisem ja põhjalikum.

Silva Tominga väitel on „Saame tuttavaks!“ esimene eesti keele õpik, mille iga õppetükk sisaldab inglisi-, soome- või venekeelset informatsiooni kultuurierinevuste kohta, mis on aluseks vabale ja edukale suhtlusele (2009: 5). See on hea suhtlusõpik lühiajaliseks intensiivkursuseks, pigem sissejuhatus eesti keele õppimisse (tase 0–A1). Grammatikasüsteem on esitatud skemaatiliselt, keskendudes fraasidele ja väljenditele, kasutatakse ebatraditsioonilisi seoseid ja järjekorda – nt mitmusest ainsuse vormide tuletamine jne.

Eesti keele õpikutest võiks veel esile tõsta Renate Pajusalu, Merja Hietaharju, Viive Taro ja Kai Yallopil soome keele baasil loodud õpikut „Keelesild“ (1999), mis pakub mitmekesist algajale keeleõppijale mõeldud erinevaid osaoskusi arendavat keeleõppematerjali ning Eesti maa ja kultuuri lühitutvustust. Eesti keele grammatiline süsteem on õpikus esitatud küllaltki süstemaatiliselt ning toodud rohkesti paralleele soome keele grammatikaga. Võimalus selliseid kontrastiivseid võrdlusi tuua ongi mitmekeelsete õpikute koostamise üks olulisemaid meetoodilisi väärtusi.

Traditsioonilistest keele grammatilise süsteemi esitusest lähtuvatest õpikutest võiks kõigepealt nimetada Juhan Tuldava õpikut „Estonian textbook“ (1994), mida on kasutatud

ja kasutatakse praegugi eesti keele õpetamiseks ja õppimiseks inglise keele baasil. Autor (1994: 9–10) on väitnud, et see on mõeldud algajale keeleõppijale. Kuigi õpik sobib iseõppijale, oleks parem, kui õppija saaks, eriti alguses, toetuda õpetaja nõuannetele. Selle õpiku näol pole tegemist suhtlusõpikuga. Tuldava õppematerjali tugevaks küljeks on eesti ja inglise keele struktuuri kontrastiivsed võrdlused.

Nii nagu eelmainitud õpik on ka A. Valmeti, E. Uuspõllu ja E. Turu vene keele baasil loodud „Eesti keele õpik“ (1996) suunatud algtasemel keeleõppijale. Õpiku selgroo moodustab eesti keele grammatika sagedamini kasutatavate struktuuride süsteemne käsitus, mis on ülevaatlik ja põhjalik. Õpik sisaldab ka lugemis- ja rääkimisülesandeid, mis tavaliselt aitavad illustreerida õppetükis käsitletavat grammatikat.

Viimati mainitud õpikute tugev külg on nende süsteemne kontrastiivne (eesti-inglise ja eesti-vene) grammatikaesitus, millele ei saa ükskeelsete õpikute puhul alati keskenduda. Samas on neis õpikutes pööratud vähe tähelepanu kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamisele. Õpikute lugemistekstide puuduseks võib pidada nende liigset konstrueeritust.

Helmi Leberechti „Eesti keele õpik“ (1989) on välja töötatud keelekursustel õppimiseks (õpetaja toel) ega sobi iseseisvale õppijale. Eesti keele grammatikat käsitletakse selles õpikus funktsionaalselt.

Käesolevas õppekomplektis on püütud sünteesida varasemate eesti keele õpikute paremaid omadusi ning vältida eespool nimetatud nõrku külgi.

1. Teoreetilisi seisukohti ja metoodilisi aspekte õppesisu esitamise, omandamise ja õpetamise kohta

1.1. Keele omandamine ja õppimine

Käesolevas töös nimetatakse esimesena omandatud keelt esimeseks keeleks ehk emakeeleks. Kui eestikeelses erialakirjanduses (Kikerpill, Sõrmus 2010) tehakse vahet teise keele (keel, mis ei ole inimese emakeel, aga mida kasutatakse õpetus- ja suhtluskeelena riigis, kus ta elab) ja võõrkeele (keel, mida õpetatakse eraldi aina, kuid mis pole selle riigi suhtluskeel ega õpetuskeel koolis) vahel, siis käesolevas töös neid ei eristata.

Tavapäraselt tehakse vahet spontaansel (iseseisval) keeleomandamisel ja keele õppimisel (õpetaja toel). Spontaanne teise keele omandamine on õppimine, mis toimub igapäevases suhtluses, loomulikult ja ilma süstemaatilise juhendamiseta. Sageli pööravad spontaansed keeleomandajad põhitähelepanu suhtlemisele ega hooli grammatilisest korrektsusest. See erineb õppimisest õpetaja toel – sel juhul pööratakse hoopis rohkem tähelepanu grammatilistele konstruktsioonidele, õigele sõnakasutusele jne. (Klein 1986: 15–17)

Varases lapsepõlves omandatakse keeli tavaliselt spontaanselt, enamasti ilma süstemaatilise õpetuseta. Kuigi ka täiskasvanute kakskeelsuse uurijad räägivad „keele omandamisest“, mõistetakse selle all nii spontaanset keeleomandamist kui ka keele süstemaatilist õppimist õpetaja juhendamisel. Täiskasvanute kakskeelsuse uurimist nimetataksegi ju teise keele omandamise uurimiseks. Teise keele omandamist on defineeritud kui viisi, kuidas inimene õpib teist keelt – klassiruumis või väljaspool seda. (Myers-Scotton 2006: 344)

Wolfgang Klein (1986: 20) ei pea siiski õigeks vaadelda keele omandamist ja õppimist lahus, tema väitel pole piisavalt tõendeid selle kohta, et tegu on põhimõtteliselt erisuguste protsessidega. Keele spontaanse omandamise eripäraks on, et keelt omandatakse suhtluses ja keeleelemendid seostuvad omandajal otsekohe suhtluskontekstiga. Keelereeglid tuletatakse endale sellest suhtlusest ja kontekstist. Õpetaja toel toimuv õppes esitatakse keelereeglid juba „seeditud“ moel – andes need õppijale ette valmiskujul. Selline (grammatikakeskne) lähenemine on sajandeid olnud valdav ja seda kasutatakse

(kuigi mitte nii ulatuslikult) ka tänapäeval. Kleini järgi vastandub sellisele lähenemisele teine äärmus – kommunikatiivne meetod –, mille keskmes on rollimängud, imiteeritakse erinevaid suhtlussituatsioone, aga grammatikat esitatakse väga vähe. Nende kahe vahele jääb mitmeid muid meetodeid, nt audiolingvaalne meetod, kognitiivne meetod, lugemismeetod, sugestiivõpe jne (vt ka Kingisepp, Sõrmus 2000).

Wolfgang Kleini väitel pole esimese ja teise keele omandamisel suuri erinevusi, eriti juhul, kui nende omandamine toimub samaaegselt. Klein väidab, et teise keele võib omandada igas vanuses, eri viisil, põhjusel ja tasemel (1986: 15–17). Sellega ei nõustu aga sugugi mitte kõik selle valdkonnaga tegelnud/tegelevad teadlased.

Teise keele õpetamise seisukohast on mõnikord juhitud tähelepanu ka õpetamise ja õppimise ajastuse küsimusele. Ehkki uurimused on näidanud, et lapsed omandavad teise keele kiiresti ja eriliste raskusteta, on mõned uurijad ja pedagoogid seisukohal, et liiga varane teise keele õpetamine võib pärssida õppijate esimese keele arengut. (De Jong jt 2009: 32)

Nagu eespool mainitud, ei nõustu kõik teadlased väitega, et esimese ja teise keele omandamisel erinevusi pole. Robert Bley-Vroman (1989 ja 1990) toob välja järgmised erinevused laste esimese keele ja täiskasvanute teise keele omandamise vahel.

1. Vaid vähesed täiskasvanud suudavad omandada teise keele esimese keelega samaväärsel tasemel. See on üks olulisemaid erinevusi laste ja täiskasvanute keeleomandamises, sest (peaaegu) kõik lapsed omandavad esimese keele täielikult. Täiskasvanud ei saavuta keele õppimisel täielikku edu, nagu paljud neist ei saavuta täielikku edu ka teiste (keerukate) oskuste õppimisel/omandamisel, nt matemaatika, keemia, autoremondi vallas vms. Tegelikult on täielik edu täiskasvanute puhul niivõrd haruldane, et seda võiks lausa võimatuks nimetada. Täiskasvanud ei suuda näiteks omandada korrektset hääldust või teise keele grammatilisi nüansse. (Bley-Vroman 1989: 43–44)

2. Täiskasvanud omandavad keele, kasutades mitmesuguseid strateegiaid ja stiile (nt sõnade õppimine emakeelelekõnelejatega suheldes või luuletuste päheõppimise abil, rolli esitamine, sõnade tähenduse aimamine kontekstist jne), ning saavutavad ka väga erinevaid tulemusi, sõltumata vanusest, õppimisele/omandamisele kulunud ajast jne. Laste õpistiilid nii palju ei lahkne.

3. Täiskasvanute eesmärgid keele omandamises on erinevad: mõni keeleõppija soovib omandada grammatilise korrektsuse, isegi kui kõne soravus selle all kannatab; teisele on olulisem aga võimalus õpitavas keeles suhelda, isegi lihtsustatud grammatilisi konstruktsioone kasutades. Lähtuvalt püstitatud eesmärkidest valivad õppijad ka nende saavutamiseks sobivaimad keeleõppestrateegiad. (Bley-Vroman 1990: 8–9)

4. Täiskasvanute keel kivineb mingil tasemel ega arene edasi. Isegi kui keeleoskust õnnestub teadlikult tegutsedes veidi parandada, on selle mõju sageli lühiajaline. Tavaliselt piisab saavutatud tasemest esmaste suhtlusvajaduste rahuldamiseks, kuigi grammatika tundmine võib jääda puudulikuks. Laste esimese keele oskuse arengus selline etapp puudub.

5. Täiskasvanud teise keele omandajad (isegi kõrgel keeleoskustasemel olevad) ei suuda alati teha järjekindlaid otsustusi keele grammatika osas. Võõra keele grammatiline süsteem kipub võõraks ning arusaamatuks jääma. (Bley-Vroman 1989: 46–47)

6. Lapsed ei vaja esimese keele omandamiseks süstemaatilist õpetust. Teise keele puhul peetakse õppimist oluliseks, kuigi mõned täiskasvanud keeleõppijad omandavad teise keele ka keelekeskkonnas viibides ja emakeelekõnelejatega suheldes. Paljudele täiskasvanud teise keele õppijatele on süstemaatiline ning organiseeritud harjutamine ja kordamine oluline.

7. Lapsed ei suuda teha esimese keele õppimisel saadud negatiivsetest kogemustest järeldusi. Paljud uurijad kalduvad aga arvama, et täiskasvanu oskab negatiivseid kogemusi analüüsida ja neist õppida, ehkki täiskasvanute teise keele omandamise alased uurimused ei anna siin ühest vastust. (Bley-Vroman 1989: 47–48)

8. Täiskasvanuid mõjutavad keeleõppel/-omandamisel nende isikuomadused, sotsialiseerumine, suhtumine õppimisse, motiveeritus jne. Artiklite autor väidab, et laste puhul ei mängi need faktorid erilist rolli. (Bley-Vroman 1989: 49) Täiskasvanutel on teise keele õppimisel toeks ühe keele tundmine ja tugev üldine oskus probleeme lahendada (Bley-Vroman 1989: 41).

1.1.1. Võõrkeele õppimine hilisemas eas

Carol Myers-Scottoni (2006: 344–348) väitel on uurimused näidanud, et teise keele omandamine lapsena ja täiskasvanueas toimub erinevalt. Näiteks on leitud, et korrektse häälduseni jõuavad lapsed kergemini kui täiskasvanud.

Myers-Scotton rõhutab, et teise keele õppimine täiskasvanuna on teadlikum kui lapseas. Lapsena omandatakse keeleteadmisi kaudselt (*implitsiitselt*), täiskasvanuna otsesemalt (*eksplitsiitselt*). Samuti nõuab õppimine täiskasvanult rohkem jõupingutusi, st pole nii efektiivne. Samas pole siiani leitud kindlat seost keele õppimise efektiivsuse vähenemise ja neurofüsioloogiliste protsesside muutumise vahel.

Nagu uurimused on näidanud, on lapsena kaks (või enam) keelt omandanud inimeste keeletestide tulemused võrreldavad nende keelte emakeelena kõnelejate tulemustega. Kuigi pärast 15. eluaastat teise keele omandanute tulemused on üldjuhul nõrgemad, leidub nendegi hulgas üksikuid, kes suudavad omandada teise keele emakeelega võrdsel tasemel. Myers-Scotton viitab siin Johnsoni ja Newporti (1989, viidatud Myers-Scotton 2006 järgi) tehtud uurimusele, mis näitas, et USAsse kolinud Korea ja Hiina päritolu testitavatest saavutasid inglise keelt emakeelena kõnelejatega sarnaseid tulemusi ainult need, kes omandasid teise keele varases lapsepõlves, alates 8.-10. eluaastast kuni 15. eluaastani teist keelt omandama asunute tulemused muutusid aga keeleomandamise algusea kasvades järjest nõrgemaks, ent pärast 15. eluaastat inglise keele omandanud testitavate tulemused ei sõltunud enam keele omandamise east.

Heather McKay ja Abigail Tom (2001: 2–5) toovad esile mõned täiskasvanud õppijaid iseloomustavad jooned.

1. Täiskasvanud keeleõppijad oskavad juba ühte keelt hästi, see on osa nende identiteedist ning vahend, mille kaudu nad end teistega suhestavad. Nad tunnevad selle keele hääldust ja struktuuri ning enamikul juhtudel ka õigekirjareegleid. Need teadmised võivad teise keele omandamisel olla nii abiks kui ka takistuseks. (Mõni teinegi uurija on avaldanud arvamust, et peale emakeele mõjutab/mõjutavad iga järgmist õpitavat keelt eelnevalt õpitud keel/keeled (Pool 2007: 13).)

2. Sotsiaalselt on uue keele õppimine seotud riskiga: saada valesti mõistetud; tunda piinlikkust, kui õppijat parandatakse või tema üle naerdakse, ehk isegi tajuda end oma rahvuskaaslaste poolt tõrjutuna. Samas on aga täiskasvanud keeleõppijatele iseenda motiveerimiseks väga tähtis just vajadus ja ka soov teises keeles suhelda.

3. Täiskasvanud keeleõppijail on suur kogemustepagas – teadmised oma ja/või teiste kultuuride kohta, töövaldkonnast jne. Neid kogemusi saab kasutada uute teadmiste omandamise baasina, ka uut keelt õppides. Kui nad on ennegi keeli õppinud, toetuvad nad uut keelt omandama hakates varasematele kogemustele: näiteks kui nad on varem olnud

edukad, on neil positiivne eelhäälestus ning nad on kogemuste põhjal loonud endale strateegiad, mis võimaldavad keeli edukamalt omandada. Mõnikord aga tähendab see, et hakates uut keelt õppima tingimustes, kus varem edukaks osutunud strateegiaid kasutada ei saa (näiteks kui keeleomandaja on harjunud õppima grammatika-tõlke meetodil, ent uutel kursustel töötatakse kommunikatiivse meetodiga), võivad õppijad segadusse sattuda.

4. Täiskasvanud õppijail on erinevad õpistiilid. Mõni on harjunud grammatikareegleid kirja panema, teine õpib rohkem lugedes või kuulates.

5. Olulist rolli mängib õppijate enesekindlus. Osa õppijaid teeb edusamme, kuna suhtleb igal võimalusel julgelt õpitavas keeles, osa aga piirdub esialgu ainult suhtlemisega klassis.

6. Täiskasvanud õpivad väga erinevatel põhjustel. Mõni vajab põhjalikku keeleoskust, et suhelda töökaaslaste või klientidega, teisele piisab vaid mõnest sõnast, et saaks oma igapäevased toimingud tehtud. Kui koolilastele on motiveerimiseks olulised ka hinded, siis täiskasvanute puhul tuleb motivatsioon nendest enestest.

7. Tähtsad on ka individuaalsed erinevused: õppijate vanus, tervis jms. Noortele võib tunduda, et vanemad õppijad on aeglased, vanade meelest pole noortel õppimiseks vajalikku tõsidust ja vastutustunnet. Vanemate inimeste õppimisvõimet võivad aeglustada halvenenud kuulmine või nägemine jne. Samuti võivad uue keele õppimist/omandamist mõjutada kodused probleemid: töökoha olemasolu, lastega seotud mured jne.

Myers-Scotton osutab, et juba alates 1970. aastatest on vaieldud, kas on olemas *kriitiline iga* – murdeiga, millest alates inimese keeleõppevõime väheneb – ja kas eri keeletasandite (sõnavara, hääldus) puhul on see vanus täpselt sama või erineb. Kriitilise ea hüpoteesi pakkus välja Lenneberg (1967, viidatud Myers-Scotton 2006 järgi), kelle arvates langesid keeleõppijate tulemused järsult pärast 13. eluaastat. Hilisemad uurimused pole sellist järsku langust tõestada suutnud. Ehkki seda küsimust uurinud teadlaste ringis kaldutakse nõustuma väitega, et kriitiline iga on olemas, lähevad vaated selle saabumisajale lahku. Üksikud keeleteadlased, nt Birdsong ja Molis (2001), on siiski seisukohal, et kriitilise ea olemasolu pole piisava veenvusega tõestatud. Birdsong ja Molis korraldasid uuringu, mis näitas, et ka täiskasvanuna teise keele omandanud saavutasid testimisel väga häid tulemusi.

On teisigi uurijaid, kes on jõudnud samalaadsete tulemusteni, ning on avaldatud arvamust, et rohkem kui inimese iga mõjutab teise keele omandamist selle ja emakeele

omavaheline sarnasus või erinevus. Üksikjuhtudel on väidetud ka, et õppimistulemusi mõjutab see, millises vormis keeleteadmised (nt grammatikaalased) on esitatud (kirjalikult/suuliselt jne). (Myers-Scotton 2006: 344–347)

Ka Robert Bley-Vroman on seisukohal, et inimese vanuse ja teise keele omandamise vahelised seosed pole piisavalt tõestatud – kas nn *kriitiline iga* on olemas või mitte. Ta viitab siin uurimustele, mis tõestavad, et ka murdeas (10.–15. eluaastani) võivad mõned õppijad edukalt teise keele omandada (vastandina paljude teiste uurijate seisukohale, et edukas õppimine toimub enne mainitud ikka jõudmist). (Bley-Vroman 1990: 9)

Eespool esitatud seisukohti keele omandamise ja õppimise kohta täiskasvanueas on arvestatud ka kõnesoleva õppekomplekti koostamisel.

1.2. Sõnavara õppimine

Sõnavara õppimise eesmärk on jätta õpitud sõnad meelde ja neid ka kasutada. Nii oma emakeele kui ka võõrkeele õppimine tähendab selle keele allsüsteemide, nt grammatika, fonoloogia ja sõnavara õppimist. Kuigi sõnavara õppimine on keeleõppurile väga oluline etapp, on keeleõpetajad ja -uurijad pööranud sellele vähem tähelepanu kui grammatika õpetamisele. De Groot ja Van Hell (2005: 9) väidavad, et võõrkeelses keskkonnas on rohkem lootust oma kõige lihtsamad suhtlusvajadused rahuldada juhul, kui teise keele õppija oskab kasutada vähest hästi valitud sõnavara, ehkki ei tunne teise keele grammatikat, kui et tunneb hästi teise keele grammatilisi struktuure, kuid tal puudub suhtlemiseks vajalik sõnavara. Kuna keeleõppimine on pikaajaline terviklik protsess, leiab magistritöö ja õpiku autor, et neid kaht oskust ei saa igal hetkel täpselt määratleda, mingil perioodil võivad keeleõppija teadmised grammatikast olla sügavamad kui sõnavarast.

Sõnavara on oluline tunda veel sel põhjusel, et see oskus kindlustab edu ka teises keeles lugemisel (De Groot, Van Hell 2005: 9). Kui sõnu suudetakse kiiresti ja automaatselt ära tunda, on lugemine sorav, kui tekstis on aga palju tundmatuid sõnu, siis lugeja tähelepanu hajub ja lugemine aeglustub (De Groot, Van Hell 2005: 10). Soome-ugri keelte puhul peab keeleõppija teksti mõistmiseks suutma sõnu üksteisega ka vormiliselt seostada.

Mõistmaks, kuidas sõnu omandatakse, tuleks tähelepanu pöörata seostele sõna ja tähenduse vahel. Sõnade leksikaalne tähendus vastab enam-vähem mõistesisule, mida sõna

väljendab. Sõna *denotaat* on asi, olend või nähtus, mida sõna väljendab. Paljudel sõnadel on ka *konnotatiivne* tähendus, mis pole universaalne, vaid väljendab suhtumist ning on seotud konkreetse varjundiga. Konnotatiivne tähendus tuleneb ka kultuurilistest, poliitilistest, sotsiaalsetest või ajaloolistest mõjuritest. Kultuuridevahelised erinevused võivad teise keele sõnade omandamisel probleemiks olla, nt kui ühes keeles on mõiste tähistamiseks rohkem sõnu kui teises või kui seosed on eri keeltes erinevad (vt nt Hedge 2000: 112–113; Saarso 2000: 11–12). Sõnade tähendus sõltub ka kontekstist, näiteks sellest, millised on sõna suhted teiste lauses esinevate sõnadega. Ka peab arvestama sõnadevahelisi suhteid leksikonis tervikuna – keelt õppides tuleb endale selgeks teha, kuidas mingi sõna tähendus seostub teiste sõnade tähendusega (näiteks, mis on selle antonüümid, sünonüümid). Hedge väidab, et sõnadevahelistele sarnasustele osutamine aitab madalamal tasemel õppijatel sõnu omandada, eriti kasulik on see täiskasvanud õppijate puhul, kuna nemad oskavad luua seoseid uute sõnade ja varemõpitud sõnade tähenduste vahel (Hedge 2000: 113–115).

Saarso (2000: 13–14) väitel on võõra keele sõnade tähenduste ülekande puhul tegu kolme tüüpi seosega: 1) võõra sõna järjend toetub emakeelsele sisule, kuid keeled toimivad siiski kõrvuti; 2) eri keelte sõnad toimivad sõltumatult, ka sõnade mõistesisu ei kanta üle; 3) kasutatakse emakeele mõiste ja tähistaja vahelist seost, võõra keele järjendid tuginevad otseselt emakeele sõnadele.

Carol Myers-Scotton osutab uurimustele (vt ka De Groot, Van Hell 2005), mille kohaselt jõuavad madalamal keeleoskustasemel õppijad teise keele sõnade tähenduse omandamiseni nende sõnade emakeelsete vastete kaudu. Kõrgema keeleoskusega teise keele omandajad suudavad aga ise luua seoseid sõnade häälikkuju ja tähenduse vahel. (Myers-Scotton 2006: 344)

Lahknevad ka uurijate ja õpetajate vaated sellele, millal sõna on omandatud. Mõne sõna suudavad õppijad ära tunda vaid tekstis (passiivne oskus), teist aga kasutavad aktiivselt kõnes ja kirjas eri kontekstides (aktiivne oskus). (Hedge 2000: 117) Izura ja Ellise uurimuse (2002: 245) eesmärgiks oli vaadelda ja võrrelda kas lapsena või täiskasvanuna omandatud sõnavara äratundmist ja reprodutseerimist. Tulemused näitasid, et lapseas õpitud sõnu tunti ära ja suudeti reprodutseerida kiiremini kui täiskasvanuna omandatud sõnu. Samuti oli reaktsioonikiirus parem nende sõnade puhul, mis õpiti ära varem (tähtis oli ka õppimise järjekord).

Äratundmist, kas sõna on õpitud ja omandatud, raskendab ka unustamise tendents – milliseid sõnu ja kui kiiresti unustatakse (Hedge 2000: 117).

De Groot ja Van Hell (2005: 17) on leidnud, et rohkem unustatakse seda tüüpi sõnu, mida ongi juba algusest peale keerulisem omandada. Abstraktseid sõnu on raskem õppida kui konkreetse tähendusega sõnu, neid on ka raskem teiste sõnadega siduda. Lihtsam on õppida tuttava hääldusega sõnu kui neid, mis väga võõrapäraselt kõlavad. See tähendab, et varem õpitud keeltest tuttava tähenduse ja kõlaga sõnu on lihtsam õppida ja need säilivad ka õppija mälus paremini. Ühtlasi tähendab see autorite arvates sedagi, et varem õpitud keeltest täiesti erineva keele sõnavara õppimine on raskem.

Tundub, et sõnavara õppimine/õpetamine on erakordselt suuremahuline ülesanne. Igas keeles on kümneid tuhandeid sõnu, peale selle kaasneb iga sõnaga palju lisainfot: fonoloogilist, ortograafilist, süntaktilist, morfoloogilist, pragmaatilist, artikuloorset, idioomaatilist, semantilist jne. Ka on enamikul sõnadel rohkem kui üks tähendus. Needki tähendused, mis sõnal on, pole püsivad, vaid muutuvad ajas. Kõik eespool mainitud probleemid võivad mõjutada õppijaid ja õpetajaid keskenduma mõnele teisele keele õppimise ja õpetamise aspektile, mitte sõnavaraõpetusele. (De Groot, Van Hell 2005: 10)

Samas on mõni uurimus (Nation 1993, viidatud De Groot, Van Hell 2005 järgi) näidanud, et täiskasvanute keelevajadusi suudab rahuldada juba üsna väikese, hästi valitud sõnavara tundmine. Paul Nation pakkus välja, et piisab vaid umbes 3000 sõnapesast (ehk 5000 sõnast), et saada aru 95% ingliskeelsetes tekstides esinevatest sõnadest ja seega neid tekste adekvaatselt mõista (vt ka Nation, Waring 1997). Sufiksirohke eesti keele puhul tähendab 3000 sõnapesa tundmine märksa suurema sõnahulga mõistmist.

Keeleõppijad kasutavad sõnavara õppimiseks mitmeid strateegiaid ja strateegiate kombinatsioone. Mõne strateegia kasutamine muudab keeleõppijad edukamaks kui teise kasuks otsustamine. Pavičić-Takači (2008: 64–66) väitel paistavad edukad keeleõppijad silma selle poolest, et nad on õppeprotsessidest teadlikud, mõistavad, kui tähtis on omandada sõnu kontekstisidusalt, ja tajuvad semantilisi seoseid äsja ja varem õpitud teise keele sõnade vahel. Nad ei kasuta uute sõnade õppimiseks mitte ainult sõnaraamatuid, vaid ka teisi infoallikaid, nt küsivad kaasõppijailt. Vähem edukad keeleõppijad ei tea, kuidas sõnu õppida, omandatud teadmisi varasematega seostada ega sõnade tarvitamist harjutada. Sageli piirduvad nad vaid sõnade päheõppimisega sõnaloenditest. Pavičić-Takač viitab siin Sanaoui (1995) uuringutele.

Sanaoui (1995, viidatud Pavičić-Takač 2008 järgi) uuringud on näidanud, et täiskasvanud keeleõppijad võib sõnavara omandamise strateegiate alusel jaotada kahte rühma: struktureeritud lähenemisega ja struktureerimata lähenemisega õppijad. Esimesse rühma kuuluvad keeleõppijad olid sõnavara õppimisel süstemaatilised ja organiseeritud, teise rühma kuuluvad õppijad vähemsüstemaatilised.

Sanaoui (1995: 24) järgi süstemaatilised ja organiseeritud õppijad: 1) otsisid ise võimalusi uut sõnavara omandada; 2) õppisid iseseisvalt, haarasid aktiivselt kinni tunnivälistest võimalustest sõnavara omandada ning harjutada; 3) panid sõnavara süstemaatiliselt kirja. Struktureerimata lähenemisega õppijad õppisid ainult neid sõnu, mida keelekursusel esitati, ja tegid minimaalselt iseseisvat tööd (ei püüdnud leida võimalusi õppida/harjutada sõnu väljaspool keeletunde), tegid sõnavara kohta märkmeid, kuid polnud sealjuures väga süstemaatilised ega põhjalikud.

De Groot ja Van Hell annavad ülevaate sõnavara õppimise võimalustest. Üks võimalik sõnavara otsese õppimise meetod on nn *võtmesõna (keyword)* meetod – õpitav sõna tuleb seostada võtmesõnaga õppija emakeeles, mis näeb kirjapildis välja ja kõlab sarnaselt õpitava sõnaga. Seejärel peab õppija looma vaimupildi, kus nii võtmesõna kui ka õpitava sõna tõlge õppija emakeelde esinevad koos. Sel moel luuakse vormiline ja semantiline seos võtmesõna ja õpitava sõna tõlke vahel. Kui sõna on niimoodi õpitud, kutsub uus sõna esile seose võtmesõnaga, mis omakorda toob mällu kujutluspildi sõnade seose kohta ja võimaldab uue sõna tõlke kiiresti meelde tuletada. Artikli autorid mainivad, et selline uute sõnade õppimise meetod on paljude uurimuste kohaselt osutunud väga efektiivseks, võrreldes näiteks tavalise sõnatüvede õppimisega. Meetodi edukust seletavad De Groot ja Van Hell sellega, et niisuguse tehnikaga luuakse sõnavara omandamisel palju kujutluspilte, mis aitavad sõnu paremini meelde jätta. Samas on autorid toonud välja ka kahtlejate argumente, mis väidavad, et uurimused ei anna ühest vastust sellele, kui pikaajaline on sellise sõnade õppimise meetodi efekt, kas õppimise edukusel mängib rolli ka sõnaliik, see, kas sõnadel on konkreetne või abstraktne tähendus, kui kiiresti suudetakse sellise meetodiga õpitud sõnu meelde tuletada jne. Uurimused on nimelt näidanud, et abstraktsed sõnad jäävad selle õppemeetodiga hoopis halvemini meelde kui konkreetse tähendusega sõnad. (De Groot, Van Hell 2005: 10–12)

Veel mainivad artikli autorid assotsiatsioonipaaride (*paired associate*) meetodit, kus õppijatele esitatakse seosepaare. Sõnu võidakse seostada teise sõna või pildiga. Assotsiatsioone võib luua ka tähistatavate objektide enesega, numbritega jms. Nagu

võttesõna meetodi puhul, nii on ka sõnade ja piltide assotsieerimisel omad piirangud – ka siin on raske luua seoseid piltide ja abstraktse tähendusega sõnade vahel. Seda meetodit kasutatakse siiski päris palju nii laste kui ka täiskasvanute õpetamisel. (2005: 14–15)

Sõnu võib õppida ka kontekstis, näiteks lausetes. Autorid väidavad, et varem mainitud meetoditega sõnade õppimist ja kontekstis sõnade õppimist pole eriti uuritud. (2005: 15)

Lisaks eelmainituile on Tricia Hedge (2000: 119–120) nimetanud veel mõnda faktorit, mis mõjutab sõnade õppimist – näiteks nende esinemissagedus ja hääldus. Õppijatele jäävad paremini meelde sõnad, mis tekstides sageli korduvad. Sõnade kordumist on arvestatud paljude keeleõppematerjalide loomisel. Ka pööratakse palju tähelepanu sõnade hääldamisele, eriti õppimise algusjärgus.

Leidub autoreid, kes on seisukohal, et teise keele sõnavara omandatakse peamiselt lugemise kaudu (Krashen 1989). Mõni uurimus (Laufer 2003) on näidanud, et lugemise kaudu omandavad õppijad siiski üsna vähe uusi sõnu, võrreldes sõnavara õppimiseks mõeldud ülesannetega (nt uute sõnade kasutamine lünkharjutustes, uute sõnade abil ise lausete moodustamine jne), mis aktiveerivad õppijaid.

Keeleõppematerjalid peaksid õppijat sõnade õppimisel toetama, pakkudes ülesandeid luua sõnadevahelisi tähendusseoseid (nt sünonüümidele ja antonüümidele osutades), tutvustades sõnade moodustamist, sidudes sõnu kontekstiga (nt lugemis- ja kuulamistekstide kaudu), ning andes võimalusi õpitud sõnu aktiivselt kasutada (rääkimisharjutused). (vt ka Hedge 2000: 133–134)

Kõnesoleva õppekomplekti sõnavara õppematerjalid toetuvadki eespool mainitud põhimõtetele ja soovitudele. Eesti keelt õpetatakse siin kui võõrkeelt ning eeldatakse, et õpetatava sõnavara vasted emakeeles ja nende kognitiivne baas on täiskasvanud õppijal olemas.

1. Sõnavara valikul ja esitamisel on kõigepealt lähtutud sõnavara temaatilistest rühmadest, algtasemel õppijale esitatavatest nõuetest, õppijate suhtlusvajadusest. Teemad kuuluvad peamiselt isikliku ja avaliku elu valdkonda: perekond, maja ja kodu, ümbruskond, vaba aeg ja meelelahutus, söök-jook, kohad, teenused, keel, ilm jne.

Sõnade esmatutvustamisel on sageli kasutatud assotsiatsioonide loomist: assotsiatsioonipaare luuakse teise sõna, pildi, numbri, fotoga jne. Sõnadevahelistele

tähendusseostele (sünonüümid, antonüümid) on tähelepanu pööratud õppetükkide kõikides osades, aga eriti palju sõnavara ning teksti osas.

2. Sõnu on esitlemisel mõnikord rühmitatud ka lähtuvalt nende funktsioonidest keelesüsteemis (nt erinevad sõnaliigid). Õpikus on näiteks ülesandeid, kus õppija peab leidma täiendsõna sõltuvalt põhisõna vormist, valima abisõna sõnaühendisse jne.

3. Sõnarühmi on esitatud ka moodustustunnuste järgi (nt tegevus- ja tegijanimi).

Magistritöö autoril on suur kogemus sõnamoodustusmallide õpetamisel, mistõttu pööratakse ka õpikus tähelepanu sõnamoodustusele. Sõnamoodustusmallide omandamine võimaldab õppijal sõnu kergemini ära tunda ja neid ise luua, seega on kõige lihtsamate tuletusmallide (*mine*-tegevusnimi, *ja*-tegijanimi jne) ja liitmisskeemide õpetamine juba algtasemel otstarbekas. Näiteks võib tuua liitsõna moodustamise ülesanded, kus ühise põhiosa juurde tuleb leida erinevaid täiendsõnu, või tuletusharjutused, kus *ma*-infinitiivi vormist peab moodustama tegevus- või tegijanime. Paljud sõnavaraharjutused on sündinud tänu õppijatele, kes on aidanud autoril muukeelse õppija vajadusi mõista.

Sõnavara valikul on arvestatud sõnade esinemissagedust, aluseks on võetud sagedussõnastik (Kaalep, Muischnek 2002), ning sõnade kordumist on ülesannete koostamisel arvestatud.

Üldlevinud arusaama kohaselt on sõnade õpetamise algjärgus kindlasti vaja tähelepanu pöörata ka nende hääldusele. Sõnavaraosast võib keeleõppija leida konkreetse sõnavarateemaga seotud kuulamisharjutusi, aga lühikese häälduskursuse on õppija läbinud esimese viie õppetüki põhjal.

Käesolevas õppekomplektis on püütud ergutada õppijate struktureeritud lähenemist sõnavarale – suunatud neid tegelema sõna vormiga, tuletusega, sõnaga tekstis; innustatud neid sõnavara aktiivselt kasutama (nt rääkimis- ja kirjutamisülesannete kaudu).

1.3. Grammatika esitus ja osatähtsus õpikus

Grammatika on võõrkeeleeõpetuse osa, mis ei jäta ükskõikseks ühtki metoodikut ega keeleõpetajat: alati on vaieldud ja argumenteeritud grammatikaõpetuse võimaluste ja vajaduse üle.

Grammatika osatähtsuse üle on väidelnud metoodikud kogu maailmas (Cook 2001, Hedge 2000, Harmer 1993, Krashen 1981, 1982, Scrivener 2003). Eestis on neil teemadel sõna võtnud T. Õunapuu (1994), S. Rammo (2002), I. Krall ja E. Sõrmus (2000), P. Kärtner (1995), M. Pesti (2002), S. Rammo ja M. Teral (2004a, 2004b, 2007) jt.

Levinud on seisukoht, et grammatikat võib õpetada **varjatult** (*covert*) või **otseselt** (*overt*) (Harmer 1993: 3–4).

Varjatud õppe puhul loodetakse, et õppija omandab grammatika alateadlikult. Grammatikat õpetatakse nõnda, et sellele ei pöörata õppeprotsessis teadlikku tähelepanu, st keeleõppijad õpivad keelt – näiteks teevad lugemis- või kuulamisharjutusi, milles esineb õpitav grammatiline vorm –, kuid nende tähelepanu ei juhita grammatilistele konstruktsioonidele. Avaliku esitluse puhul tutvustab ja seletab õpetaja grammatika-teemasid ja -reegleid, teeb nendega grammatikaharjutusi. (Harmer 1993: 3–4)

Grammatikaõpetuse puhul on räägitud ka *induktiivsest* ja *deduktiivsest* lähenemisviisist: esimese puhul esitatakse õppijale rida keelenäiteid (tekst, lause), mille põhjal ta leiab ise reeglid, teisel juhul esitatakse reeglid ja seletatakse nende kasutamist.

Grammatika *otsese/varjatud* esitluse efektiivsuse kohta on seisukohad pedagoogika ajaloo jooksul muutunud.

Mõnikümmend aastat tagasi oli grammatika õpetamine keeleõppes kesksel kohal. Grammatikat õpetati eraldi, isoleerituna muudest keeleõppe elementidest. Sellist grammatika õpetamise viisi on nimetatud ka grammatika-tõlke meetodiks (*the grammar translation method*). Meetodist kujunes võõrkeelte õpetamise standard 19. sajandil. Õppija pidi saama hea ülevaate õpitava keele grammatikast ja omandatud teadmisi kasutati peamiselt ilukirjanduslike tekstide lugemiseks ja tõlkimiseks. (Kingisepp, Sõrmus 2000)

1980ndatel sai (peamiselt Krasheni ideede mõjul (vt nt Krashen 1982)) alguse antigrammatiline suund õpetamises. Krashen (1982: 6–7) rõhutas, et keele omandamiseks ei ole vaja laialdaselt ja teadlikult grammatikareegleid kasutada ega neid ka pidevalt drillida. Oldi seisukohal, et grammatilise kompetentsi saab omandada ilma grammatikavormidele teadlikku tähelepanu pööramata (Hedge 2000: 146).

Alates 1990. aastatest on mure grammatilise korrektsuse puudumise pärast aga toonud õpetajad tagasi otsesema grammatikaõpetuse juurde. Nüüd on hakatud tähelepanu pöörama sellele, kuidas omandatud grammatikareegleid kasutada, uued elemendid keelerepertuaari lisada. (Scrivener 2003: 1–2) Mõned teoreetikud on isegi rõhutanud

vajadust pöörata reeglite õpetamisele erilist tähelepanu. Mitmed uurimused on näidanud, et grammatikareeglite õpetamine klassiruumis kiirendab grammatiliste konstruktsioonide kasutuselevõttu väljaspool seda. (Hedge 2000: 145–150)

Ka eesti keele (võõrkeelena) õpe on läbinud kõik eespool mainitud etapid, mida näitavad ka eriilmelised õppematerjalid. Kindlasti on grammatikakeskne õpik täiskasvanutele A. Valmeti, E. Uuspõllu, E. Turu „Eesti keele õpik“ (1981, 1993). Antigrammatilist suunda esindab Mall Pesti, Helve Ahi õpik „E nagu Eesti“ (1998 a). Õpiku autor (Pesti 2002) väidab oma magistritöös, et grammatilise struktuuri ja lingvistiliste üksikasjade tundmine ei ole vajalik võõras keeles suhtlema õppimiseks. Kommunikatiivset keeleõpetust, kus grammatika õpetamine on põimitud muu keeleõppega, esindab näiteks Leelo Kingisepa ja Mare Kitsniku õpik „Avatud ukseid“ (2002).

Käesoleva töö autori arvates on eesti keele grammatikal täiskasvanute keeleõppes väga oluline roll. Kahe esitlusviisi vastandus võõrkeeleõppes on vananenud ja pole alati otstarbekas: hea õpik ning õpetaja kasutavad kindlasti mõlemat. Milline õpetusmeetod valida, oleneb mitmestki asjaolust.

1. Kindlasti on tähtis eristada täiskasvanud keeleõppijat ja last. Enamasti toimub keele õppimine ja omandamine paralleelselt. Lapsed omandavad keeleoskuse sageli intuiitiivselt, ilma et nad õpitava keele grammatilist süsteemi põhjalikult analüüsiks (Bley-Vroman 1990). Laste õpetamisel on otstarbekas kasutada sellist õpetusviisi, mille puhul grammatikareegleid detailselt lahti ei seletata. Mitmed uurimused (Hedge 2000: 151) on näidanud, et täiskasvanutel aitab keelenormide teadlik õppimine keele omandamist kiirendada.

2. On väidetud, et algtasemel peaks grammatika esitlus toimuma varjatult, õpetada tuleks eeskätt grammatiliste vormide kasutamist ehk funktsioone (vt nt Harmer 1993). Kesktasemel, kui esimesed keelestruktuurid on juba omandatud, võiks otsese grammatikaõpetuse osakaalu suurendada. Enamik selliseid soovitusi põhineb inglise keelel ja selle õpetamisel. Mall Pesti (2002) on püstitanud hüpoteesi, et ka eesti keele keerulise struktuuri esitamine algkursusel ei ole vajalik. Anna Verschiku (2004: 134) sõnul kasutatakse õpikus „E nagu Eesti“ keeleõpetuse otsest meetodit, mis eeldabki keele õpetamist sellesama keele vahendusel. Kuid loomulikult ei ole võimalik algajatele keeleõppijatele grammatikareegleid põhjalikult seletada ainult eesti keeles. Niisiis on grammatika otsene või varjatud esitus tingitud ka keeleõppemeetodist.

3. Mitmed keele- ja grammatikaõpetuse probleemid on keelespetsiifilised. Seda on töö autor ka varem rõhutanud (Teral jt 2009). Õppematerjali väljatöötamisel tuleks üldiste keeleõppe didaktika põhimõtete kõrval tähele panna ka vastava keele grammatilise süsteemi eripära. Sama metoodika ei sobi alati indo-euroopa ja soome-ugri keelte grammatika õpetamisel. Eesti keel on erinevalt inglise keelest (ja enamikust indo-euroopa keelkonda kuuluvatest keeltest) vormikeskne keel. Selleks, et moodustada lauseid, on vaja tunda eesti keele grammatika reegleid, st kommunikatsioon saab toimida, kui õppijatel on olemas grammatiline baas. Kindlasti ei saa algajate puhul kasutada ainult grammatika varjatud esitamist. Seda näitavad ka soome keele õpikud täiskasvanutele (nii inglise keele baasil loodud Leila White'i „From Start to Finnish“ (2007) kui ka Leena Silfverbergi ja Leila White'i ükskeelne õpik „Supisuomea“ (2006)), mis sisaldavad grammatikaseletusi ja tabelleid.

4. Valides eesti keele grammatika varjatud või otsese esitamise vahel, tuleks arvestada ka, millisele keeleoskustasemele tahaksid keeleõppijad jõuda ja kui kiiresti soovivad nad selle taseme saavutada. Siin on silmas peetud eelkõige huvi ja motivatsiooni – miks keelt õpitakse (keelevuvi, töö, reisimine jne). On selge, et kui õppija tahab piirduda vaid käibefraaside ja lihtsate väljenditega, siis ei ole mõistlik alustada grammatilise süsteemi tutvustamisest. Kui aga õppija tahab omandada keelt kõrgtasemel, pole see võimalik ilma eesti keele struktuuri tundmata. Autori arvates tuleb algaja keeleõppija puhul silmas pidada eesti keele grammatika esitamise süsteemsust, üksikasjadesse võib süveneda hiljem. Tähtis on, et õppijad saaksid konstruktsiooni nii selgeks, et suudaksid mudelit hiljem iseseisvalt kasutada. Üks olulisemaid küsimusi eesti keele grammatika õpetamisel on teemade loogilises järjestuses esitamine ning vormidevaheliste seoste loomine.

Niisiis ei ole peamine mitte grammatika otsene või varjatud esitusviis, vaid süsteemi esitamise loogilisus. Vaadeldavas õpikus on tähelepanu pööratud kõikidele eespool toodud aspektidele: täiskasvanud keeleõppija, kes tahab omandada võõrkeelt vähemalt B2–C1 tasemel, peaks saama süstemaatilise ülevaate keele grammatilisest struktuurist juba algtasemel, et keelt kiiremini omandada ning vältida keele kivilinemisest tekkinud seisakut täiskasvanud õppija keelearengus (vt Bley-Vroman 1989).

Käesolevas eesti keele õppekomplektis on grammatiliste aspektide esitamisele pööratud tavapärasest suuremat tähelepanu. Õppekomplektis käsitletakse grammatikat eri tasanditel ja viisidel. Grammatikaesituse võiks jaotada kolme ossa.

1. Ükskeelsele õpikule lisatakse eraldi osana vene-, inglis- või soomekeelne eesti keele grammatika ülevaade, mida saavad kasutada ka kesk- või kõrgtasemel keeleõppijad. Grammatika koostamisel on silmas peetud, et käesolevat õpikut kasutavad keeleõppijad kavatsevad jätkata õppimist kõrgemal keeletasemel. Siin on esitatud eesti keele grammatiline süsteem, grammatika põhireeglid, vormidevahelised seosed, mis on illustreeritud lausenäidete ja tabelitega.

2. Õpiku esimesed viis õppetükki kujutavad endast lühikest grammatikakursust, mille juurest viidatakse nn suurele grammatikale. Siin on nii retseptiivseid, äratundmisega seotud harjutusi kui ka produktiivseid, kasutamisele suunatud harjutusi. Põhiharjutustüübiks on lünkharjutus. Lisatud on ka mõned tabelid ja pedagoogilised vihjed. Lisades on toodud nende materjalide tõlge. See annab täiskasvanud keeleõppijale (eriti iseõppijale), kel pole võimalik õpetajatelt täiendavaid seletusi saada, soovi korral võimaluse võrrelda emakeele ja õpitava keele vahelisi struktuurierinevusi. Nii saab algaja keeleõppija tõlke toel kasutada grammatika omandamiseks induktiivset meetodit – näidete põhjal tuletada reegel. Ühtlasi on võimalik valida ka deduktiivne meetod – vaadata viidet ja lugeda enne harjutuste tegemist vastavat grammatikapeatükki, tutvuda seal antud reeglite ja näidetega.

3. Iga põhiõppetükk (6–20) sisaldab ühe osana grammatikakäsitlust, mis vaatleb süvendatult juba varem (peatükis 1–5) õpitud grammatikateemasid. Ka siin on viited nn suurele grammatikale. On oluline, et grammatika õppimine ei piirduks reeglite õppimise ja lünkharjutuste täitmisega. Nii selles kui ka õppetüki kolmandas (teksti) osas leidub palju kommunikatiivseid grammatikaülesandeid, mis suunavad keeleõppijat kasutama õpitavat suhtlussituatsioonides, aidates mõista grammatikakonstruktsioonide funktsiooni ning tekitada teatud automatismi. Põhiõppetükkides käib grammatika õpetamine käsikäes kõikide osaoskuste (lugemine, kirjutamine, kuulamine, kõnelemine) arendamisega.

1.4. Töö tekstiga

Euroopa Keeleõppe Raamdokumendis (2007) kasutatakse mõistet *tekst* igasuguste keeleosade, nii suuliste kui kirjalike puhul, mida keeleõppijad vastu võtavad, loovad või vahetavad. Keeleline suhtlus ilma tekstita pole võimalik. Tekstidel on ühiskonnas palju ülesandeid ja seetõttu ka erinev sisu.

Suhtluskomponentidena on esmatähtsad teksti vastuvõtt ja tekstiloomine. Vastuvõtutoimingud on näiteks lugemine ja meedia jälgimine (raadio- ja telesaated, kinofilmid, helilindid jne). Tekstiloomine all mõistetakse rääkimist, kirjutamist ja vahendamist. Suhtlemise ajal käib teksti loomine ja vastuvõtt kordamööda ning võib ajuti isegi kattuda (EKR 2007: 29, 111).

Kõnesoleva komplekti õppetükkide kolmanda osa keskmes on autentsed kirjalikud valmistekstid, millele lisanduvad muud tekstid. Suhtlussündmus toimub tekstide lugemise, kuulamise, rääkimise ja kirjutamise teel.

Traditsiooniliselt jaotatakse tekst suuliseks ja kirjalikuks. Hea keeleoskaja peab oskama nii lugeda kui ka kirjutada, kuulata kui kõnelda. Suulisel ja kirjalikul keelel on aga mitmeid erinevusi. M. Hennoste (1998) ja T. Hennoste (2000) järgi on suuline ja kirjalik keel sama keele kaks eri kasutusviisi. Kirjalik tekst on püsiv, seda saab lugeda nii palju kui vaja (võimaldades töödelda loetut pikema aja jooksul), on keerukama lauseehituse ja suurema sõnatihedusega kui suuline tekst.

1.4.1. Lugemisoskus ja lugemistekstide valik

Mõned uurimused (nt Bernhardt 2000) on näidanud, et lugemisoskuse omandamises on esimese ja teise keele puhul küllaltki palju sarnast. Näiteks lugemise soravus on seotud (info)töötlemiskiirusega, sõnade äratundmine sõltub aga fonoloogiliste (töötlus)protsesside kiirusest ja seda keelest sõltumata.

Samas näitavad neurolingvistide korraldatud uuringud (Gaillard jt 2000), et fonoloogiliste protsessidega seotuks peetavad aju piirkonnad töötavad lastel ja täiskasvanutel lugemise ajal erineva aktiivsusega. Täiskasvanud inimese ajus töötavad need piirkonnad väiksema aktiivsusega. Neurolingvistid on leidnud ka muid lahknevusi laste ja täiskasvanute ajutegevuse vahel lugemisprotsessi ajal (De Jong 2003: 33).

Edukas saab lugemine olla vaid siis, kui tuntakse teisi keele aspekte, nt grammatikat ja sõnavara. Keeleoskus ongi see, mis aitab lugejal tekstiga töötada – ära tunda ja lahti mõtestada sõnu ja keelelisi struktuure. Et tekstist aru saada, tuleb keeleõppijal kasutada väga mitmekülgseid teadmisi keelest: süntaktilisi, morfoloogilisi, sõnavara alaseid, sotsiokultuurilisi teadmisi jne. Uurimused on näidanud, et õppijad, kes saavad paremini aru lausestruktuurist, mõistavad ka teksti üldist tähendust kiiremini, leiavad sellest rohkem

infot jne. Ka need lugejad, kes tunnevad paremini selle keele sõnavara, milles nad loevad, või on õppinud tundmatute sõnade tähendust konteksti põhjal õigesti ära arvama, on teksti mõistmisel eelisseisus. Suur lugemus omakorda aitab parandada keeleõppija sõnavaratundmist ja õpitava keele grammatiliste struktuuride mõistmist ning kasutamisoskust. (Hedge 2000: 189–194)

Iga õppija loeb oma tempos ja kasutab lugemisel endale sobivaid stiile/strateegiaid (Hedge 2000: 194). Erisuguseid strateegiaid kasutatakse sõltuvalt lugemise eesmärgist. Kui tekstist otsitakse spetsiifilist infot, siis kasutatakse *valiklugemise* strateegiat ega süveneta väga põhjalikult teksti kõigisse üksikasjadesse; kui tahetakse lugemismaterjali sisust ülevaadet saada, valitakse *üldlugemise* strateegia – lastakse silmadel tekstist üle libiseda ja loetakse veidi siit-sealt; kui on vaja mõista teksti kõiki üksikasju, läheb tarvis *süvalugemist*, mil loetakse hoolikalt kogu teksti; *loovlugemist* kasutatakse pikemate tekstide (nt romaani) puhul, selle käigus varieeritakse lugemistempot ja -stiili. (Kärtner 2000: 14–15)

Keel on vahend, mida kasutatakse toimetulekuks kõikvõimalikes olukordades. Et arendada õppijate oskust teises keeles suhelda, peaks ka keeleõppematerjalid peegeldama reaalse elu situatsioone ja tegevusi. Sellele aitavad kaasa autentset materjalid ja ülesanded (vt nt Rannut 2003).

Kas kasutada alg- ja kesktasemel keeleõppijatele suunatud õppematerjalides autentseid või lihtsustatud tekste, on nende materjalide loojate hulgas juba aastakümneid vaidlusküsimuseks olnud. Viimase paarikümne aasta jooksul on olnud populaarsem kasutada autentseid tekste, kuid endiselt on palju neid õppematerjalide loojaid, kes eelistavad pakkuda lihtsustatud tekste, rõhutades nende praktilisust. Teaduslikud uuringud pole ühe või teise poole argumentide õigsust veenvalt tõestada suutnud. Lihtsustatud tekste luuakse, et illustreerida mõnd konkreetset keelejoont, nt verbi partitsiipide kasutust, või et piirata lugejatele esitatava uue sõnavara hulka. (Crossley jt 2007: 15–16)

Allen ja Widdowson (1979) on välja pakkunud lihtsustatud tekstide pooldajate arvamuse: need sobivad teise keele õppijatele, sest neist on välja jäetud tarbetud ja häirivad stiilelemendid, aga säilitatud originaaltekstides leiduvad kommunikatiivsed omadused. Veel arvatakse, et lihtsustatud tekstid vastavad paremini lugejate varasematele keeleteadmistele ja aitavad neid teadmisi laiendada.

Tekstide lihtsustamist on ka kritiseeritud: nt Long ja Ross (1993, viidatud Crossley jt 2007 järgi) on leidnud, et keerukate keeleelementide eemaldamine tekstist ja nende

asendamine lihtsamate ja suurema esinemissagedustega vormide vastu viib selleni, et õppijatele ei antagi võimalust neid vorme õppida. Meisel (1980, viidatud Crossley jt 2007 järgi) on väitnud, et sageli muutuvad lihtsustatud tekstid pikemaks ja kohmakamaks, grammatilised vormid võivad aga muutuda isegi keerukamaks kui originaaltekstis. Ka on leitud, et kui lihtsustatakse tekstis esinevat sõnavara, siis asendatakse sageli harvem esinevad sõnad levinumate, kuid mitmetähenduslike sõnadega. See toob kaasa polüseemsuse, mis võib teksti lihtsustamise asemel hoopis keerukamaks muuta. (Crossley jt 2007)

Niisugused muudatused võivad keeleõppijatele lausa karuteene osutada, sest need ei luba lugejatel jõuda vaevanõudvamate (loomuliku pikkusega lausete ja keerukama struktuuriga) tekstide mõistmiseni (Crossley jt 2007: 17).

Autentset teksti defineeritakse kui teksti, mis on algselt loodud täitmaks keelekogukonnas mingit sotsiaalset eesmärki. Siia kuuluvad nt romaanid, novellid, tööjuhendid, postkaardid, kuulutused, ajakavad jne. Erinevate pedagoogiliste meetodite pooldajad on jõudnud ühisele arusaamale, et kui tekst on adapteerimata, on see sidusam ja arusaadavam ning nende tekstide kommunikatiivsus on suurem kui lihtsustatud tekstidel.

Autentse teksti alg- ja kesktasemel kasutamise vastased leiavad, et kui tekst ületab väga palju õppijate keeletaset, tekitab see lugemis- ja arusaamisraskusi, mis võivad pärssida keeleomandajate õpihuvi. Ent ei autentsete ega lihtsustatud tekstide pooldajatel pole oma seisukohtade tõestuseks ette näidata veenvaid teaduslikke uurimusi (vt ka Crossley jt 2007: 17–18).

Viimastel aastatel valitseb küll maailmas suundumus kasutada keeleõppes autentseid tekste (vt eespool), aga eesti keele õppes on neid kasutatud vähem. Kuigi mõni autor (vt nt Mall Pesti (2002)) väidab, et on õpikutes kasutanud autentseid tekste, leidub neis autentsete kõrval siiski hulgaliselt lihtsustatud tekste. Autentseid tekste on näiteks kasutanud M. Kitsnik ja L. Kingisepp „Avatud ustes“, kuid siin pole tegu ilukirjanduslike tekstidega.

Kõnealuses õpikus kasutatud põhitekstid on autentset ilukirjanduslikud tekstid, mille autor on Ira Lember. Lastekirjaniku tööd valiti põhjusel, et tekstid poleks ei sõnavaralt ega temaatiliselt õppijale liiga võõrad. Algajale keeleõppijale sobivad tekstid, mille teemaring puudutab töö ja perega seotud valdkondi: tekstid jutustavad ühe eesti perekonna, nende sõprade ja tuttavate elust. Autor vaatleb seda peret ja tema igapäevaelu läbi pereliikmete silmade (tihti näiteks laste silmade kaudu), luues niimoodi turvalise atmosfääri, mis

keeleõpikus on omaette väärtus. Autentne ilukirjanduslik tekst võib algajale keeleõppijale olla raskem kui teiste autentsete tekstiliikide hulka kuuluvad tekstid või adapteeritud tekstid, kuid aitab õppijal saada ehedama ettekujutuse eestlaste keelekasutusest ja mõttemaailmast.

Väidetakse, et suur osa esimese keele sõnavara omandatakse lugedes. Põhikoolis õppiv laps loeb aastas kuni miljon sõna, millest u 20 000 on talle tundmatud. Sellist hulka sõnu pole võimalik teadlikult õpetada, seega omandatakse need tekste lugedes ebateadlikult. Uurijad leiavad, et kuigi kõiki uusi sõnu lugejad ei omanda, on omandatud sõnade hulk siiski märkimisväärne. Ka teise keele kohta on väidetud, et sõnavara omandamisel on lugemisel ülioluline roll. Lugemise kaudu sõnade õppimise üks eeldus on nende „märkamine“ – lugeja paneb võõraid sõnu tähele ja teadvustab neid, isegi kui ta ei märka näiteks uusi grammatilisi struktuure. Veel võib eeldada, et uut sõna kohates püüab lugeja selle tähendust kontekstist aimata ning et on olemas seos kontekstist tähenduse aimamise ja selle mälus säilitamise vahel. Näiteks väidab Batia Laufer (2003: 567–572), et kergemini aimatavad sõnad jäävad halvemini meelde kui sõnad, mille aimamiseks tuli rohkem tööd teha. Nendest üldpõhimõtetest on tekstide valikul lähtunud ka siinse õpiku autor.

Eeltoodule on ka vastuväiteid esitatud. Batia Laufer (2003: 568) leiab, et eriti siis, kui keelt omandatakse klassiruumis, pole lugemise roll sõnade õppimises keskne. Muidu peakski ju tundides tegelema vaid lugemisoskuse arendamisega. Toetudes pikaajalisele kogemusele, on samale seisukohale jõudnud ka õpiku autor, seetõttu on iga õppetüki juures ka eraldi sõnavaraharjutuste osa.

Et lugemine oleks edukam, on vaja õppijaid sellele häälestada. Kõnealuse õpiku häälestusülesanded tutvustavad tekstis olevaid uusi sõnu ja tuletavad meelde varem õpituid. Mõned häälestusülesanded suunavad õppijaid hankima konkreetset infot tarbetekstidest, esitledes autentse teksti lugemiseks vajalikku sõnavara. Arendamaks kõiki lugemisstrateegiaid, esitatakse lugejatele ka selles õpikus mitmesuguseid lugemiseelseid ja -aegseid ülesandeid (nt mitmesugused valik-, üld- või süvalugemisharjutused). Teksti lugemisele järgnevad harjutused kontrollivad, kui hästi on tekstist üldiselt aru saadud, ning suunavad õppijat võrdlema tekstist saadud infot ka omaenese kogemustega. Mõned harjutused keskenduvad tekstides esinevate sõnade ja väljendite kordamisele ja nende tähenduste täpsustamisele, esitades antonüüme ja sünonüüme, ning nende kontekstis kasutamisele.

Peale ilukirjanduslike tekstide on õppetüki kolmandas osas, aga ka sõnavara ning grammatikat käsitlevates osades kasutatud muid suulisi ja kirjalikke tekstiliike (isiklikud kirjad, reklaamtekstid, avalikud teated, tutvustavad trükised, küsimustikud, kirjandid, blogisissekanded, vahetud kahekõned ja vestlused, telefonivestlused jne). Tekstidele toetudes on arendatud ka teisi osaoskusi: kuulamist, rääkimist ja kirjutamist.

2. Eesti keele õpik täiskasvanutele

Õpiku teemad:

Ptk nr	Teema	Grammatika	Tekst
1	Grammatika	Ülevaade käänetest; personaalpronoomen; verb: indikatiivi preesens; küsimus: <i>kes? mis?</i> ; singulari nominatiiv; kardinaalid: 1-100; kellaajad; singulari genitiiv, pluurali nominatiiv	Häälduharjutused: vokaalid
2	Grammatika	<i>Kus? -s, -l</i> ; nädalapäevad; <i>ma-/da-</i> infinitiiv; indikatiivi imperfekt	Häälduharjutused: vokaalid
3	Grammatika	Singulari partitiiv; imperatiiv; sisekohakäänded, lühike illatiiv; väliskohakäänded	Häälduharjutused: vokaalid, diftongid
4	Grammatika	Kohakäänded; <i>millest milleni?</i> ; personaalpronoomen; ühendverb; konditsionaal; translatiiv, komitatiiv; perfekt, <i>nud</i> -partitsiip; abessiiv; pluurali genitiiv	Häälduharjutused: konsonandid konsonantühendid
5	Grammatika	Impersonaal; pluurali partitiiv; komparatsioon; postpositsioonid; ordinaalid	Häälduharjutused: palatalisatsioon
6	Küsisõnad. Enese ja pere tutvustamine. Tervitused. Ametid ja hobid.	Personaalpronoomen. Indikatiivi preesens (jaatus / eitus).	Saame tutvavaks! Video: Hobid
7	Värvid. Rahvad, riigid, keeled. Pere, kool.	Indikatiivi preesens. Singulari genitiiv; pluurali nominatiiv.	Marju Video: Kirjatarvete kaupluses
8	Sugulased. Ilmakaared.	Numeraal (põhi- ja järgarvud). Imperfekt. Singulari partitiiv.	Martin Video: Eesti märk
9	Kodu, maja osad, mööbel, sisustus. Maja ostmise, üürimine.	Imperatiiv. Ordinaalid. Singulari genitiiv ja partitiiv.	Kodu
10	Kellaajad, nädalapäevad,	Imperatiiv. Noomeni astmevaheldus	Sünnipäev 1

	tegevused eri aegadel. Õnnitlused, lilled, kingid. Lauanõud.	(vältevaheldus). <i>ma-</i> ja <i>da-</i> infinitiiv.	Video: Nukufilm
11	Sünnipäev, söök, jook, kingitused. Elukutsed. Riietusesemed.	Verbi astmevaheldus (vältevaheldus). Illatiiv. Allatiiv.	Sünnipäev 2
12	Lemmikloomad (kodu- ja metsloomad). Puud.	Astmevaheldus (assimilatsioon). Inessiiv. Adessiiv.	Heategu Video: Loomaaias
13	Söök, jook, nõud, köögitööd. Kohvikus.	Astmevaheldus (kadu). Elatiiv. Ablatiiv. Verb: minevikuvormid.	Tüli Video: Köögis
14	Puu- ja aedviljad. Turul.	Astmevaheldus (vältevaheldus). Kohakäänded. Postpositsioonid.	Turul
15	Vaba aeg, päeva tegevused. Välimus.	Translatiiv. Essiiv. Konditsionaal.	Mida selga panna? Video: Käsitöö
16	Teejuhatamine. Asutused.	Komitatiiv. Abessiiv. Terminatiiv. Impersonaal (preesens).	Teatris Video: Kinos
17	Kehaosad, välimus. Polikliinikus.	Pluurali genitiiv. Pluurali obliikvääänded (alates illatiivist). Impersonaal (imperfekt).	Hambaarsti juures
18	Sport, spordialad. Vaba aeg.	Pluurali partitiiv (-id). <i>ma-</i> infinitiivi käänded (-mas, -mast). Perfekt.	Nädalalõpp spaas
19	Loodus, ilm, kliima.	Pluurali partitiiv (vokaal). Komparatsioon. Pronoomen.	Jõulud
20	Eesti riik, meie kodu.	Pluurali partitiiv (-sid). v-partitsiip.	Uued naabrid Video: Ümbermaailmareis

Harjutuste liigendus (osaoskuste kaupa):

L – lugemine, K – kuulamine, K – loovkirjutamine, R – rääkimine, V – video

Õppetükk 1

HÄÄLDUS

Harjutus. Vaadake tähestikku! Kuulake ja korrake!

*Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Jj, Kk, Ll,
Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Ss, Šš, Zz, Žž, Tt, Uu,
Vv, Ww, Õõ, Ää, Öö, Üü, Xx, Yy*

Harjutus. Kuulake ja korrake!

	Lühike	Pikk	Ülipikk
a	kana	saare	saama
	talu	paari	paari
	vari	saani	maalima
	kalu	kaalu	kaaluma
ä	sära	sääred	sääsk
	nägu	näärid	väär
	käru	kääru	kääru
	värin	väärin	väärima
o	kole	toome	tooma
	pole	koore	tool
	konn	Soome	Soome
	koli	kooli	kooli
u	muna	suure	suu
	mutt	juure	juua
	kuri	kuuse	kuulma
	tuli	tuule	tuuli

Harjutus. Lugege sõnad tulpade kaupa!

Harjutus. Kuulake ja korrake!

karu, aru, kari, hari, tare, vara, kära, värav, väli, väle, tänu, räni, olen, pori, lora, toru, torin,
tule, sula, lumi, muru, tume

Harjutus. Kuulake ja korrake!

saba, luba, tuba, loba, vaba, läbi, abi; sada, udu, oda, häda, ladu, sadu, puder; kägu, magu,
lugu, kogu, nagu, väga, mägi

Harjutus. Lugege laused!

1. Karul pole aru. 2. Turul puhus tuul. 3. Kuusel on suured juured. 4. Järgmisel nädalal jääb loeng ära. 5. Kuusikus kukkus kolm kägu. 6. Sellel suvel oli ainult kolm kuuma päeva. 7. Saada mulle sada krooni. 8. Hotellis pole vaba tuba. 9. See on vääritud tegu.

GRAMMATIKA

Eesti keele käänded

Vaadake grammatika lk ...! Lugege eesti keele erijoonte kohta!

Harjutus 1. Tutvuge käänete tabeliga!

Eesti keeles on 14 käänet.

nominatiiv ~ nimetav	kes? mis?	ilus koht	ilusad kohad
genitiiv ~ omastav	kelle? mille?	ilusa koha	ilusate kohtade
partitiiv ~ osastav	keda? mida?	ilusat kohta	ilusaid kohti ~ kohtasid
illatiiv ~ sisseütlev	kellesse? millesse? kuhu?	ilusasse kohta ~ kohasse	ilusatesse kohtadesse
inessiiv ~ seesütlev	kelles? milles? kus?	ilusas kohas	ilusates kohtades
elatiiv ~ seestütlev	kellest? millest? kust?	ilusast kohast	ilusatest kohtadest
allatiiv ~ alaleütlev	kellele? millele? kuhu?	ilusale kohale	ilusatele kohtadele
adessiiv ~ alalütlev	kellel? millel? kus?	ilusal kohal	ilusatel kohtadel
ablatiiv ~ alaltütlev	kellelt? millelt? kust?	ilusalt kohalt	ilusalt kohtadelt
translatiiv ~ saav	kelleks? milleks?	ilusaks kohaks	ilusateks kohtadeks
terminatiiv ~ rajav	kelleni? milleni?	ilusa kohani	ilusate kohtadeni
essiiv ~ olev	kellena? millena?	ilusa kohana	ilusate kohtadena
abessiiv ~ ilmaütlev	kelleta? milleta?	ilusa kohata	ilusate kohtadeta
komitatiiv ~ kaasaütlev	kellega? millega?	ilusa kohaga	ilusate kohtadega

Personaalcononomen e isikuline asesõna

Vaadake grammatika lk ...!

Eesti keeles on personaalcononomenil lühike ja pikk vorm. Pikk vorm esineb siis, kui prononomen on rõhutatud.

ma ~ mina	me ~ meie
sa ~ sina	te ~ teie
ta ~ tema	nad ~ nad

Indikatiivi preesens e kindla kõneviisi olevik

Vaadake grammatika lk ...!

Oleviku tüvele tuleb lisada vajalik pöördelõpp.

elama, elada, **elan** >

ma elan	me elame
sa elad	te elate
ta elab	nad elavad

Nt: Ma elan Eestis. Sa elad Tallinnas. Ta elab linnas.
Me elame Euroopas. Te elate maal. Nad elavad Venemaal.

Eitavatel vormidel puudub pöördelõpp.
Ma, sa, ta, me, te, nad **ei ela** Aasias.

Pronoomen	Pöördelõpp	Pronoomen	Pöördelõpp
ma	-n	me	-me
sa	-d	te	-te
ta	-b	nad	-vad

Verb *olema* pööramine preesensis:

ma olen	me oleme	
sa oled	te olete	ma, sa, ta, me, te, nad ei ole
ta on	nad on	

Harjutus 2. Kirjutage lünka verb *elama* sobivas vormis!

1. Me elame Eestis, me ei Venemaal. 2. Sa maal. 3. Ta Ameerikas, ta ei Euroopas. 4. Nad Eestimaal. 5. Te Tartus. 6. Ma Euroopas.

Harjutus 3. Kirjutage lünka verb *olema* sobivas vormis!

1. Tema on linnas, ta ei maal. 2. Nead maal. 3. Mina kodus, ma ei tööl. 4. Sa tööl. 5. Me ei Pariisis. 6. Te Peterburis.

Harjutus 4. Pöörake järgnevad verbid olevikus: *töötama, istuma, magama, kirjutama, mängima, ütlema, küsima*

Harjutus 5. Kirjutage sulgudes olev verb lünka sobivas vormis!

1. Ema (istuma) istub salongis. 2. Martin ja Marju (mängima) õues. 3. Isa (töötama) koolis. 4. Miks sa ei (ütleva) „Tere”? 5. Me (magama) kodus. 6. Kas te (olema) täna tööl?

Harjutus 6. Muutke laused eitavaks!

1. Isa töötab koolis.	<u>Isa ei tööta koolis.</u>
2. Kask kasvab aias.	
3. Mina olen õpilane.	
4. Marju õpib hästi.	

5. Nad armastavad küsida.
6. Me töötame kodus.
7. Martin ja Marju mängivad õues.

Harjutus 7. Kirjutage lünka sobiv personaalpronoomen!

1. Mina olen üliõpilane. 2. oled üliõpilane. 3. on üliõpilane.
4. oleme üliõpilased. 5. olete üliõpilased. 6. on üliõpilased.

Harjutus 8. Sobitage personaalpronoomen ja verbivorm!

ma	☐ töötame
te	☐ elad
sina	☐ olete
me	☐ mängib
tema	☐ ütlevad
nemad	1. kirjutan

Tõlkeharjutus 1. Tõlkige laused eesti keelde!

1. Sa elad Eestis. 2. Ta ei ela linnas. 3. Nad on täna kodus. 4. Me ei ole täna tööl. 5. Ema töötab kodus. 6. Kask kasvab õues. 7. Ma olen õpetaja. 8. Martin ei maga koolis.
-

Singulari nominatiiv e ainsuse nimetav Küsimused kes? mis?

Vaadake grammatika lk ...!

Harjutus 9. Lugege ja tõlkige!

1. Kes see on? See on tüdruk. Ta on õpilane.
2. Kes see on? See on mees. Ta on õpetaja.
3. Mis on tüdruku nimi? Tema nimi on Marju.
4. Mis on õpetaja nimi? Ta nimi on Kalju.
5. Kas Kalju on õpetaja? Jaa. / Jah.
6. Kas Marju on ka õpetaja? Ei. Ta on õpilane.

Harjutus 10. Lugege eelmist harjutust ja vastake küsimustele!

1. Kes see tüdruk on?
2. Mis on ta nimi?
3. Kas ta nimi on Külli?
4. Kas ta on õpilane?

Harjutus 11. Lugege ja tõlkige!

Siin on suur maja. Kas see on kool? Ei, see on teater. Kool on seal: see kollane maja.

Kes siin elab? Perekond Kask. Aga kes seal elab? Perekond Tamm.

Tõlkeharjutus 2. Tõlkige laused eesti keelde!

Kes see on? See on väike tüdruk. Mis see on? See on ilus koht. Mis seal on? Seal on kool. Kas Marju on siin? Ei, ta on õues. Kas isa on õpetaja? Jah, ta töötab koolis. Kas ema on ka õpetaja? Ei ole, ta on direktor. Kes siin elab? Siin elab perekond Karu.

.....

Kardinaalid e põhiarvsõnad 1-100

Vaadake grammatika lk ...!

Nominatiiv	Genitiiv	Partitiiv	Inessiiv
üks	ühe	üht / ühte	ühes
kaks	kahe	kaht / kahte	kahes
kolm	kolme	kolme	kolmes
neli	nelja	nelja	neljas
viis	viie	viit	viies
kuus	kuue	kuut	kuues
seitse	seitsme	seitset	seitsmes
kaheksa	kaheksa	kaheksat	kaheksas
üheksa	üheksa	üheksat	üheksas
kümme	kümne	kümnet	kümnes
üksteist	üheteist- kümne	üht(e)teist(kümmend~ kümnet)	üheteist- kümnes
üheksateist	üheksateistkümne	üheksateist(kümmend~ kümnet)	üheksateistkümnes
kakskümmend	kahekümne	kahtekümmend	kahekümnes
kakskümmend üks	kahekümne ühe	kahtekümmend ühte	kahekümne ühes
kolmkümmend	kolmekümne	kolmekümmend	kolmekümnes
sada	saja	sadat	sajas

Harjutus 12. Lugege!

$7 + 11 = 18$ > seitse pluss üksteist on kaheksateist

$11 - 7 = 4$ > üksteist miinus seitse on neli

$2 + 5 = 7$ $9 - 6 = 3$ $12 + 14 = 26$ $38 - 13 = 25$ $44 + 56 = 100$ $66 + 33 =$ $18 - 9 =$ $85 + 7 =$ $90 - 47 =$ $100 - 36 =$	$10 + 1 = 11$ $17 + 3 = 20$ $4 + 18 = 22$ $79 - 15 = 64$ $82 - 29 = 53$ $53 - 46 =$ $61 + 20 =$ $33 + 9 =$ $100 - 77 =$ $14 + 10 =$
---	--

Kellaajad

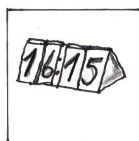
9.00 – üheksa
 9.30 – pool kümme
 9.15 – veerand kümme
 9.45 – kolmveerand kümme
 9.20 – üheksa kakskümmend

14.00 – kaks / neliteist
 14.30 – pool kolm
 14.15 – veerand kolm
 14.45 – kolmveerand kolm
 14.25 – neliteist kakskümmend viis

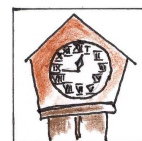
Harjutus 13. Lugege!

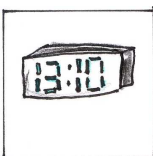
Kell on 10.30.

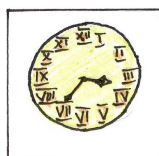
Kell on 16.15.

Kell on 12.45.

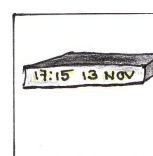
Kell on 13.10.

Kell on 15.35.

Kell on 16.30.

Kell on 17.15.

Singulari genitiiv ja pluurali nominatiiv. Ainsuse omastav ja mitmuse nimetav

Vaadake grammatika lk ...!

Pluurali nominatiiv = singulari genitiiv + -d

Mitmuse nimetav = ainsuse omastav + -d

Nominatiiv: tüdruk
 naine
 eestlane

Genitiiv: tüdruku
 naise
 eestlase

Pl. nominatiiv: tüdrukud
 naised
 eestlased

ma olen tüdruk
 sa oled tüdruk
 ta on tüdruk

me oleme tüdrukud
 te olete tüdrukud
 nad on tüdrukud

Harjutus 14. Kirjutage lünka singulari genitiivivorm!

õpilane, *õpilase*
 üliõpilane,
 inimene,
 poiss,
 laps,
 õpetaja,

pensionär,
 telefon,
 juuksur,
 poeg,
 tütar,
 sõber,

tööline,
arst,
aednik,

vend,
õde,
sõbralik,

Harjutus 15. Kirjutage lünka genitiivivorm ja tõlkige laused!

1. (See perekond) *Selle* maja on ilus.
2. (Õpetaja) tööpäev on pikk.
3. See on (vend) tuba.
4. (Isa) amet on raske.
5. Perekond Kask elab (Mets) tänaval.
6. (See linn) tänavad on laiad.

Harjutus 16. Kirjutage lünka genitiivivorm ja tõlkige laused!

1. Isa võtab (ajaleht) *ajalehe*.
2. Lapsed kingivad isale (koer)
3. Õpilane teeb (viga)
4. Õde ostab (uus arvuti)
5. Vanaema toob (suur tort)
6. Poeg võtab (naine)
7. Üliõpilane ostab (sõnaraamat)

Harjutus 17. Kirjutage lünka genitiivivorm ja tõlkige laused!

1. (Uks) *ukse* taga on külaline.
2. (Maja) ümber on suur aed.
3. Auto seisab (kool) ees.
4. Sõber on (arst) juures.
5. Mis on (laud) peal?
6. (Diivanilaud) peal on vaas.
7. Kass istub (tool) all.

Harjutus 18. Kirjutage lünka sõna üliõpilane õiges vormis!

1. Ma olen *üliõpilane*. 2. Sa oled 3. Ta on 4.
Me oleme 5. Te olete 6. Nad on

Harjutus 19. Lugege eelmise harjutuse laused. Asendage sõna üliõpilane sõnadega õpilane, inimene, arst, õpetaja, venelane, naine, sõber!

Personaalpronoomen e isikuline asesõna. Genitiiv

Nominatiiv	Genitiiv
ma ~ mina	mu ~ minu
sa ~ sina	su ~ sinu
ta ~ tema	ta ~ tema
me ~ meie	me ~ meie
te ~ teie	te ~ teie
nad ~ nemad	nende

Harjutus 20. Kirjutage lünka sobiv personaalpronoomeni vorm!

1. (Ma) *Mina* vend on arst. 2. (Ma) olen eestlane. 3. Kui vana (sa) oled? 4. Kui vana on (sa) väike õde? 5. (Nad) kodu on Tallinnas. 6. (Nad) elavad Tallinnas. 7. Kas (te) töötate koolis? 8. Kui pikk on (te) tööpäev? 9. (Ta) on (me) sõber. 10. (Ta) vanemad elavad Ameerikas. 11. (Me) istume kohvikus.

Tõlkeharjutus 3. Tõlkige laused eesti keelde!

1. Selle maja aed on ilus. 2. Arsti tööpäev on pikk. 3. Ma ostan raamatu. 4. Maja taga on park. 5. Lapsed seisavad kooli ees. 6. Sõbrad istuvad diivani peal.

.....

ESTICA

Lugege teksti!

Sinatamine ja teietamine

Eestlased, nagu ka prantslased ja sakslased kasutavad suheldes nii ametlikumat kui ka vabamat pöördumist. Teiste sõnadega, võõraste ja tuttavatega rääkides kasutatakse erinevaid vorme.

„Sina” / „Sa oled” on nagu saksa „Du bist”. See on ainsuse vorm. Seda vormi kasutavad eestlased sõbra või lapsega rääkimisel. Seda kasutavad tihti noored inimesed.

„Teie” / „Teie olete” on nagu saksa „Sie sind”. See on mitmuse vorm ja seda kasutatakse ka mitme inimese poole pöördumiseks. See on viisakas vorm, mida eestlased kasutavad võõraste või vanemate inimeste poole pöördumisel.

Varem olid selged reeglid, kelle poole kuidas pöörduda. Praegu on suhtlemine muutunud vabamaks. Kui ei tea, mida kasutada, on parem kasutada *teie*-vormi.

Õppetükk 2

HÄÄLDUS

Harjutus. Kuulake ja korrake!

	Lühike	Pikk	Ülipikk
e	pere	seened	seen
	kell	keele	keeli
	sepp	keedan	keerama
	vesi	veedan	veetma
ö	köhin	pööre	töö
	könn	köögis	kööki
	öhe	ööbik	öösel
	köha	nöörid	nööki
i	pilt	piima	piima
	kiri	kiired	kiiri
	ilu	viilin	viima
	pilu	piilun	piiluma
ü	küla	küülik	küüs
	süsi	süüme	süü
	üks	üürin	üürima
	mürin	müürid	müüri
õ	kõne	rõõmud	rõõm
	lõng	kõõlun	kõõluma
	sõna	sõõmud	sõõm
	võra	võõras	võõra

Harjutus. Lugege sõnad tulpade kaupa!

Harjutus. Kuulake ja korrake!

meri, tera, elu, tere, kena, pesu, köha, tõhe, öhe, möla, köhi, kino, pime, vili, kisa, kilu, sina, tüli, tüse, küsin, müra, Ülo, Jüri; mõru, võsa, tõsi, mõni, kõne, õlu

Harjutus. Kuulake ja korrake!

hõbe, tõbi, sõber, vibu, ebe, kübar
edu, ida, pidu, sõda, lödi, süda
ega, löga, siga, viga, sügav, jõgi

Harjutus. Kuulake lauseid ja korrake!

1. Tõnul oli lõbus sõber. 2. Sul on köha, söö küüslauku! 3. See on Jüri süü! 4. Kes teeb tööd, see ka sööb. 5. Tema töö on seeni keeta. 6. Sügisel sööb siga tõrusid. 7. Sõduri süda lööb kiiresti. 8. Nüüd maksab kilo viinereid viiskümmend krooni.

GRAMMATIKA

Kus?

Genitiiv + s

Eesti/s, Euroopa/s, linna/s, kodu/s, kooli/s, õue/s

Genitiiv + l

Venemaa/l, maa/l, töö/l, tänaval

Harjutus 1. Valige sobiv vorm. Tõlkige laused!

1. Jüri elab Eestis / Eestil. 2. Peeter elab Inglismaas / Inglismaal. 3. Venemaal / Venemaas elavad venelased. 4. Ma elan praegu Tartus / Tartul. 5. Tatjana elab Moskvast / Moskval. 6. Kus / Kuhu elab Mari? 7. Mari elab Pariisis / Pariisil. 8. Kas sa elad väikeses linnas / linnal? 9. Perekond Kask elab uues majas / uuel majal. 10. Kes elab majas / majal number neli? 11. Me elame esimesel korruses / korrusel. 12. Lapsed jooksevad tänavas / tänaval.

Harjutus 2. Rääkige, kus te elate?

Harjutus 3. Kirjutage lünka sobiv käändelõpp ja tõlkige laused!

1. (Mets) Metsas kasvavad puud. 2. Lapsed käivad (kool) 3. (Laud) on arvuti. 4. Sõber istub (tool) 5. Harjutus on (tahvel) 6. (Nädal) on seitse päeva. 7. Peegel on (koridor) 8. Kass magab (diivan) 9. Poiss mängib oma (tuba)

Tõlkeharjutus 4. Tõlkige laused eesti keelde!

1. Venelane elab Venemaal. 2. Perekond Kask elab Tallinnas. 3. Minu sõber elab esimesel korrusel. 4. Nädalas on seitse päeva. 5. Kas sa elad selles majas? 6. Koer jookseb tänaval. 7. Aias kasvavad lilled. 8. Kas Tatjana elab Moskvast? 9. Perekond Mägi elab vanas majas. 10. Kus sa elad? Eestis.

.....
.....

Nädalapäevad

päev, **päeva** > päeval

esmaspäev, esmaspäeva > esmaspäeval

teisipäev, teisipäeva > teisipäeval

kolmapäev, kolmapäeva > kolmapäeval

neljapäev, neljapäeva > neljapäeval

reede, reede > reedel

laupäev, laupäeva > laupäeval

pühapäev, pühapäeva > pühapäeval

Harjutus 4. Moodustage laused!

1. Koosolek on e..... kell 12.00 > Koosolek on *esmaspäeval* kell *kaksteist*.
2. Eesti keele tund on k..... kell 16.15
3. Buss väljub l..... kell 13.30
4. Kontsert algab r..... kell 19.00
5. Ajaloo loengud on t..... ja n..... kell 10.15
6. Minu tööpäev algab kell 8.45
7. Meie pere lemmikseriaal on igal p..... kl 15.25.

ma- ja *da-*infinitiiv e *ma-* ja *da-*tegevusnimi

Vaadake grammatika lk ...!

Harjutus 5. Jagage *da-*infinitiivi vormid tunnuse alusel kolme rühma!

kirjutada, korrata, tuua, pöörata, õppida, olla, elada, töötada, tulla, hakata, teha, oodata, lugeda, süüa, aidata

-da
kirjutada

-ta

-a

verb + *ma-*infinitiiv

Ma lähen magama.

lähen
tulen
hakkan
õpetan
õpin
jään
pean

verb + *da-*infinitiiv

Ma tahan magada.

tahan
armastan
on vaja
mulle meeldib
saan
jõuan
oskan
tohib
luban

L Harjutus 6. Lugege ja tõlkige!

1. Laps läheb mängima.
2. Siin ei tohi kõvasti rääkida.
3. Mulle meeldib Tartus elada.
4. Õues saab mängida.
5. Ema hakkab naerma.
6. Ma ei jõua enam oodata.
7. Marju armastab lugeda.
8. Laps jääb vara magama.
9. Tulge sööma!

Harjutus 7. Valige lausesse *ma-* või *da-*infinitiiv!

1. Isa armastab **õpetama** / **õpetada**.
2. Mulle meeldib **laulma** / **laulda**.
3. Me ei tohi siin **ujuma** / **ujuda**.
4. Martin oskab **uisutama** / **uisutada**.
5. Nad armastavad tennist **mängima** / **mängida**.
6. Hommikul pean ma kooli **minema** / **minna**.
7. Nad ei taha tööle hiljaks **jääma** / **jääda**.
8. Isa hakkab **lugema** / **lugeda**.

Tõlkeharjutus 5. Tõlkige laused eesti keelde!

1. Esmaspäeval peab Martin kooli minema.
2. Lapsed tahavad mängida.
3. Ma armastan kaua magada.
4. Sõbrad lähevad pühapäeval suusatama.
5. Marjule meeldib laulda.
6. Tavaliselt jääb ta magama kell üksteist.
7. Kas sa oskad ujuda?
8. Kass ei tohi laua peal istuda.
9. Laupäeval ei pea isa ja ema tööle minema.

.....
.....

Indikatiivi imperfekt e kindla kõneviisi lihtminevik

Vaadake grammatika lk ...!

*ma-*infinitiivi tüvi + tunnus –si

õppi/ma

ma õppi/si/n

sa õppi/si/d

ta õppi/s

me õppi/si/me

te õppi/si/te

nad õppi/si/d

and/ma

ma and/si/n me and/si/me

sa and/si/d te and/si/te

ta and/is nad and/si/d

Imperfekti eitavad vormid:

*da-*infinitiivi tüvi + *nud*

õppi/da

ma ei õppi/nud

sa ei õppi/nud

ta ei õppi/nud

me ei õppi/nud

te ei õppi/nud

nad ei õppi/nud

vaada/ta

ma ei vaada/nud

sa ei vaada/nud

ta ei vaada/nud

me ei vaada/nud

te ei vaada/nud

nad ei vaada/nud

Harjutus 8. Kirjutage lünka imperfekti esimese pöörde jaatav ja eitav vorm!

elama, elada, elan,	<i>elasin, ei elanud</i>
istuma, istuda, istun,	
rääkima, rääkida, räägin,	
armastama, armastada, armastan,	
avama, avada, avan,	
kirjutama, kirjutada, kirjutan,	
lendama, lennata, lendan,	
hakkama, hakata, hakkan,	
vaatama, vaadata, vaatan,	
kartma, karta, kardan,	
tahtma, taht/a, tahan,	

teadma, tead/a, tean,
 ostma, ost/a, ostan,

Harjutus 9. Pöörake imperfekti verbid: mängima, õpetama, astuma, jalutama, võtma, leidma, kinkima, ootama, ostma

Harjutus 10. Kirjutage lünka õige imperfektivorm!

- Poiss (mängima, mängida) *mängis* õues.
- Eile õpilased ei (laulma, laulda)
- Me ei (vaatama, vaadata) televiisorit.
- Isa (lugema, lugeda) ajalehte.
- Õpetaja (ostma, osta) uue arvuti.
- Lapsed ei (näitama, näidata) isale ja emale kassi.
- Kas sa (kinkima, kinkida) vanaemale vaasi?
- Ei (kinkima, kinkida) vaasi, ma (kinkima, kinkida) huvitava raamatu.

ma-infinitiivi tüvi + tunnus –i.

- verbid: olema, tulema, panema, surema, tegema, nägema, pesema
- verbid: saama, jääma, sööma, jooma, lööma, tooma, looma

ole/ma		söö/ma	
ma ol/i/n	me ol/i/me	ma sõ/i/n	me sõ/i/me
sa ol/i/d	te ol/i/te	sa sõ/i/d	te sõ/i/te
ta ol/i	nad ol/i/d	ta sõ/i	nad sõ/i/d

Eitavad vormid: ei olnud, ei tulnud, ei pannud, ei surnud, ei teinud, ei näinud, ei pesnud, ei saanud, ei jäänud, ei söönud, ei joonud, ei löönud, ei toonud, ei loonud

Harjutus 11. Kirjutage sulgudes olev verb lünka sobivas imperfektivormis!

- Ema (istuma) *istus* salongis.
- Martin ja Marju (mängima) õues.
- Isa (töötama) koolis.
- Miks sa ei (ütleva) „Tere”?
- Me (magama) kodus.
- Kas te (olema) täna tööl?

Harjutus 12. Muutke laused eitavaks!

- Isa töötas koolis. > *Isa ei töötanud koolis.*
- Kask kasvas metsas.
- Mina olin õpilane.
- Marju õppis hästi.
- Nad armastasid küsida.
- Me töötasime kodus.
- Martin ja Marju mängisid õues.

Tõlkeharjutus 6. Tõlkige laused eesti keelde!

- Lapsed kinkisid isale koera.
- Ma ei ela Tartus, vaid Tallinnas.
- Meie sõime hommikul

vähe. 4. Kolmapäeval oli koosolek. 5. Minu sõbrad elasid aasta Pariisis. 6. Te tegite vea. 7. Vend ostis uue arvuti. 8. Õpilane ostis suure sõnaraamatu. 9. Auto ei seisnud kooli ees. 10. Kass istus tooli peal.

.....
.....

ESTICA

Harjutus. Lugege teksti ja vastake küsimustele!

Enamik Euroopa keeltest on indo-euroopa keeled. Suuremad soome-ugri keeled on ungari, soome ja eesti keel. Eesti keele kõnelejaid on maailmas veidi üle miljoni, neist Eestis elab umbes miljon. Eesti keel on Eesti Vabariigi riigikeel. See on ka teaduse ja hariduse keel. Eesti ala vabanes jää alt u 13000 aastat tagasi. Inimesed on elanud Eesti alal umbes 10 000 aastat. Arvatakse, et soome-ugri hõimud jõudsid Eestimaale 5000 aastat tagasi.

Kas eesti keel on Eesti riigikeel?

Kas eesti keel on indo-euroopa keel?

Õppetükk 9

Teemad:

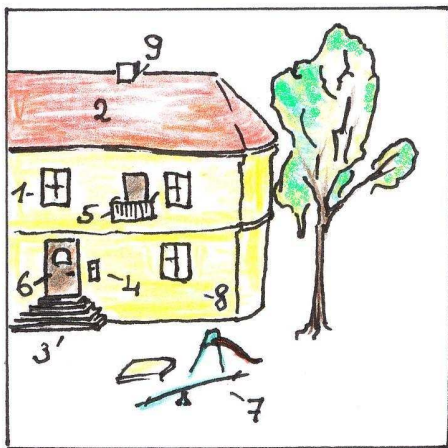
Kodu (majaosad)
Mööbel, sisustus
Maja ostmine, üürimine

Grammatika:

Imperatiiv
Ordinaalid
Singulari partitiiv ja genitiiv

SÕNAVARA

Harjutus 1. Kirjutage, mis osadest maja koosneb. Kasutage sõnastikku!

1 –

2 –

3 –

4 –

5 –

6 –

7 – mänguväljak, -väljaku, -väljakut

8 –

9 –

Harjutus 2. Kirjutage lünka sobiv vorm!

1. Meie majal on kaheksa (aken) akent. 2. Need on (suur aken) 3. Mitu (uks) on sellel majal? 4. (Uks) kõrval on postkast. 5. (Postkast) on kirjad ja ajalehed. 6. Jõime kohvi (rõdu) 7. Meie majal ei ole (rõdu) 8. (Trepp) peal on lillepott. 9. Majal on kaks (korsten) 10. (Katus) istuvad linnud. 11. Selle maja (sein) on valged. 12. Selle maja ees ei ole (mänguväljak)

Harjutus 3. Lisage puuduvad genitiivi või partitiivi vormid!

Nominatiiv	Genitiiv	Partitiiv
punane katus	punase katuse	
uus uks		
suur aken		
pruun põrand		
valge sein		
kõrge lagi		

pikk trepp		
külm kelder		
kitsas esik		
soe saun		

L Harjutus 4. Lugege dialoogi ja lisage järgnevasse harjutusse puuduvad sõnad!

Mööbliposes. Müüja, Ilmar ja Lia

Müüja: Tere, kas ma saan teid aidata?

Ilmar: Otsime oma magamistuppa uut mööblit. Voodi valisime juba välja, nüüd valime veel riidekapi ja öökapi.

Lia: Ei, ikka kaks öökappi!

Müüja: Riidekapid on meil siin, aga öökapid on meil järgmises saalis. Kui suur tuba teil on? Võib-olla soovite ka kummutit?

Lia: Kummut küll tuppa ei mahu, aga me peame ostma veel peegli ja vaiba.

Müüja: Peeglid on samas saalis, kus öökapid. Vaibapood on kõrval. Kas aitan mööblit valida?

Ilmar: Tänan, me vaatame ise.

Ilmar ja Lia otsivad magamistuppa uut Lia tahab osta kaks Müüja ütleb, et on siin, aga on teises saalis. Ilmar ja Lia osta ei soovi. Neil on kavas osta ka peegel ja uus on samas saalis, kus öökapid.

K Harjutus 5. Tutvuge etteantud sõnadega. Kuulake dialoogi ja kirjutage lünka sobiv sõna õiges vormis!

kraanikauss, vann, dušš, hambahari, seep, vannituba, põrand

Isa ja Marju

Isa: Marju, kas sul läheb vannitoas veel kaua?

Marju: Ma ju alles läksin vanni. Ma koristasin enne seda vannituba, pesin põrandat, vanni ja kraanikaussi. Martin oli kraanikausis oma mängulaevaga mänginud, põrandal oli palju vett. Ja siis ma käin veel duši all ka. Las ema toob mulle uue seebi, seep on täitsa otsas.

Isa: Uued seebid, hambaharjad ja hambapastad on ju peegli kohal kapis. Tee ruttu, mul on vaja enne koosolekut duši all käia.

Marju: Miks mina pean alati ruttu tegema! Vannis ei saa ruttu käia!

Isa: Marju, kas sul läheb veel kaua?

Marju: Ma ju alles läksin vanni. Ma koristasin enne seda vannituba, pesin põrandat, vanni ja Martin oli kraanikausis oma mängulaevaga mänginud, oli palju vett. Ja siis ma käin veel duši all ka. Las ema toob mulle uue seebi, on täitsa otsas.

Isa: Uued seebid, ja hambapastad on ju peegli kohal kapis. Tee ruttu, mul on vaja enne koosolekut all käia.

Marju: Miks mina pean alati ruttu tegema! ei saa ruttu käia!

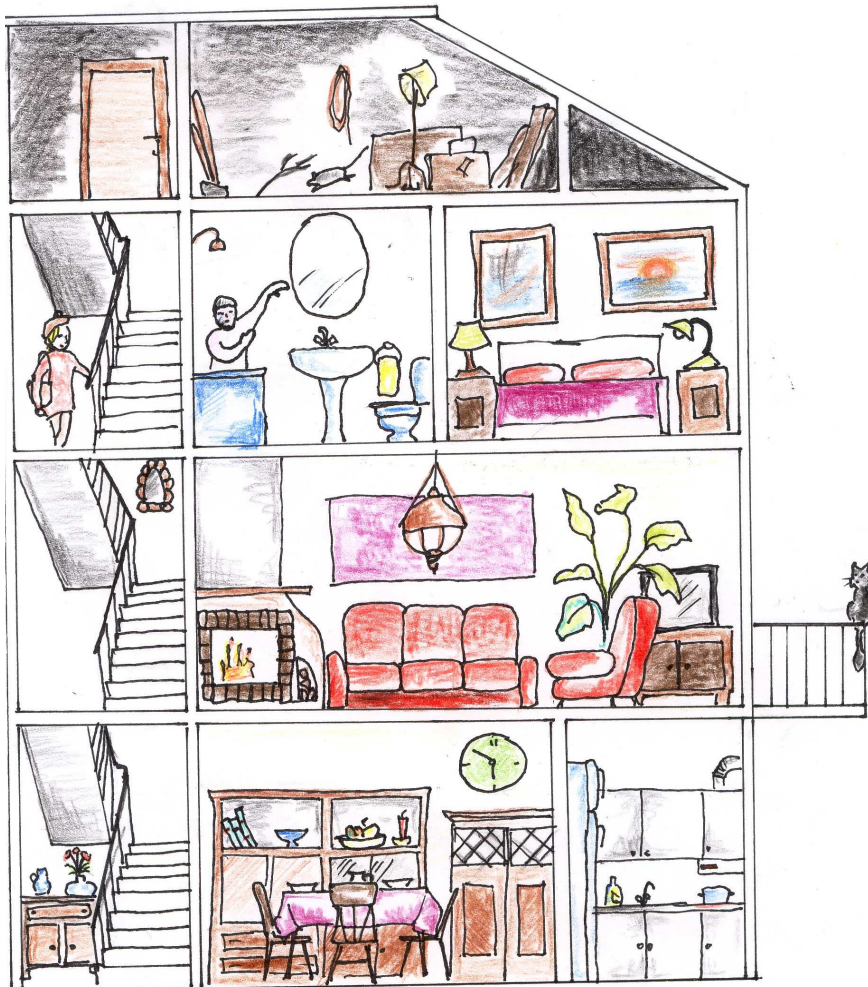
Harjutus 6. Valige sobiv vastus!

Elutoas on tavaliselt a) gaasipliit / kamin.
b) riidenagi / maal
c) voodi / diivan
d) televiisor / külmkapp
e) tugitool / tualetipott
f) valamu / diivanilaud

Harjutus 7. Tõmmake ritta sobimatu sõna maha!

Elutoas on diivan, tugitool, kamin, ~~köök~~
Selles majas on esik, laelamp, kelder, põõning, köök ja toad.
Vannitoas on vann, peegel, valamu, trepp ja tualetipott.
Köögis on köögikapid, nõud, valamu, katus, elektripliit ja külmkapp.

K Harjutus 8. Vaadake pilti, kuulake esimese korruse kirjeldust. Täitke lüngad!

Esimesel korrusel on esik. Esikus on väike kapp. Kapis on kingad ja saapad. Kapi peal on vaas. Vaasis on lilled. Esikust läheb trepp teisele korrusele. Esikust läheb uks söögituppa. Söögitoas on laud, ümber laua on toolid. Laual on laudlina ja nõud. Seina ääres on puhvet ja veel üks kapp. Söögitoa seinal on kell. Esimesel korrusel on ka köök. Köögis on külmkapp, köögikapid, valamu ja pliit. Köögikapis on nõud.

Esimesel korrusel on esik. Esikus on väike Kapis on kingad ja saapad. Kapi peal on vaas. on lilled. Esikust läheb trepp teisele korrusele. läheb uks söögituppa. on laud, ümber laua on toolid. Laual on laudlina ja Seina ääres on puhvet ja veel üks kapp. Söögitoa on kell. Esimesel korrusel on ka Köögis on külmkapp, köögikapid, valamu ja pliit. on nõud.

R Harjutus 8. Vaadake pilti ja kirjeldage elutuba!

Harjutus 9. Vaadake magamistoa pilti ja lõpetage lause!

1. Magamistoas on suur 2. Voodi kõrval on kaks 3. Öökappide peal on 4. Seinal on kaks

Harjutus 10. Vaadake vannitoa pilti ja tõmmake maha nende asjade nimetused, mida pildil ei ole!

vann, tualetipott, ~~maal~~, kaks käterätti, laud, valamu, riiul, kraanid, dušš, kell, hambahari

Harjutus 11. Tõmmake maha tegevused, mida te vannitoas ei tee!

~~uisutan~~, loen ajalehte, teen süüa, pesen hambaid, käin duši all, magan, pesen pead, käin vannis, käin tööl, pesen pesu, kammin juukseid, pesen nõusid

R Harjutus 12. Jutustage, milline on teie vannituba ja mida te seal teete!

GRAMMATIKA

Imperatiiv

Vaadake grammatika lk...!

Harjutus 13. Kirjutage puuduvad vormid!

rääkima: rääkida > rääkige! räägin > räägi!

töötama :

lugema :

õppima :

õpetama :

vabandama :

vaatama :

laulma :

käima :

ootama :

tundma :

Harjutus 14. Kirjutage puuduvad vormid!

rääkima, rääkida, räägin	räägi!	ära räägi!	rääkige!	ärge rääkige!
--------------------------	--------	------------	----------	---------------

tõmbama, tõmmata, tõmban istuma, istuda, istun otsima, otsida, otsin aitama, aidata, aitan jutustama, jutustada, jutustan ostma, osta, ostan olema, olla, olen jooma, juua, joon müüma, müüa, müün minema, minna, lähen	tõmba! istu! jutusta! osta! mine!	ära otsi! ära ole! ära joo! ära mine!	tõmmake! otsige! olge! jooge! minge!	ärge istuge! ärge aidake! ärge müüge! ärge minge!
--	--	---	---	---

Harjutus 15. Kirjutage pluurali imperatiiv!

1. Pühi laud puhtaks! *Pühkige laud puhtaks!*
2. Kirjuta sobiv vorm!
3. Lisa puuduv sõna!
4. Loe lause!
5. Vali õige vastus!
6. Vaata pilti!
7. Vasta küsimusele!
8. Sõida rattaga!
9. Saa tuttavaks!
10. Helista mulle homme!
11. Ära tee!

Harjutus 16. Andke sobiv soovitus või käsk!

1. Sul on kõht tühi. > *Mine sööma! Tee süüa!*
2. Teie toanaaber ei korista tuba.
3. Toas on väga palav, aken on kinni.
4. Toakaaslane laulab öösel, teie tahate magada.
5. Toanaaber tahab kohvi juua.
6. Sõber võidab loteriiga 10 000 krooni.

Harjutus 17. Kirjutage puuduv singulari või pluurali imperatiivi vorm!

1. Räägi vaiksemalt! *Rääkige vaiksemalt!*
2. Vaheta tapeet!
3. Viige prügi välja!
4. Ära osta uut mööblit!
5. Ärge minge tööle!
6. Koristage tuba!
7. Jutusta oma majast!
8. Ava aken!

Harjutus 18. Leidke lausetele viisakam vaste!

1. Tule siia!	☐ Palun lahkuge!
2. Võta toru!	1. Astuge, palun, lähemale!
3. Minge ära!	☐ Vasta telefonile!
4. Andke soola!	☐ Jäta see jutt!
5. Ole vait!	☐ Ulatage palun soola!
6. Ära karju!	☐ Ära räägi nii kõvasti!

K Harjutus 19. Kirjutage tekst uuesti. Kasutage imperatiivi singulari ja pluurali teist pööret!

Nt: Võtta lusikas ja panna lauale! > võta lusikas ja pane lauale! võtke lusikas ja pange lauale!

Mida teha, kui saate uue korteri?

Teha remont: panna uus tapeet, värvida laed ja põrandad. Muretseda sobiv mööbel: elutuppa osta diivan, tugitoolid, diivanilaud ja televiisor. Põrandale panna suur vaip. Kabinetti tellida riulid, tuua kirjutuslaud, arvuti ja mugav tool. Kööki paigutada gaasi- või elektripliit, köögikapid ja külmkapp. Keset kööki tõsta suur sögilaud ja toolid. Vannituppa otsida poest sobivad riulid ja peegel.

.....
.....
.....

Ordinaalid

Vaadake grammatika lk...!

R Harjutus 20. Leidke paarilise abil dialoogi puuduvad sõnad! Järgneva dialoogi a) ja b) osad erinevad. Nt: a) Kui ... sa oled? b) Kui vana sa ...?

Teie küsimus: *Mis on esimese lause teine sõna?*

Paarilise küsimus: *Mis on esimese lause neljas sõna?*

Paariline 1. Kersti ja Kalju telefonikõne.

Kalju: 1. Tere, helistan, et jään täna kauemaks kooli. 2. Mis sina koju lähed?

Kersti: 3. Mul on ka täna palju 4. koju umbes kell seitse. 5. sina jõuad?

Kalju: 6. Ma kardan, et umbes ajal. 7. Meil on täna õpetajate 8. Ja mul on kirjandusring.

Kersti: 9., ma helistan vanaemale, et ta oleks meil kauem.

Paariline 2. Kersti ja Kalju telefonikõne.

Kalju: 1. Tere! Helistan sellepärast, et jään täna kauemaks 2. Mis kell sina lähed?

Kersti: 3. on ka täna palju tööd. 4. Jõuan koju umbes kell 5. Millal sina?

Kalju: 6. Ma, et umbes samal ajal. 7. Meil on täna koosolek. 8. Ja mul on õhtul
Kersti: 9. Olgu, ma helistan vanaemale, et ta oleks meil

Harjutus 21. Vaadake pilti ja kirjutage, mitmendal korrusel asub...

1. Magamistuba asub kolmandal korrusel. 2. Vannituba asub 3. Kamin on 4. on köök. 5. Rõdu on 6. Esik asub 7. Kas pööning on? 8. Elutuba on

K Harjutus 22. Kuulake teksti ja kirjutage, millal on nende inimeste sünnipäevad!

Annel on sünnipäev 1. aprillil.
Marjul on sünnipäev 6. juulil.
Martinil on sünnipäev 18. septembril.
Kerstil on sünnipäev 12. juunil.
Kaljul on sünnipäev 23. oktoobril.
Lial on sünnipäev 29. veebruaril.
Ilmaril on sünnipäev 17. mail.
Aivol on sünnipäev 30. märtsil.
Monical on sünnipäev 4. jaanuaril.
Karlil on sünnipäev 1. detsembril.
Meelil on sünnipäev 22. novembril.
Lindal on sünnipäev 31. augustil.

Annel on sünnipäev
Marjul on sünnipäev
Martinil on sünnipäev
Kerstil on sünnipäev
Kaljul on sünnipäev
Lial on sünnipäev
Ilmaril on sünnipäev
Aivol on sünnipäev
Monical on sünnipäev
Karlil on sünnipäev
Meelil on sünnipäev
Lindal on sünnipäev

Singulari genitiiv ja partitiiv

Vaadake grammatika lk...!

Harjutus 23. Valige sobiv vorm!

- Siin on **õde/õe/õde** tuba.
- Magamistoas on kaks **voodi/voodi/voodit**.
- Vasakul on **mina/minu/mind** tuba, paremal **vend/venna/venda** tuba.

4. Kõik teise **korrus/korruse/korrust** toad on suured.
5. Laual on kaks ema **toalill/toalille/toalille**.
6. Elutoas on kolm **aken/akna/akent** ja üks **uks/ukse/ust**.
7. Selles vanas majas ei ole **vannituba/vannitoa/vannituba**.

Harjutus 24. Kirjutage lünka partitiivi või genitiivivorm!

1. Ma annan sulle (võti) võtme.
2. Ma vaatasin eile (põnev film)
3. Pere ostis (suur korter)
4. Lapsed kuulavad raadiost (huvitav muinasjutt)
5. Panime eile (uus vaip) põrandale.
6. Neiu ei otnud (pruun kott)
7. Vanaisa andis lapselapsele (punane õun)
8. Ehitajad ei pannud majale (kivikatus)

Harjutus 25. Kirjutage lünka kas genitiiv või partitiiv!

1. Ehitusfirma ehitab praegu (pikk sild) pikka silda. Ehitusfirma ehitab (pikk sild) sügiseks valmis.
2. Ema ostis (suur tort) Nüüd istub pere söögitoas ja sööb (suur tort)
3. Martin mängib toas ja Marju loeb (raamat) Ta peab (see raamat) täna läbi lugema.

TEKST

L R Harjutus 26. Lugege järgmist kuulutust ja tõlkige! Helistage Arvole, küsige temalt veel 3 küsimust!

Müüa väike maja (heas seisukorras). Suur aed, saun ja garaaž. Viis km Tallinnast. Bussipeatus lähedal (100 m). Helistage õhtul tel 7333 434. Arvo

L R Harjutus 27. Lugege kuulutusi sõnastiku abil. Millise maja te ostaksite? Põhjendage valikut!

Müüa maja Viimsis, üldpind 145 m ² . Vajab remonti. Saun ja aed. Ilus ja rahulik rajoon.	Müüa renoveeritud puumaja (150 m ²) Saues. Uus elekter ja torustik, aknad vahetatud. Ahiküte.	Müüa uus kivimaja Jüris, üldpind 316 m ² . Hea vaade, huvitav sisekujundus. Saun, 6 tuba, aed
---	---	--

K Harjutus 28. Kirjutage maja / korteri müügi kohta kuulutus!

.....

K Harjutus 29. Kuulake telefonikõnet ja kirjutage Marju ja Monica aadressid!

Marju: Tere, Monica! Kas sul on meeles, et sa pidid mulle täna õhtul külla tulema?

Monica: On küll. Aga ma ei tea sinu aadressi.

Marju: Ma elan Metsa tänaval. Meil on kahekorruseline maja aia sees. Maja number on 22. Maja ees on kaks kaske.

Monica: Ma ei tunne Tallinnat. Mis rajoonis see tänav asub?

Marju: See on Nõmmel. Kus sa ise elad?

Monica: Meie elame kesklinnas, Raua tänaval, majas number 4, korter 17.

Marju: Sõida Viru keskuse juurest bussiga number 18 Kaare peatusesse.

Monica: Õhtul siis näeme.

.....

K Harjutus 30. Martin räägib oma maja alumisest korrusest. Kuulake ja kirjutage teksti puuduvad sõnad!

Alumisel korrusel on kõige suurem tuba. Seda ma kutsungi suureks toaks. Ema kutsub seda elutoaks. Isa aga teleritoaks. Selles toas on suur diivan, tugitoolid ja televiisor. Teine tuba on natukene väikesem. Aga võib-olla paistab see ainult väikesem, sest kõik seinad on raamaturiiuleid täis. Seal on ka kirjutuslaud, nahast tugitool ja arvuti. Mina nimetan seda tuba arvutitoaks, Marju kutsub teda raamatukogutoaks. Ja isa suus on ta lihtsalt kabinet. Selle ukse taga on ka järjekord – muidugi arvuti pärast. Isal on eelisjärjekord. Esimesel korrusel on ka suur köök.

Alumisel korrusel on kõige suurem Seda ma kutsungi suureks toaks. Ema kutsub sedatoaks. Isa agatoaks. Selles toas on suur diivan, tugitoolid ja televiisor. Teine tuba on natukene väikesem. Aga võib-olla paistab see ainult väikesem, sest kõik on raamaturiiuleid täis. Seal on ka kirjutuslaud, nahast tugitool ja arvuti. Mina nimetan seda tubatoaks, Marju kutsub teda raamatukogutoaks. Ja isa suus on ta lihtsalt Selle ukse taga on ka järjekord – muidugi arvuti pärast. Isal on eelisjärjekord. Esimesel korrusel on ka suur

L Harjutus 31. Lugege teksti ja vastake küsimustele!

1. Millest räägib Martin selles tekstis?
2. Mis tänaval elab perekond Kask?
3. Mitu tuba on perekond Kase majas?
4. Kuidas pereliikmed maja nimetavad?
5. Kuidas nimetatakse alumise korruse suurt tuba?
6. Missugune mööbel on kabinetis?
7. Kus perekond Kask õhtust sööb?
8. Mis puud nende aias kasvavad?
9. Millal istutab isa aeda uue kase?

Kodu

Tere, see olen jälle mina, Martin!

Ma räägin teile nüüd oma kodust ka. Meie maja asub Metsa tänaval. See on ju naljakas, et perekond Kask elab Metsa tänavas. Kui meie perekonnanimi oleks näiteks

Kala, siis elaksime Mere või Järve tänavas. Isa ütleb, et see on juhus, et perekond Kasel on maja Metsa tänavas. Ma tean seda ise ka. Ma tegin ainult nalja. Meie kõik armastame naljatada.

Meil on ilus maja. Kolm tuba on ülemisel korrusel ja all kaks suurt tuba. Isa nimetab meie maja onniks, ema nimetab teda villaks, Marju aga majakeseks. Heal lapsel on mitu nime, ütleb vanaema vanasõna.

Teisel korrusel on kaks väikest ja üks suur tuba. Suur tuba on ema ja isa magamistuba, sellel on rõdu ka. Üks väike tuba on Marju tuba. Ja kõige väiksem tuba on minu tuba. Vannituba on ka ülemisel korrusel. Selle ukse taga on mõnikord järjekord.

Alumisel korrusel on kõige suurem tuba. Seda ma kutsungi suureks toaks. Ema kutsub seda elutoaks. Isa aga teleritoaks. Selles toas on suur diivan, tugitoolid ja televiisor. Teine tuba on natukene väikesem. Aga võib-olla paistab see ainult väiksem, sest kõik seinad on raamaturiiuleid täis. Seal on ka kirjutuslaud, nahast tugitool ja arvuti. Mina nimetan seda tuba arvutitoaks, Marju kutsub teda raamatukogutoaks. Ja isa suus on ta lihtsalt – kabinet. Selle ukse taga on ka järjekord – muidugi arvuti pärast. Isal on eelisjärjekord. Esimesel korrusel on ka suur köök. Seal on külmkapp, pliit ja ümmargune söögilaud. Köögis me sööme. Hommikul igaüks eraldi, õhtul aga üheskoos. Siis räägib igaüks, mida ta päeval tegi. Kõik ei tohi ühekorraga rääkida, see pole viisakas, ütleb ema. "Kuidas sa päeva veetsid?" – niimoodi armastab ema küsida. Ja siis ma räägin, et mida mängisin, kellega telefonis rääkisin ja mille pärast muretsen.

Meie maja ümber on ilus aed. Aias on sirelipõõsad, üks kadakas ja kaks kaske. See pole juhus, et perekond Kase aias kasvavad kaks kaske. Isa ise istutas nad. Esimese siis, kui Marju sündis ja teise siis, kui mina sündisin. Isa lubab veel ühe kase istutada siis, kui mõni uus perekonnaliige sünnib. Koer ega kass ei loe, ta peab silmas last. Kui meie perekonda veel üks laps sünnib, siis alles istutab isa veel ühe kase. Praegu pole see veel kindel.

Väljendid:

alumine korrus = esimene korrus

ülemine korrus = siin: teine korrus, järgmine korrus

heal lapsel mitu nime = asju saab nimetada mitmeti

nimetama = kutsuma

onn, onni, onni = villa, villa, villat

eelisjärjekord = eesõigus, privileeg

silmas pidama = mõtlema

Kuidas sa päeva veetsid? = Mis sa täna tegid?

Harjutus 32. Asendage rasvaselt trükitud sõnad sünonüümi või väljendiga!

1. Meie maja **teisel** korrusel on kolm tuba. 2. Isa nimetab meie maja **villaks** 3. Ema **nimetab** suurt tuba elutoaks. 4. Alumise korruse väiksem tuba on **arvutituba** 5. **Alumisel** korrusel on köök. 7. Ema armastab Martinilt küsida: „**Kuidas sa päeva veetsid?**”.....

Teksti sõnad:

alumine, alumise, alumist
arvutituba, arvutitoa, arvutituba

eelisjärjekord, eelisjärjekorra, eelis-
järjekorda
elutuba, elutoa, elutuba

eraldi
 igaüks, igaühe, igaüht
 isegi
 istutama, istutada, istutan
 juhus, juhuse, juhust
 jälle
 kabinet, kabineti, kabinetti
 kadakas, kadaka, kadakat
 köök, köögi, kööki
 magamistuba, magamistoa, magamistuba
 majake, majakese, majakest
 muretseda, muretseda, muretsen
 nahk, naha, nahka
 naljakas, naljaka, naljakat
 naljatama, naljatada, naljatan
 natukene, natukese, natukest
 niimoodi
 nimetama, nimetada, nimetan
 onn, onni, onni
 paistma, paista, paistan

perekonnaliige, perekonnaliikme, pere-
 konnaliiget
 pliit, pliidi, pliiti
 raamatukogutuba, raamatukogutoa,
 raamatukogutuba
 raamaturiiul, raamaturiiuli, raamaturiiulit
 rõdu, rõdu, rõdu
 sein, sein, sein
 silm, silma, silma
 sirelipõõsas, sirelipõõsa, sirelipõõsast
 söögilaud, söögilaua, söögilauda
 telerituba, teleritua, telerituba
 täis
 veetma, veeta, veedan
 villa, villa, villat
 ühekorraga
 üheskoos
 ülemine, ülemise, ülemist
 ümmargune, ümmarguse, ümmargust

Harjutus 33. Lugege teksti ja kirjutage lünka sobiv sõna!

1. Perekond Kasel on Metsa tänavas. 2. Martin naljab, et perekond Kala elaks või tänavas. 3. Kolm on ülemisel korrusel ja all kaks tuba. 4. Ema nimetab meie maja 5. Arvutitoas on, nahast tugitool ja arvuti. 6. on külmkapp, pliit ja ümmargune söögilaud. 7. Vannitoa on mõnikord järjekord. 8. Perekond Kase aias onpõõsad, üks ja kaks kaske.

Harjutus 34. Sobitage liitsõna osad!

1. sireli	☐ peatus
2. era	☐ koda
3. bussi	☐ lamp
4. köögi	☐ linn
5. lae	☒ põõsas
6. kesk	☐ toaline
7. viie	☐ tuba
8. vanni	☐ maja
9. trepi	☐ kapp

Harjutus 35. Lõpetage liitsõna!

pere*luge*
 külm.....
 kahe.....
 kirjutus.....

tugi.....
kivi.....
raamatu.....

R Harjutus 36. Jutustage kaaslastele oma toa sisustusest! Paariline joonistab teie toa plaani.

K Harjutus 37. Kirjutage oma korterist / majast!

Mitu ruumi seal on? Mis ruumid need on?
Kirjeldage ühe toa mööblit.

Õppetüki sõnad:

ahiküte, ahikütte, ahikütet
ankeet, ankeedi, ankeeti
bussipeatus, bussipeatuse, bussipeatust
dušš, duši, dušši
elekter, elektri, elektrit
elektripliit, elektripliidi, elektripliiti
esik, esiku, esikut
gaasipliit, gaasipliidi, gaasipliiti
garaaž, garaaži, garaaži
hambahari, hambaharja, hambaharja
hambapasta, hambapasta, hambapastat
jätma, jätta, jätan
kamin, kamina, kaminat
karjuma, karjuda, karjun
katus, katuse, katust
kava, kava, kava
kelder, keldri, keldrit
kinni
kitsas, kitsa, kitsast
kivimaja, kivimaja, kivimaja
kogupind, kogupinna, kogupinda
kohal
kohvikann, kohvikannu, kohvikannu
koostama, koostada, koostan
koristama, koristada, koristan
korsten, korstna, korstnat
kraan, kraani, kaani
kraanikauss, kraanikausi, kraanikaussi
kummut, kummuti, kummutit
kõht, kõhu, kõhtu
kõrge, kõrge, kõrget
käterätt, käteräti, käterätti
köögikapp, köögikapi, köögikappi
külmutuskapp, külmutuskapi,
külmutuskappi

laelamp, laelambi, laelampi
lagi, lae, lage
las
laudlina, laudlina, laudlina
lillepott, lillepoti, lillepotti
lind, linnu, lindu
loterii, loterii, loteriid
lähedal
lähemale
maal, maali, maali
maha
mahtuma, mahtuda, mahun
mängulaev, mängulaeva, mängulaeva
mänguväljak, mänguväljaku,
mänguväljakut
mööbel, mööbli, mööblit
mööblipood, mööblipoe, mööblipoodi
müüja, müüja, müüjat
nõud, nõude, nõusid
otsas
palav, palava, palavat
prügi, prügi, prügi
puhas, puhta, puhast
puhvet, puhveti, puhvetit
puuduv, puuduva, puuduvat
puumaja, puumaja, puumaja
põrand, põrand, põrandat
pööning, pööningu, pööningut
pühkima, pühkida, pühin
rajoon, rajooni, rajooni
ratas, ratta, ratat
remont, remondi, remonti
renoveerima, renoveerida, renoveerin
riidekapp, riidekapi, riidekappi
riidenagi, riidenagi, riidenagi

ruttu
saal, saali, saali
saapad, saabaste, saapaid
samas
saun, sauna, sauna
seep, seebi, seepi
seisukord, seisukorra, seisukorda
sisekujundus, sisekujunduse, sisekujundust
sisustus, sisustuse, sisustust
sool, soola, soola
söögituba, söögitoa, söögituba
tapeet, tapeedi, tapeeti
toakaaslane, toakaaslase, toakaaslast
toanaaber, toanaabri, toanaabrit
tolmuimeja, tolmuimeja, tolmuimejat
toru, toru, toru
torustik, torustiku, torustikku
trepp, trepi, treppi
triikraud, triikraua, triikrauda
tualetipott, tualetipoti, tualetipotti
tõmbama, tõmmata, tõmban
tühi, tühja, tühja
ulatama, ulatada, ulatan
vaade, vaate, vaadet
vabandama, vabandada, vabandan
vahetama, vahetada, vahetan
vaibapood, vaibapoe, vaibapoodi
vaiksemalt
vaip, vaiba, vaipa
vait olema, vait olla, olen vait
vaja olema, vaja olla, on vaja
valamu, valamu, valamut
vann, vanni, vanni
vaste, vaste, vastet
vesi, vee, vett
viisakam, viisakama, viisakamat
võitma, võita, võidan
võrdlus, võrdluse, võrdlust
välja valima, välja valida, valin välja
öökapp, öökapi, öökappi
üldpind, üldpinna, üldpinda

Õppetükk 12

Teemad:

Loomad (kodu- ja metsloomad). Puud

Grammatika:

Astmevaheldus (assimilatsioon)

Inessiiv. Adessiiv

KORDAMINE

K Harjutus 1. Kuulake dialoogi ja kirjutage lausetesse puuduvad sõnad!

Kutsikas

Vanaema: Matuke, kas ma valan sulle morssi juurde?

Martin: Jah, palun.

Vanaema: Nüüd tegite küll isale toreda üllatuse!

Martin: Jah, kas sa arvad, et temale tõesti meeldis?

Vanaema: Kindlasti meeldis. Aga räägi kuidas see teil õnnestus? Kust te selle peni saite? Kuidas teil üldse see mõte tuli?

Martin: Mäletad, ma olin nii kurb oma sünnipäeval, kui ma kutsikat ei saanud.

Vanaema: Mäletan küll.

Martin: Nojah, ma ju ei tahtnud, et isa oleks oma sünnipäeval sama kurb. Ja Marjul tuli meelde, et ta ühe klassivenna koeral oli just 9 kutsikat sündinud ja nad otsisid neile häid kodusid. Siis mõtlesimegi Marjuga, et teeme isale sünnipäevaks üllatuse.

Vanaema: Väga huvitav mõte. Aga kuidas te ta ära tõite?

Martin: Me ju käisime Marjuga hommikul isale lilli ostmas. Samal ajal tõime ka kutsika ära ja viisime Meeli juurde. Meeli vaatas tema järele.

Vanaema: Olete ikka ühed vigurvändad küll!

Martin joob

Vanaema ütles, et isale üllatus.

Marju klassivenna koeral sündis 9

Klassivend otsis kutsikatele head

Lapsed viisid kutsika juurde.

L Harjutus 2. Lugege vanaema kirja sõbrannale ja kirjutage, mis kinke isa sai!

Armas Ester,

ääretult armas oli sulle kirja saada ja suur tänu kenade fotode eest. Panime neist 4 fotot albumisse, mille kinkisime Kaljule. Üleeile tähistasimegi Kalju sünnipäeva, ta sai juba 36-aastaseks. Jah, aeg lendab kiiresti... Suurt pidu sel korral ei olnud, käisid Kalju vana sõber Aivo ja Kalju kolleeg Ilmar

abikaasa Liaga. Väga kenad inimesed kõik. Kalju käib koos Aivoga tennist mängimas ja nüüd sai ta Aivolt kingiks „Tenniseharrastaja käsiraamatu“. Ilmar praktilise inimesena kingis aga spordipoe kinkekaardi ja koos sellega Lia valitud imeilusad punased roosid. Aga kõige suurema üllatuse tegid meile kõigile Marju ja Martin. Mõtles, nad kingisid oma isale kutsika! Eks Kalju ja Kersti olid alguses natuke ehmunud, aga ma ütlesin kohe, et kingitud hobuse suhu ei vaadata. Nüüd on meil siis ka koer majas.

Kirjuta ikka paar sõna, kui aega on.

Tervisi Erikule.

Sinu Asta

Isa kingitused:

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

SÕNAVARA

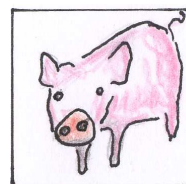
Harjutus 3. Kirjutage puuduv genitiivvorm!

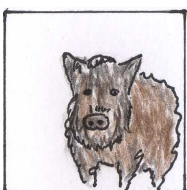
ilves, ilvese, ilvest

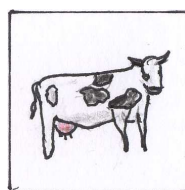
hunt,, hunti

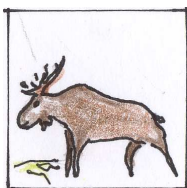
siga,, siga

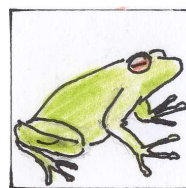
metssiga,, metssiga

lehm,, lehma

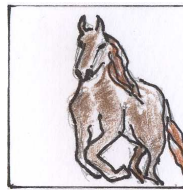
põder,, põtra

konn,, konna

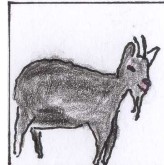
siil,, siili

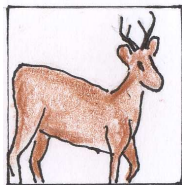
hobune,, hobust

rebane,, rebast

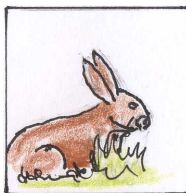
kodukits,, -kitse

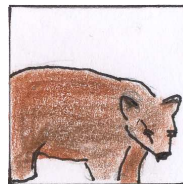
metskits,, metskitse

lammas,, lammast

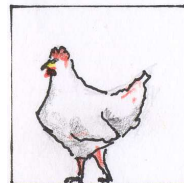
jänes,, jänest

karu,, karu

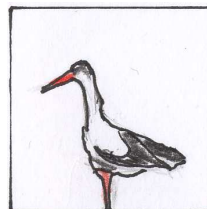
orav,, oravat

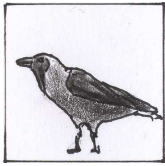
kana,, kana

kukk,, kukke

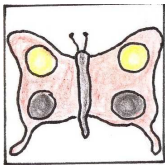
kurg,, kurge

vares,, varest

mesilane,, mesilast

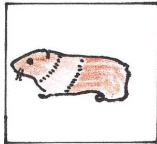
liblikas,, liblikat

Harjutus 4. Sobitage pilt ja nimetus!

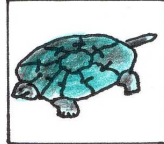
- ☐ kilpkonn, ☐ küülik, ☐ merisiga, ☐ papagoi, ☐ koer,
☐ hiir, ☐ kass, ☐ rott, ☐ kuldkala, 1. minisiga

1.

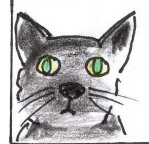
2.

3.

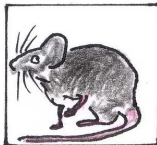
4.

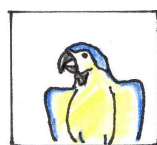
5.

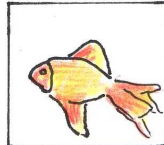
6.

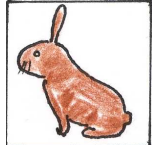
7.

8.

9.

10.

Harjutus 5. Jagage puud kahte rühma. Kirjutage genitiivi ja partitiivi vorm!

tamm

vaher

mänd

kuusk

kadakas

pihlakas

kask

lehtpuud:

- 1)
- 2) *vaher, vahtra, vahtrat*
- 3)
- 4)

okaspuud:

- 1)
- 2)
- 3)

Harjutus 6. Sobitage sõnad!

1. lammas	☐ muna
2. lehm	☐ mari
3. kana	1. vill
4. mesilane	☐ mahl
5. siga	☐ liha
6. kask	☐ mesi
7. kadakas	☐ piim

Harjutus 7. Sobitage loomade ja loomapoegade nimetused! Kirjutage teise tulba sõnade genitiivi ja partitiivi vormid!

1. kass	☐ kutsikas, <i>kutsika</i> ,
2. koer	1. kassipoeg,,
3. lehm	☐ tibu,,
4. hobune	☐ vasikas,,
5. lammas	☐ põrsas,,
6. kana	☐ tall,,
7. siga	☐ varss,,

Harjutus 8. Leidke ritta sobimatu sõna. Tõmmake see maha!

1. kask, tamm, ~~vares~~, vaher, pihlakas
2. kass, konn, kilpkonn, koer, merisiga
3. põder, ilves, karu, lehm, mets siga
4. tamm, kask, mänd, pihlakas, vaher
5. lehm, lammas, hobune, siga, hunt

** Harjutus 9. Vastake küsimustele!**

1. Kas kurg on lind või loom?
2. Kes on hobuse poeg?
3. Kellelt me saame piima?

4. Kas mänd on okas- või lehtpuu?
5. Kes valvab maja?
6. Mis värvi on tibud?
7. Kas ilves on mets- või koduloom?
8. Kas kana muneb?
9. Kellel on suured sarved?

Harjutus 10. Sobitage omadus ja loom!

1. kaval nagu	☐ kukk
2. aeglane nagu	☐ hunt
3. arg nagu	☒ rebane
4. tugev nagu	☐ jänes
5. töökas nagu	☐ mesilane
6. tähtis nagu	☐ karu
7. must nagu	☐ kilpkonn
8. kuri nagu	☐ siga

Harjutus 11. Sobitage loomad ja häälsused!

1. kass	☐ röh-h-röh-h
2. koer	☐ auh-auh
3. siga	☐ muu
4. lammas	☐ ih-ah-haa
5. lehm	☐ mää
6. hobune	☒ näu-näu, nurr

L Harjutus 12. Lugege teksti ja valige õiged vastused!

Margus on arst. Ta on pärit Otepää lähedalt maalt. Tema perel on väike kollane maja ja suur aed. Margus ja tema naine Anni armastavad väga loomi ja neil on suur must koer ja kaks väikest kassi. Nad peavad ka mesilasi. Ja veel on neil üks hobune, Mirdi.

Margusel on vanem vend Marek. Marek elab Tallinnas, ta on abielus ja tal on üks poeg, Kaarel. Mareki perel on merisead ja hamster Miki. Kaarel tahaks, et neil oleks ka kass, aga vanemad kardavad, et kass teeks merisigadele liiga.

1. Marguse perel on suur must

kass	<u>koer</u>	siga
------	-------------	------
2. Margusel on Otepää lähedal maal

1 hobune	1 mesilane	1 kass
----------	------------	--------

3. Mareki perel ei ole
hamstrit kassi merisigu
4. Kaarel tahaks endale
hobust koera kassi

L R Harjutus 13. Lugege lemmiklooma tagaotsimiskuulutust. Te arvate, et olete looma näinud, aga tahate igaks juhuks omanikult veel paar küsimust küsida. Helistage kuulutuses antud telefoninumbrile!

Tartus Tähtvere linnaosas kadunud suur valge Siíamí kass. Kassí nímí on Nurr.
Kass on väga sõbralik, aga kardab koeri. Kui olete sellist kassi näinud, helistage
telefonil 7345345.
Leidjale vaevatasu!

L R Harjutus 14. Soovitage, mis loomad sobivad neile inimestele? Põhjendage, miks!

Hilje (65) ja Peeter (64) on pensionärid. Nad elavad väikelinnas ja neil on oma maja. Neile meeldib aias töötada ja käsitööd teha.

Andrus (38) on müügiesindaja. Ta reisib palju Eestis. Tal on oma korter Tallinna kesklinnas. Vabal ajal armastab Andrus ööklubides käia ja purjetada.

Mart (26) on arvutispetsialist. Ta töötab kodus. Ta elab Tallinna lähedal maal oma talus. Talle meeldib vabal ajal kõige rohkem raamatuid lugeda ja süüa teha.

Tiina (20) ja Jaanus (21) on üliõpilased. Nad õpivad filosoofiat. Nad elavad üürikorteris. Vabal ajal käivad nad matkamas või jalutavad Emajõe ääres.

K Harjutus 15. Vaadake fotosid, kuulake tekste ja otsustage, mis loomast on juttu!

1. Ta on linnaloomaks hakanud. Pargis võtab ta inimese käest toitu vastu. Muidu on ta metsaloom. Pesa ehitab ta kuuse otsa. Ta sööb käbisid, seeni, marju ja pähkleid.

2. Ta on nagu suur koer. Koer ongi tema inimeste juures elav sugulane. Muinasjuttudes on ta kuri. Talvel elavad need loomad koos. Inimene on ainus, keda ta kardab.

3. Ta elab metsas. Tema sugulane elab inimeste juures laudas. Maainimene paneb kartulid maha, aga tema sööb need öösel ära. Ta sööb veel marju, putukaid, taimejuuri – ta on kõigesööja. Tema pojad on triibulised.

4. Ta on väike okastega loom. Ta on suur magaja. Talvel ta magab. Suvel ta liigub ja otsib toitu. Ta otsib ka inimeste majade juurest toitu. Inimesed panevad talle põõsa alla piimatassi.

5. Nad on hallid, pruunid või valged. Neid ajavad taga paljud metsloomad ja hulkuvad koerad. Neil on pikad kõrvad ja kiired jalad. Et nad maa pealt ära ei kaoks, on neil palju poegi. Nad söövad rohtu ja põõsaste oksid. Inimene arvab, et kõige rohkem armastavad nad porgandit ja kapsast.

Fotod:

L Harjutus 16. Lugege loomaanekdoote. Kirjutage viimane sõna!

Karu: Kuule, miks sind sõjaväkke ei võeta? Sa käisid eile komisjonis.

Jänes: Mul on halb nägemine. Kas sa näed seda kuuske seal mäe otsas?

Karu: Näen küll.

Jänes: Aga mina ei

Karu ja mesilane vaatavad televiisorit. Karu istub mesilase ees, nii et mesilane ei näe karu tagant midagi.

"Tule eest ära!" ütleb mesilane.

"Ei tule!" vastab karu.

Mesilane läheb ja istub karu ette:

"Noh, kas on hea, kui sul keegi ees ?!"

Härra Sepp pahandab koeraga:

"Sa oled kõige lollim koer, keda ma tean! Käskisin sul tuua esikust ajalehe, aga sina läksid hoopis kööki ning keetsid mulle !"

GRAMMATIKA

Astmevaheldus (assimilatsioon)

Vaadake grammatika lk...!

Harjutus 17. Kirjutage lausesse sõna sobivas käändes!

1. kord > Olen käinud Soomes ühe korra, aga Rootsis kaks korda.
2. tund > lõpus kirjutasime kontrolltöö. Täna on ainult kolm
3. sild > Tartus on ilusad uued Sellel väiksel jõel ei ole
4. ülikond > Mulle ei meeldi selle värv. Mul ei olegi
5. hind > Enne jõule langevad. Kas sa tead selle raamatu?
6. hinne > Tal on ainult head Ma ei tea veel oma eksami.....
7. ülesanne > Õpiku on rasked. Ma ei teinud seda lõpuni.
8. lammas > Vanaisal on lehm ja viis Kinkisime vanaisale musta

Harjutus 18. Kirjutage eitavad laused!

1. Täna on eesti keele tund. > Täna ei ole eesti keele tundi.
2. Poes oli pikk järjekord.
3. Ma kaotasin kinda.
4. Mees ostis ülikonna.
5. Isa istutas maja ette männi.
6. Sain eksamitöö eest hea hinde.

L Harjutus 19. Lugege teksti ja kirjutage lünka sobiv sõnavorm!

põld, lammas, vend, lind, perekond, ülesanne, vald

Minu vend elab maal. Tal on oma talu. Tema on viis inimest. Tema naine onvanem. Vend ise töötab oma talus. Lapsed käivad koolis. Talus on alati palju tööd ja kõikidel lastel on talus oma Vanem poeg aitab isa ja metsas. Tütre hoole all on loomad: lehmad, sead ja Talus on ka kodu..... : kukk ja kanad. Neid toidab noorem poeg.

Harjutus 20. Kirjutage lausesse *ma-* või *da-*infinitiiv!

1. Hommikul ma **annan** koerale süüa. Pean koerale ka õhtul süüa andma. Kas kassile on vaja ka süüa
2. Laps **kordab** sõnu. Sõnu tuleb pidevalt Ma olen harjunud enne tundi sõnu
3. Me **kõnnime** sageli mere ääres. Eriti meeldib mere ääres lastele. Tule minuga mere äärde
4. Kolleegid **lendavad** homme Pariisi konverentsile. Nad on harjunud lennukiga Mina kardan lennukiga , mina sõidan rongiga.
5. Ma **hindan** sinu tööd kõrgelt. Nad ei oska meie tööd Komisjon kiirustab eksamitöid

Harjutus 21. Vastake eitavalt!

1. Kas sa andsid talle raamatu tagasi? *Ei andnud.*
2. Kas arst tõmbas hamba välja?
3. Kas sa tunned teda hästi?
4. Kas sa kordasid eile õhtul sõnu?
5. Kas ta lendas Londonisse?
6. Kas sa õmblesid selle kleidi ise?
7. Kas isa annab pojale raha?
8. Kas sa kandsid peol uut pluusi?

Inessiiv

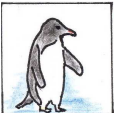
Vaadake grammatika lk...!

Harjutus 22. Kirjutage, kus keegi elab!

1. Koer elab kuudis . 2. Lehm elab 3. Hunt elab 4. Papagoi elab 5. Kala elab 6. Kana elab 7. Elevant elab 8. Hobune elab 9. Siga elab 10. Siil elab

laut, kuut, puur, mets, jõgi, sigala, kanala, aed, tall, loomaaed

Harjutus 23. Ühendage loomad ja elukoht!

1. Kängurud elavad		☐ Aafrikas
2. Pingviinid elavad		☐ Arktikas
3. Jääkarud elavad		☐ Ameerikas
4. Jaaguarid elavad		☐ Aasias
5. Pandad elavad		☐ Antarktikas

6. Kaelkirjakud elavad

1. Austraalias

R Harjutus 24. Vaadake pilte ja 6. õppetüki 25. harjutust leheküljel ... ning lõpetage lause!

Nt: Poisil on müts peas.

Tüdrukul
Vanaemal
Isal
Emal

R Harjutus 25. Vaadake pilti ja kirjeldage, mis on mehel seljas.

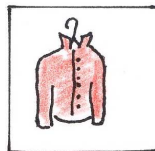
Nt: Tal on lips ees.

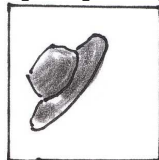
lips, lipsu, lipsu

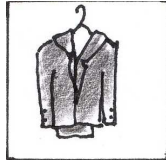
vest, vesti, vesti

särk, särgi, särki

kaabu, kaabu, kaabut

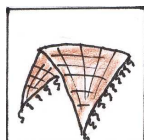

pintsak, pintsaku, pintsakut

R Harjutus 26. Vaadake pilti ja kirjeldage, mis on vanaemal seljas!

vihmamantel, vihmamantli,
vihmamantlit

rätik, rätiku, rätikut

kummik, kummiku,
kummikut

Adessiiv

Vaadake grammatika lk...!

Harjutus 27. Sobitage elukutse ja töötamise koht!

1. talunik	☐ laval
2. poliitik	☐ bussifirmas
3. kelner	☒ 1. maal
4. postiljon	☐ laeval
5. politseinik	☐ loomaaias
6. meremees	☐ köögis
7. bussijuht	☐ postkontoris
8. sportlane	☐ staadionil
9. sekretär	☐ büroos
10. arst	☐ haiglas
11. kokk	☐ ehitusel
12. ehitaja	☐ restoranis
13. laulja	☐ politseis
14. loomaarst	☐ parlamendis

K Harjutus 28. Kuulake dialoogi ja täiendage lauseid!

Em: Varsti algab uus kooliaasta. Tütrele on vaja uut pluusi.

Müüja: Meil on siin ilusad roosad ja punased pluusid.

Em: Ma võtan punase, number 34. Kas teil on musti T-särke? Poeg tahab ainult musta.

Müüja: Mustad T-särgid on väga suured. Väikesed on otsas.

Ema: Olgu, ma ostan siis tumesinise. Ehk paneb selga. Ostan talle veel tumesinised teksaspüksid ka.

Müüja: Mis numbrit te soovite?

Ema: Ma arvan, et L.

Müüja: Kas see on kõik?

Ema: Ma näen, et teil on ilusad meestesärgid. Ma ostan isale sünnipäevaks selle halli särki. Kas teil on XL suurust?

Müüja: On küll.

Ema: Aitäh, see on kõik.

Ema ostis punase pluusi, on nüüd punane pluus.

Ema ostis teksaspüksid, on nüüd teksaspüksid.

Ema kinkis särki. on nüüd särk.

Harjutus 29. Kirjutage lünka sobiv käändevorm!

1. Kingitused on (kapp) kapis. (Kapp) on kolm ust.
2. Me käime sageli (teater) Sel aastal on (teater) 20. sünnipäev.
3. Eile oli (sõber) eksam. Ta pettus oma (sõber)
4. Mis on sinu (töö) kõige raskem? Puhkuse ajal me ei käi (töö)
5. (Maja) on uus katus. Mitu tuba teie (maja) on?

Harjutus 30. Kirjutage lausesse sobiv käändevorm!

laps: 1. Lapse mänguasjad on riivilil. 2. on palju mänguasju. 3. Ka sel aastal tõi jõuluvana palju uusi mänguasju.

bussijuht: 1. Ma näitasin piletit. 2. Kas su isa on ? 3. on täna vaba päev.

signa: 1. Perenaine viis süüa. 2. Laudas on lehm ja 3
3. on 5 põrsast.

kaaslane: 1. Nad on lõbusad 2. Esitage kaks küsimust. 3. Minu kursuse..... on täna sünnipäev.

laut: 1. uks on lahti. 2. on kaks väikest akent. Peremees pani uue katuse.

tütar: 1. Ema sõitis Tallinnasse külla. 2. korter asub kesklinnas. 3. on kolm last, kes ootavad vanaema külla.

Harjutus 31. Valige sobiv vorm!

1. Kas su sünnipäev on juunis / juunil? Jah, 3. juunis / juunil. 2. Aastas / Aastal on kaksteist kuud. 3. Me tutvusime eelmises aastas / eelmisel aastal. 4. Suves / Suvel on soojad ilmad. 5. Nädalas / Nädalal on seitse päeva. 6. Selles nädalas / Sellel nädalal ei ole mul aega. 7. Augustis / Augustil on 31 päeva. 8. Ta sõidab augustis / augustil Prantsusmaale. 9. Kool algab 1. septembris / septembril. 10. Eesti Vabariigi aastapäev on veebruaris / veebruari. 11. Kas see on 24. veebruaris / veebruari? Jah. 12. Kas sa oled päevas / päeval tööl? Jah, aga õhtus / õhtul olen ma vaba.

TEKST

L Harjutus 32. Lugege teksti ja valige sobiv lõpp!

1. Kase pere istub
 - köögis
 - elutoas
 - rõdul
2. Ema küsib esimesena, kuidas tal päev möödus.
 - Marjult
 - Kaljult
 - vanaemalt
 - Martinilt
3. Täna juhtus lapse elus midagi
 - igavat
 - kurba
 - huvitavat
4. Naabritüdruk Meelil on
 - kopsupõletik
 - allergia
 - külmetus
5. Kassipoeg juba ukse taga.
 - hõõrub
 - kraabib
 - küünistab

Heategu

Me istume perega köögis. On õhtusöögi aeg. Vanaema on ka külas.
"Kuidas su päev möödus?" pöördub ema esimesena minu poole.
"Hästi, aitäh küsimast. Täna juhtus midagi huvitavat!"
"Noo! Mis siis?"
"Juhtus nii, et ma sain ühe heateoga hakkama."
"Jaa!" on ema huvitatud. Ja kõik teisedki kikitavad kõrvu.
"Meelil, meie naabritüdrukul, on allergia," alustan.
"Ah soo, see on halb. Vaene tüdruk."
"Muidugi on see halb. Muidugi on ta vaene. Ja kõige halvem on veel see, et sellepärast ei saa ta enda koju kassigi võtta. Mitte kassipoegagi!"
"Sellest on küll kole kahju!" tunneb nüüd Marju kõige rohkem kaasa.
"Mul on ka kole kahju. Ja sellepärast tegin ühe heateo!"

"Tubli poiss oled, Martin!" ütleb vanaema. "Eks ütle vanasõnagi: teed head, siis näed ka head!"

"See on tõsi! Ma juba näengi head! Ja ma võin teile ka head näidata!" kinnitan mina.

"Räägi, poiss, nüüd täpselt, millise heateoga sa hakkama said?" küsib isa veidi kahtlevalt.

"See heategu on minu toas. Kas toon siia või lähme koos vaatama?"

"Lähme üles!" on ema uudishimulik ja tõuseb püsti, "ma tahan teada, mis asi see on?"

"Olgu," tõuseb ka isa.

"Tule ometi!" kutsub Marju ka vanaema, kes veidi vastumeelselt tõuseb ja ütleb: "Söömine kõigil pooleli, kas asi ei anna siis veidi oodata."

Minu toas selgub, et asi ei anna tõesti oodata. Ta kraabib juba ukse taga. Ja kui ukse avan, ütleb ta tervituseks: "Miau!"

"Kass!" ütleb terve perekond kui ühest suust.

"Kassipoeg," täpsustan mina.

Tervel perekonnal vajub suu üllatusest lahti.

Ja enne kui keegi midagi ütelda jõuab, seletan asja ära:

"Meeli ei tohi kassipoega pidada, tal on allergia, saate ju aru! Siis ma teingi heateo, võtsin kassipoja meile. Ikkagi naaber. Nüüd saab Meeli õues temaga mõnikord kohtuda. Õues tohib, õues ei tee see allergiale paha. Nii hea on heategu teha," lõpetan oma seletuse.

"Väike probleem on sellega..." alustab ema.

"Ma tean, mis probleem, ära muretse, küll me nime ka leiame!" hüüan vahele.

Kassipoeg aga samal ajal hõõrub kordamööda igaihe jalga.

Tema tunneb end juba õige perekonnaliikmena.

Väljendid:

aitäh küsimast = tänan, et küsisid / küsisite

hakkama saama, hakkama saada, saan hakkama = *siin*: tegema

kõrvu kikitama, kõrvu kikitada, kikitam kõrvu = hoolega, tähelepanelikult kuulama

teed head, siis näed ka head = kui teed teistele head, siis tehakse ka sulle head

asi ei anna oodata = probleem tuleb kohe lahendada

kui ühest suust = kõik koos, kõik korraga

perel vajub suu üllatusest lahti = pere on väga üllatunud

kole kahju = väga kahju

tule ometi = tule kiiresti, tule juba

Harjutus 33. Leidke kõrvaltulbast sünonüümid!

1. ei salli	☐ korraga
2. kui ühest suust	☐ järjest
3. kõrvu kikitama	1. ei armasta
4. kordamööda	☐ tähelepanelikult kuulama
5. vastumeelselt	☐ väga kiire
6. kole kiire	☐ vastu tahtmist

L Harjutus 34. Lugege teksti ja kirjutage lausesse puuduv sõna!

1. Perekond Kask istub
2. Martin tegi täna ühe
3. Martin võttis Meeli kassi, sest Meelil on
4. Meeli ei saa endale võtta.
5. Vanasõna ütleb:”..... head, siis näed ka head!”
6. Meeli saab kassipojaga kohtuda.
7. Kassipoeg tunneb end juba õige

Teksti sõnad:

allergia, allergia, allergiat
 alustama, alustada, alustan
 heategu, heateo, heategu
 hool, hoole, hoolt
 hõõruma, hõõruda, hõõrun
 ikkagi
 juhtuma, juhtuda, juhtub
 järjest
 kaasa
 kahtlevalt
 kikitama kikitada, kikitan
 kinnitama, kinnitada, kinnitan
 kole, koleda, koledat
 kopsupõletik, kopsupõletiku,
 kopsupõletikku
 kordamööda
 korraga
 kraapima, kraapida, kraabin
 kõige
 kõrv, kõrva, kõrva
 külmetus, külmetuse, külmetust
 küünistama, küünistada, küünistan
 lahendama, lahendada, lahendan
 miau!
 milline, millise, millist
 naabritüdruk, naabritüdraku,
 naabritüdrakut
 nägema, näha, näen
 näitama, näidata, näitan
 ometi

paha, paha, paha
 perekonnaliige, perekonnaliikme,
 perekonnaliiget
 pooleli
 pöörduma, pöörduda, pöördun
 püsti
 sallima, sallida, sallin
 sama, sama, sama
 seletus, seletuse, seletust
 selguma, selguda, selgub
 söömine, söömise, söömist
 tahtmine, tahtmise, tahtmist
 teised, teiste, teisi
 tervitus, tervituse, tervitust
 triikima, triikida, triigin
 tubli, tubli, tublit
 tõsi, tõe, tõtt
 tõusma, tõusta, tõusen
 tähelepanelikult
 täpselt
 täpsustama, täpsustada, täpsustan
 vahele
 vajuma, vajuda, vajun
 vastu
 vastumeelselt
 õigus, õiguse, õigust
 ärgitama, ärgitada, ärgitan
 üles
 üllatuma, üllatuda, üllatun

 Harjutus 35. Esitage kaaslastele teksti kohta küsimusi (kasutage järgnevaid küsisõnu) ja vastake tema küsimustele!

Millal? Kuidas? Kes? Mis? Mida? Kellel? Miks? Missugune? Kuhu? Kus? Kellega?

K Harjutus 36. Kuulake dialoogi ja vastake küsimustele!

Marju & Laura telefonikõne

Marju: Halloo!

Laura: Siin Laura. Tere.

Marju: Tere, Laura!

Laura: Kuule, tahtsin küsida, ega sa ei mäleta, mis meil homseks ajaloos oli? Ma ei pannud tähele.

Marju: Ei olnudki midagi. Ta unustas vist anda. Õnneks.

Laura: Mõnus. Väga hea. Näeme siis homme.

Marju: Oota, tead sa ei arva elu sees ära, mis just juhtus.

Laura: No räägi.

Marju: Me saime endale just kassipoja! Martin naabrite juurest tõi.

Laura: Kui vahva! Kui vana ta on ja mis värvi?

Marju: Ta on üleni must ja umbes kahekuune. Hästi armas ja nunnu. Sa võid ju homme vaatama tulla.

Laura: Kindlasti tulen. Kas ta on poiss või tüdruk?

Marju: Ma ei teagi. Ja nime tal ka veel ei ole.

Laura: Mis koer temast arvab?

Marju: Eriti midagi, nad pole veel korralikult kokku saanud. Aga ma arvan, et nendest saavad suured sõbrad. Neile mõlemale meeldib väga mängida.

Laura: Eks ma siis homme näen.

Marju: Jah. Homseni siis!

Laura: Tsau!

Marju: Tsau!

Küsimused:

3. Miks Laura Marjule helistab?
4. Miks Marjul ja Laural ajaloos midagi õppida ei ole?
5. Kust Marju kassipoja sai?
6. Mis värvi on kassipoeg?
7. Mis on kassipoja nimi?
8. Millal näeb Laura kassipoega?

K Harjutus 37. Vanaisa ja Martin räägivad telefonis. Kirjutage Martini tekst!

Martin: *Hallo!*

Vanaisa: Tere, kas sa oled Martin?

Martin:

Vanaisa: Kas vanaema on teie juures?

Martin:

Vanaisa: Kas ta tuleb varsti koju?

Martin:

Vanaisa: Mis sa täna tegid?
Martin:
Vanaisa: Mis heategu see oli?
Martin:
Vanaisa: Kas see on väike kassipoeg?
Martin:
Vanaisa: Kas tal on juba nimi ka?
Martin:
Vanaisa: Mis te siis talle nimeks panete?
Martin:
Vanaisa: Kas sa lähed temaga õue ka?
Martin:
Vanaisa: Kas kass jääbki nüüd teie juurde elama?
Martin:
Vanaisa: Kutsu nüüd vanaema telefoni juurde!
Martin:

R Harjutus 38. Rääkige oma lemmikloomast, kirjeldage tema välimust ja iseloomu!

K Harjutus 39. Kirjutage oma lemmiklooma elulugu!

.....

R Harjutus 40. Leidke üks anekdoot loomadest. Rääkige oma rühmakaaslastele!

Õppetüki sõnad:

aastapäev, aastapäeva, aastapäeva
 abielu, abielu, abielu
 aeglane, aeglase, aeglast
 ainus, ainsa, ainsat
 anekdoot, anekdoodi, anekdooti
 Antarktika, Antarktika, Antarktikat
 Arktika, Arktika, Arktikat
 arvutispetsialist, arvutispetsialisti,
 arvutispetsialisti
 auh-auh
 Austraalia, Austraalia, Austraaliat
 bussifirma, bussifirma, bussifirmat
 büroo, büroo, bürood
 ehmuma, ehmuda, ehmun
 eksamitöö, eksamitöö, eksamitööd
 elevand, elevandi, elevanti

elukoht, elukoht, elukoht
 elulugu, eluloo, elulugu
 eriti
 filosoofia, filosoofia, filosoofiat
 hamster, hamstri, hamstrit
 hindama, hinnata, hindan
 hulkuv, hulkuva, hulkuvat
 hunt, hundi, hunti
 härra, härra, härrat
 häälsus, häälsuse, häälsust
 ih-ah-haa
 ilves, ilvese, ilvest
 imeilus, imeilusa, imeilusat
 iseloom, iseloomu, iseloomu
 jaguar, jaguari, jaguari
 jagama, jagada, jagan

jah
juht, juhu, juhtu
just
jõul, jõulu, jõulu
jõuluvana, jõuluvana, jõuluvana
jänes, jänese, jänest
järele
jääkaru, jääkaru, jääkaru
kaabu, kaabu, kaabut
kaelkirjak, kaelkirjaku, kaelkirjakut
kana, kana, kana
kanala, kanala, kanalad
kaotama, kaotada, kaotan
kapsas, kapsa, kapsast
kartul, kartuli, kartulit
kaval, kavala, kavalat
kelner, kelneri, kelnerit
kilpkonn, kilpkonna, kilpkonna
kits, kitse, kitse
kodikits, kodukitse, kodukitse
koduloom, kodulooma, kodulooma
komisjon, komisjoni, komisjoni
konn, konna, konna
kooliaasta, kooliaasta, kooliaastat
kukk, kuke, kukke
kuldkala, kuldkala, kuldkala
kummik, kummiku, kummikut
kurg, kure, kurge
kursusekaaslane, kursusekaaslase,
kursusekaaslast
kuulutust, kuulutuse, kuulutust
kuusk, kuuse, kuuske
kuut, kuudi, kuuti
kõigesööja, kõigesööja, kõigesööjat
käbi, käbi, käbi
känguru, kanguru, kangurut
käsiraamat, käsiraamatu, käsiraamatut
käsitöö, käsitöö, käsitööd
küülik, küüliku, küülikut
lammas, lamba, lammast
langema, langeda, langen
laut, lauda, lauta
lava, lava, lava
lehtpuu, lehtpuu, lehtpuud
leidja, leidja, leidjat
lemmikloom, lemmiklooma,
lemmiklooma

liha, liha, liha
liikuma, liikuda, liigun
linnaloom, linnalooma, linnalooma
linnaosa, linnaosa, linnaosa
lips, lipsu, lipsu
loll, lolli, lolli
loomaanekdoot, loomaanekdoodi,
loomaanekdooti
loomanimi, loomanime, loomanime
loomapoeg, loomapoja, loomapoega
lõbus, lõbusa, lõbusat
maainimene, maainimese, maainimest
magaja, magaja, magajat
mari, marja, marja
matkama, matkata, matkan
meestesärk, meestesärgi, meestesärki
merisiga, merisea, merisiga
mesi, mee, mett
mesilane, mesilase, mesilast
metsaloom, metsalooma, metsalooma
metskits, metskitse, metskitse
metsloom, metslooma, metslooma
metssiga, metssea, metssiga
minisiga, minisea, minisiga
morss, morsi, morssi
muna, muna, muna
munema, muneda, munen
muu, muu, muud
mänd, männi, mändi
mänguasi, mänguasja, mänguasja
mää
müügiesindaja, müügiesindaja,
müügiesindajat
nimetus, nimetuse, nimetust
nurr
nägemine, nägemise, nägemist
näu-näu
okas, okka, okast
okaspuu, okaspuu, okaspuud
orav, orava, oravat
paar, paari, paari
pahandama, pahandada, pahandan
panda, panda, pandat
papagoi, papagoi, papagoid
parlament, parlamendi, parlamenti
peni, peni, peni
peremees, peremehe, peremeest

pettus, pettuse, pettust
pidevalt
pihlakas, pihlaka, pihlakat
piimatass, piimatassi, piimatassi
pingviin, pingviini, pingviini
pintsak, pintsaku, pintsakut
politsei, politsei, politseid
porgand, porgandi, porgandit
purjetama, purjetada, purjetan
putukas, putuka, putukat
puur, puuri, puuri
põder, põdra, põtra
põld, põllu, põldu
põõsas, põõsa, põõsast
pähkel, pähkli, pähklit
rebane, rebase, rebast
reisima, reisida, reisin
rott, roti, rotti
rätik, rätiku, rätikut
rõhh-rõhh
rühmakaaslane, rühmakaaslase,
rühmakaaslast
sepp, sepa, seppa
siga, sea, siga
sigala, sigala, sigalat
siil, siili, siili
sild, silla, silda
spordipood, spordipoe, spordipoodi
sõjavägi, sõjaväe, sõjaväge
särk, särgi, särki
T-särk, T-särgi, T-särki
tagaotsimiskuulutus,
tagaotsimiskuulutuse,
tagaotsimiskuulutust
taimejuur, taimejuure, taimejuurt
tall, talle, talle
tall, talli, talli
talunik, taluniku, talunikku
talveriided, talveriiete, talveriideid
tamm, tamme, tamme
teksaspüksid, teksaspükste, teksaspükse
tenniseharrastaja, tenniseharrastaja,
tenniseharrastajat
tibu, tibu, tibu
toitma, toita, toidan
triibuline, triibulise, triibulist
tumesinine, tumesinise, tumesinist

tähistama, tähistada, tähistan
täiendama, täiendada, täiendan
töökoht, töökoha, töökohta
vaevatasu, vaevatasu, vaevatasu
vaher, vahtra, vahtrat
valvama, valvata, valvan
vares, varese, varest
varss, varsa, varssa
vasikas, vasika, vasikat
vest, vesti, vesti
vigurvänt, vigurvända, vigurvänta
vihmamantel, vihmamantli,
vihmamantlit
vill, villa, villa
väikelinn, väikelinna, väikelinna
väikene, väikese, väikest
välimus, välimuse, välimust
õnnestuma, õnnestuda, õnnestun
ääretult
ööklubi, ööklubi, ööklubi
üürikorter, üürikorterit, üürikorterit

V Minge internetilehele <http://www.ut.ee/videoopik/sisu.htm> ! Vaadake videolõiku
Loomaaias, lugege teksti ja tehke harjutused!

3. Eesti keele grammatika

1. peatükk. Eesti tähestik ja hääldus

Aa (a:), Bb (pe:), Dd (te:), Ee (e:), Ff (eff), Gg (ke:), Hh (ha:), Ii (i:), Jj (jot't), Kk (ka: ~ kka:), Ll (ell), Mm (emm), Nn (enn), Oo (o:); Pp (pe: ~ ppe:), Rr (err ~ ärr), Ss (ess); Šš (ša: ~ šša:), Zz (tsett ~ sett), Žž (še:), Tt (te: ~ tte:), Uu (u:), Vv (ve:), Öö (ö:), Ää (ä:), Üü (ü:)

Võõrnimede ja võõrkeelsete sõnade kirjutamisel kasutatakse peale eesti tähtede veel tähti Cc (tse:), Qq (ku: ~ kku:), Ww (kaksisve:), Xx (iks), Yy (üpsilon ~ ikrekk).

Eesti kirjaviis on üldjoontes häälduslähedane.
Sõnarõhk on reeglina esimesel silbil.

Vokaalid e täishäälikud

Eesti häälikutel on kolm eri pikkust. Pikad ja ülipikad vokaalid kirjutatakse kahe tähega. Ülipikka häälikut hääldatakse märgatavalt pikemana kui pikka.

o : *oo* : *oo* kole – koolid – tool

n : *nn* : *nn* mina – linnad – sinna

ä madal, huulestatud eesvokaal. Lähtuda *a* hääldamisest. Keele tipp viia ette, nii et see puudutaks esimesi hambaid. Huuled on *ä* hääldamisel enam avatud kui *a*-d hääldades.
ä : *ää* : *ää* märk – käärid – hääl

ü kõrge huulestatud eesvokaal. Keele ja lõua asend meenutab *i* moodustamist, huuled on torutatud.
ü : *üü* : *üü* küla – küülik – üür

ö keskkõrge huulestatud eesvokaal. Keel ja lõug on nagu *e*-d hääldades, huuled on torutatud.
ö : *öö* : *öö* köha – söögid - töö

õ kõrge huulestatud tagavokaal. *õ* hääldamisel tuleb lähtuda *u* hääldamisest. Huulte asend on suhteliselt vaba, suunurgad viidud tahapoole.
õ : *õõ* : *õõ* õde – võõras – rõõm

Konsonandid e kaashäälikud

Eesti *g*, *b*, *d* on helitud aspireerimata häälikud. Need on *k*, *p*, *t* nõrgad vasted, mis moodustatakse lühikese ja kergena.
vaba - sada - nuga

l on mittevelaarne häälik, keelelaba toetub vastu hambavalli, nii et hääldusõhk väljub üle keele külgede.

Konsonante *l*, *n*, *s*, *t* hääldatakse mõnel juhul palatalisatsiooniga. Palataliseeritud kaashäälik on pehmem ja heledam kui tavalise moodustuse korral.
pall - tund - kott – kass

2. peatükk. Eesti keele erijooned

Sõnaraamatutes esitatakse kolm noomeni vormi - nominatiiv, genitiiv, partitiiv ja kolm verbi vormi - *ma*-infinitiiv, *da*-infinitiiv, indikatiivi preesensi 1. pööre.

hammas, hamba, hammast

lugema, lugeda, loen

Eesti keeles pole artikleid ega grammatilist sugu.

Nt: Poiss istub. Ta loeb.

Tüdruk istub. Ta kirjutab.

Eesti keeles on 14 käännet. Eesti keeles kasutatakse rohkem käändelõppe või postpositsioonilisi konstruktsioone seal, kus indo-euroopa keeltes esineb prepositsioon. Paljud singulari ja pluurali käändelõpud langevad kokku. Pluuralis liitub käändelõpp mitmuse tunnusele -de.

pesa-s : pesa-de-s

ema-le : ema-de-le

Noomeni põhitüveks on genitiiv. Erinevalt nominatiivist lõpeb genitiivi vorm alati vokaaliga. Singulari genitiivi vormist moodustatakse käändelõpu või pluurali tunnuse lisamisega kõik singulari käändevormid (v.a singulari nominatiiv, partitiiv ja lühike illatiiv) ning pluurali nominatiiv.

sg nom: raamat - sg gen: raamatu

sg ines: raamatu-s

pl nom: raamatu-d (-d on pluurali tunnus)

Osa eesti sõnu on astmevahelduslikud, st. et käänamisel ja pööramisel toimuvad sõna tüves regulaarsed muutused. Muutuda võivad tüvehäälikud või nende pikkused.

1. Muutuvad tüvehäälikud: mägi : mäe : mäge

2. Muutub tüvehäälikute pikkus: kapp: kapi: kappi

Eesti verbil on 2 grammatilist aega - **olevik** ja **minevik**.

Nt: Preesens: Ma helistan. Imperfekt: Ma helistasin talle.

Tulevikus toimuvat tegevust väljendatakse oleviku vormi ja konteksti abil.

Nt: Ma olen homme kodus, ma helistan sulle.

Eesti keeles on 4 moodust e kõneviisi.

Indikatiiv: ma töotan

Imperatiiv: Tööta! Töötage!

Konditsionaal: ma töötaksin

Kvotatiiv: töötavat

Eesti verbil on kaks infinitiivi: *ma*- ja *da*-infinitiiv. Nende kasutamine sõltub lauses infinitiivi ees oleva verbi tähendusest. *ma*-infinitiivi tunnus on -*ma*, *da*-infinitiivi tunnus on -*da*, -*ta*, -*a*.

Nt: reisi/ma > Ma **lähen** reisima.

Nt: reisi/da > Ma **armastan** reisida.

Uusi sõnu saab moodustada sufiksile abil ja sõnade liitmise teel:

reisima > reisimine, reisija; reisikott

Eesti keeles on sõnajärg pealauses suhteliselt vaba, vaid verb on enamasti lauses teisel kohal.

Nt: Ma õppisin eesti keele ruttu selgeks.

Ruttu õppisin ma eesti keele selgeks.

Eesti keele õppisin ma ruttu selgeks.

Selgeks õppisin ma eesti keele ruttu.

3. peatükk. Singulari nominatiiv ja genitiiv. Pluurali nominatiiv

Singulari nominatiiv e ainsuse nimetav

Nominatiiv vastab küsimusele **kes? mis?**

Singulari nominatiivil puudub eesti keeles käändelõpp.

Nt: **See maja** on minu oma. Mul on **ilus kodu**.

Singulari genitiiv e ainsuse omastav

Singulari genitiiv vastab küsimusele **mille? kelle?**

Genitiivi vorm lõppeb alati vokaaliga. Kui nominatiiv lõppeb vokaaliga, on genitiivis enamasti sama vokaal.

Genitiivi vorm on sõna põhitüvi, sellest moodustatakse singulari käänded alates illatiivist.

Nominatiiv: Genitiiv:

onu onu

valge valge

öö öö

süü süü

kivi kivi

Kui sõna lõppeb nominatiivis konsonandiga, siis on genitiivis **a, e, i, u**.

haigus haiguse päev päeva

eksam eksami õpik õpiku

Erandid:

sinine sinise nominatiivis *-ne* > genitiivis *-se*

teater teatri nominatiivis *-er, -el* > *-ri, -li*

kahvel kahvli

sõber sõbra *-er* > *-ra*

töökas tööka *-kas* > *-ka*

saabas saapa *-as* > *-a*

suvi suve *-i* > *-e*

habe habeme *-e* > *-eme*

hale haleda *-e* > *-eda*

Genitiivi kasutatakse:

1) kuuluvust näitava atribuudina, mis eelneb põhisõnale. Nt: See on **sõbra** auto. Osta mulle eesti **keele** õpik.

2) objektina, kui tegevus on lõpetatud. Nt: Õpetaja kirjutab **õpiku**.

3) objektina, kui tegevus on suunatud esemele või nähtusele tervikuna. Nt: Ma võtan oma **koti**.

4) neljas viimases käändes jääb adjektiiv atribuudina genitiivi, ühildumata põhisõnaga.
Nt: Mees läks **suure kivini** ja pööras paremale.

Pluurali nominatiiv e mitmuse nimetav

Pluurali nominatiiv vastab küsimusele **kes? mis?**

Pluurali nominatiiv moodustatakse singulari genitiivi tüvest, millele liitub pluurali tunnus **-d**.

tänav, tänava, tänavat > tänavad

naaber, naabri, naabrit > naabrid

kapp, kapi, kappi >apid

Nt: Naine läks turule. **Naised** läksid turule.

Sel aastal oli suvi soe. Eestis on **suved** tavaliselt jahedad.

Eesti keele käänded

Kääne	Singular	Pluural
Nominatiiv	ilus koht	ilusad kohad
Genitiiv	ilusa koha	ilusate kohtade
Partitiiv	ilusat kohta	ilusa id kohti ~ kohtas id
Illatiiv	ilusasse kohta ~ kohasse	ilusatesse kohtadesse
Inessiiv	ilusas kohas	ilusates kohtades
Elatiiv	ilusast kohast	ilusatest kohtadest
Allatiiv	ilusale kohale	ilusatele kohtadele
Adessiiv	ilusal kohal	ilusatel kohtadel
Ablatiiv	ilusalt kohalt	ilusatelt kohtadelt
Translatiiv	ilusaks kohaks	ilusateks kohtadeks
Terminatiiv	ilusa kohani	ilusate kohtadeni
Essiiv	ilusa kohana	ilusate kohtadena
Abessiiv	ilusa kohata	ilusate kohtadeta
Komitatiiv	ilusa kohaga	ilusate kohtadega

4. peatükk. Singulari partitiiv e ainsuse osastav

Singulari partitiiv vastab küsimusele **keda? mida?**

Singulari partitiivi vorm moodustatakse **-t**, **-d** või **-da** lõpu või **tüvevokaali** abil.

Partitiivi lõpp on **-t**:

1) kui sõna on singulari genitiivis kolme- või enamasilbiline.

raamat, raamatu, **raamatut**

maasikas, maasika, **maasikat**

hele, heleda, **heledat**

2) kui sõna singulari nominatiivis on kahesilbiline ja esimeses silbis on pikk või ülipikk häälik või häälikuühend.

valge, valge, **valget**

roosa, roosa, **roosat**

number, numbri, **numbrit**

3) **ne-** ja **s-lõpulise** nominatiiviga sõnades.

harjutus, harjutuse, **harjutust**

naine, naise, **naist**

soodne, soodsa, **soodsat**

4) nominatiivis *l*-, *n*-, *r*-lõpulistes sõnades.

number, numbri, **numbrit**

peegel, peegli, **peeglit**

5) nominatiivis ühesilbilistes *l*-, *n*-, *r*-lõpulistes, genitiivis kahe- ja kolmesilbilistes *e*-lõpulistes sõnades.

keel, keele, **keelt**

noor, noore, **noort**

6) astmevahelduslikes sõnades, kus nominatiiv on nõrgas, genitiiv tugevas ja partitiiv nõrgas astmes.

mõte, mõtte, **mõtet**

hammas, hamba, **hammast**

Partitiivi lõpp on **-d**:

1) pika või ülipika vokaali või diftongi järel.

maa, maa, **maad**

või, või, **võid**

hea, hea, **head**

meie, meie, **meid**

2) asesõnades *mind* ja *sind*

3) erandlikes sõnades:

veri, vere, **verd**

meri, mere, **merd**

lumi, lume, **lund**

uni, une, **und**

mõni, mõne, **mõnd**

tuli, tule, **tuld**

Partitiivi lõpp on **-da** mõnedes pronoomenites:

keda, mida, seda, toda, teda

Tüvevokaaliga lõppev partitiiv esineb:

1) 2-silbilistes astmevahelduseta sõnades, mille esimeses silbis on lühikesed häälikud.

pesa, pesa, **pesa**

tädi, tädi, **tädi**

ema, ema, **ema**

suvi, suve, **suve**

2) astmevahelduslikes sõnades, mille nominatiiv on tugevas, genitiiv nõrgas ja partitiiv tugevas astmes.

kool, kooli, **kooli**

päev, päeva, **päeva**

kapp, kapi, **kappi**

lamp, lambi, **lampi**

mägi, mäe, **mäge**

sõda, sõja, **sõda**

kiri, kirja, **kirja**

Partitiivi kasutamine:

1) objektina, kui tegevus on lõpetamata, kestev.

Nt: Õpetaja kirjutab sel suvel **õpikut**.

2) objektina, kui tegevus on suunatud osale nähtusest või esemest (ainesõnad).

Nt: Ema ostis lapsele **jäätist**. (partitiiv)

vrdl. Ema ostis lapsele jäätise. (genitiiv) (Vt *Nominatiiv. Genitiiv. Pluurali nominatiiv*)

3) numeraal + singulari partitiiv

Nt: Mul on üks tütar ja kaks **poega**.

4) hulk + singulari partitiiv

Nt: Kui palju maksab **kilo suhkrut**.

Ma ostan **pudeli mineraalvett**.

5) eitus + singulari partitiiv

Nt: Täna **ei** ole **loengut**.

Partitiivi reksiooniga verbe: armastama, austama, eitama, hoidma, huvitama, imetlema, kallistama, kartma, kiitma, kohtama, kuulama, laitma, mõjutama, mängima, märkama, nautima, nägema, ootama, otsima, pooldama, ravima, ründama, sallima, solvama, süüdistama, taipama, taotlema, teadma, teenindama, toitma, tutvustama, tähistama, tänama, uurima, vaatama, vajama, valdama, vihkama, vältima, taga ajama, tähele panema jne.

Nt: Ma kuulan **raadiot** iga päev. Sinu **sõpra** huvitab sport.

Me vaatasime eile õhtul **televisorit**.

5. peatükk. Kohakäänded

Eesti keeles on kaks kohakäänete gruppi: sisekoha- ja väliskohakäänded.

Sisekohakäänded on illatiiv, inessiiv ja elatiiv.

Väliskohakäänded on allatiiv, adessiiv ja ablatiiv.

Illatiiv e sisseütlev

kellesse? millesse? kuhu?

1. Illatiiv moodustatakse genitiivi tüvest ja käändelõpust **-sse**.

teater, teatri, teatrit > teatrisse

hammas, hamba, hammast > hambasse

2. Illatiivi lühike vorm on ilma lõputa. Lühikest illatiivi saab moodustada genitiivis 2-silbilistest ja mõnedest 1-silbilistest sõnadest.

Astmevahelduslikes sõnades (edaspidi AV) mille genitiiv on nõrgas ja partitiiv tugevas astmes, langeb lühike illatiiv tihti kokku partitiiviga.

kott, koti, kotti > kotti

mets, metsa, metsa > metsa

linn, linna, linna > linna

aed, aia, aeda > aeda

kool, kooli, kooli > kooli

jaam, jaama, jaama > jaama

kapp, kapi, kappi > kappi

Mõnede kahest lühikesest silbist koosnevate sõnade lühikeses illatiivis on gemineerunud tüvehäälik.

maja, maja, maja > majja

rida, rea, rida > ritta

tuba, toa, tuba > tuppa

käsi, käe, kätt > kätte

tuli, tule, tuld > tulle

kino, kino, kino > kinno

Sõnades *uus*, *keel* ja *suur* (ning analoogilistes sõnades) esineb **de**-lõpp.

uus, uue, uut > uude

keel, keele, keelt > keelde

suur, suure, suurt > suurde

1-silbilistes pika vokaaliga sõnades esineb lõpp **-he**, **-hu**, **-ha**

suu, suu, suud > suhu

maa, maa, maad > maha

pea, pea, pead > pähe

Illatiivi kasutatakse:

1) sisekohta suundumise märkimiseks.

Nt: Sõitsime **linna**.

2) koos illatiivi reksiooniga verbidega: armuma, haigestuma, investeerima, kiinduma, nakatuma, puutuma, sekkuma, suhtuma, surema, uskuma jne.

Nt: Ma suhtun **temasse** hästi. Nad nakatusid **grippi**.

Inimesed kiinduvad oma **lemmikloomadesse**.

Inessiiv e seesütlev

kelles? milles? kus?

Inessiiv moodustatakse genitiivi tüvest ja käändelõpust **-s**.

teater, teatri, teatrit > teatris

mets, metsa, metsa > metsas

Inessiivi kasutatakse:

1) millegi sisemuses viibimise märkimiseks.

Nt: Sõber on täna **kinos**.

2) inessiivi reksiooniga verbidega: veenduma, pettuma jne. Nt: Lapsed käivad **koolis**.

Õpetaja pettus **õpilases**.

Elatiiv e seestütlev

kellest? millest? kust?

Elatiiv moodustatakse genitiivi tüvest ja käändelõpust **-st**.

pea, pea, pead > peast

rida, rea, rida > reast

saabas, saapa, saabast > saapast

Elatiivi kasutatakse:

1) kui suund on seest, olukorrast välja. Nt: Ema tuleb **teatrist**.

2) ainele osutamiseks. Nt: See vaas on **klaasist**.

3) kõnealuse objekti märkimiseks. Nt: Jutusta mulle sellest **filmist**.

4) ajaperioodi alguse märkimiseks. Nt: Olen puhkusel 1. (**esimesest**) **juunist**.

Elatiivi reksiooniga verbid on:

keelduma, koosnema, leidma, loobuma, mööduma, olenema, sõltuma, põlvnema, toibuma, toituma, tüdinema, unistama, vaikima, värisema, väsima, üllatuma, lahku minema, lugu pidama, maha jääma, osa võtma, puudust tundma jne.

Nt: **Sinust** saab hea õpetaja. **Meist** ei sõltu midagi. Firma keeldus **koostööst** ülikooliga. Tüdruk väriseb **külmast**.

Õpilane tunneb puudust **headest õpikutest**.

Väliskohakäanded on allatiiv, adessiiv ja ablatiiv.

Allatiiv e alaleütlev

kellele? millele? Kuhu?

Allatiiv moodustatakse genitiivi tüvest ja käändelõpust **-le**.

vend, venna, venda > vennale

tütar, tütre, tütart > tütrele

Allatiivi kasutatakse:

1) välissfääri, pinnale suundumise märkimiseks.

Nt: Poisid lähevad **staadionile**.

2) märkimaks isikut või eset, kellele või millele midagi antakse või omistatakse.

Nt: Isa andis **pojale** raha. **Koolile** pandi uus nimi.

3) allatiivi reksiooniga verbidega:

järgnema, lootma, mõjuma, meenuma, naeratama, viitama, alla kirjutama jne.

Nt: **Õöle** järgneb päev.

Adessiiv e alalütlev

kellel? millel?

Adessiiv moodustatakse genitiivi tüvest ja käändelõpust **-l**.

meri, mere, merd > merel

mägi, mäe, mäge > mäel

arst, arsti, arsti > arstil

Adessiivi kasutatakse:

1) välispinnal viibimise väljendamiseks.

Nt: Poisid on **staadionil**.

2) kuulumise, omamise väljendamiseks.

Nt: Minu **õel** on mitu head sõpra.

3) aja väljendamiseks.

Nt: Me läheme tööle **hommikul** ja tuleme tagasi **õhtul**.

Adessiivi reksiooniga verbid on: põhinema jt.

Nt: Minu arvamus temast põhineb sinu **sõnadel**.

Ablatiiv e alaltütlev

kellelt? millelt?

Ablatiiv moodustatakse genitiivi tüvest ja käändelõpust **-lt**.

laud, laua, lauda > laualt

tänav, tänav, tänavat > tänavalt

liige, liikme, liiget > liikmelt

Ablatiivi kasutatakse:

1) kui suund on välissfäärist, olukorrast välja.

Nt: Ta tuli **maalt** linna. Õhtul tulid poisid **staadionilt** koju.

2) isiku märkimiseks, kellest tegevus lähtub.

Nt: Ta sai **õelt** kirja.

3) ablatiivi reksiooniga verbidega: pärima

Nt: **Ta päris** sugulastelt **maja**.

Kokkuvõtte sisekohakäänetest

		nominatiiv: kool genitiiv: kooli		
Illatiiv	-sse, ø	kuhu?	kooli ~ kooli/sse	Hommikul lähevad lapsed kooli .
Inessiiv	-s	kus?	kooli/s	Lapsed on koolis .
Elatiiv	-st	kust?	kooli/st	Õhtul tulevad lapsed koolist .

Väliskohakäänded I

		nominatiiv: laud genitiiv: laua		
Allatiiv	-le	kuhu?	laua/le	Viime tassid lauale . Pane tassid lauale .
Adessiiv	-l	kus?	laua/l	Tassid on juba lual .
Ablatiiv	-lt	kust?	laua/lt	Koristasime tassid laualt .

Väliskohakäänded II

		nominatiiv: sõber genitiiv: sõbra		
Allatiiv	-le	kellele?	sõbra/le	Andsin sõbrale raamatu.
Adessiiv	-l	kellel?	sõbra/l	Sõbral on uus auto.
Ablatiiv	-lt	kellelt?	sõbra/lt	Laenasin sõbralt raha.

Kokkuvõte

Kõnesolevas magistritöös esitleb autor uut täiskasvanud algajale keeleõppijale mõeldud eesti keele õppekomplekti, mille koostamisel on arvestatud mitmesuguseid keele omandamise ja õpetamise alaseid seisukohti.

Teise keele omandamine lapsena ja täiskasvanueas toimub erinevalt. Peab arvestama mitmete täiskasvanud õppijaid iseloomustavate joontega.

Täiskasvanud keeleõppija oskab hästi oma emakeelt ja mõnd võõrkeelt. Varasemad keelealased teadmised mõjutavad teda uue keele omandamisel.

Täiskasvanud keeleõppijaid aitab suur kogemustepagas – teadmised oma ja/või teiste kultuuride kohta, töövaldkonnast jne –, mida saab kasutada uute teadmiste omandamise baasina, ka uut keelt õppides.

Täiskasvanud õppijate puhul tuleb motivatsioon neist enestest, keelt õpitakse mitmesugustel põhjustel, sageli vajadusest õpitavas keeles suhelda. Samas tunnevad täiskasvanud õppijad piinlikkust, kui nende keel ei ole korrektne ja neid tihti parandatakse.

Lähtuvalt eesmärkidest suudavad täiskasvanud valida endale sobivad õppimisstrateegiad.

Täiskasvanute puhul toimuvad nii spontaanne keeleomandamine, mis sünnib igapäevases suhtluses, kui ka keele süstemaatiline õppimine tihtipeale paralleelselt.

Enamasti pole täiskasvanud keeleõppes niisama edukad kui lapsed. Kui lapsed suudavad keele täielikult omandada, siis teist keelt õppivad täiskasvanud omandavad täielikult ainult mõne keeleaspekti (häälduse, grammatilise korrektsuse).

Õppekomplekti struktureerimisel ja õppesisu koostamisel toetub autor pikaajalisele õpetajakogemusele. Vaadeldavas õpikus sünteesitakse traditsioonilisi ja suhtlusmeetodeid – kasutatakse nii grammatika-tõlke, kommunikatiivset kui ka teisi meetodeid. Õpiku materjali koostamise printsiibid on esitatud töö eessõnas ning esimeses peatükis.

Õpiku põhiosa on ükskeelne. Põhikursusele eelneb lühike grammatika- ja häälduskursus (õppetükid 1–5), mille materjalid on tõlgitud teistesse keeltesse. Tõlge on

lisatud selleks, et õpikut saaks kasutada ka iseõppija. See võimaldab keeleomandajal vaadelda võrdlevalt eesti ja emakeelt (või muud võõrkeelt), tuletada ise reegleid ja seoseid.

Õpiku põhiõppetükid on jaotatud kolmeks osaks: sõnavara, grammatika ja tekst.

Sõnavara osa materjalid toetavad õppijat sõnade õppimisel, pakkudes illustratsioonide ja fotodega visuaalset tuge, andes võimaluse luua sõnadevahelisi tähendusseoseid (nt sünonüümide ja antonüümide kaudu), tutvustades sõnade moodustamist, sidudes sõnu kontekstiga (nt lugemis- ja kuulamistekstid), ning pakkudes võimalusi õpitud sõnu aktiivselt kasutada (rääkimisülesanded). Sõnadevahelistele tähendusseostele on tähelepanu pööratud kõigis õppetüki osades. Sõnavara valikul ja esitamisel on kõigepealt lähtutud sõnavara temaatilistest rühmadest, algtasemel õppijale esitavatest nõuetest ja õppijate suhtlusvajadusest. Mõnikord on sõnu rühmitatud lähtuvalt nende funktsioonidest keelesüsteemis (nt sõnaliigid) või moodustustunnuste järgi (nt tegevus- ja tegijanimi). Sõnavara valikul on arvestatud ka sõnade esinemissagedust.

Grammatiliste aspektide esitamisele on käesolevas keeleõppekomplektis pööratud tavapärasest suuremat tähelepanu. Grammatikat käsitletakse eri tasanditel ja viisidel. Õpikule on lisatud iseseisev grammatikaülevaade, mida saavad kasutada ka kesk- või kõrgtasemel keeleõppijad. Õpiku esimesed viis õppetükki kujutavad endast lühikest grammatikakursust ning iga põhiõppetükk (6–20) sisaldab ühe osana grammatikakäsitlust, mis vaatlleb süvendatult juba varem õpitud teemasid. Grammatika õpetamine on käesolevas materjalis seotud erinevate osaoskuste (lugemine, kirjutamine, kuulamine, kõnelemine) arendamisega.

Juba kaua on vaieldud, kas keele õpetamiseks on parem kasutada autentseid või lihtsustatud tekste. Kõnealuse õpiku põhitekstid on autentset ilukirjanduslikud tekstid. Nende teemaring puudutab töö ja perega seotud valdkondi: tekstid jutustavad ühe eesti perekonna, nende sõprade ja tuttavate elust. Peale ilukirjanduslike tekstide on kasutatud ka teisi suulisi ja kirjalikke tekstiliike (nt isiklikud kirjad, reklaamtekstid jne).

Kõnealuses õpikus häälestatakse õppijaid lugemisele ülesannetega, mis tutvustavad tekstis olevaid uusi sõnu ja tuletavad meelde varem õpitut. Arendamaks eri tüüpi lugemisstrateegiaid, esitatakse lugejatele mitmesuguseid lugemiseelseid ja -aegseid ülesandeid (nt erinevad valik-, üld- või süvalugemisharjutused). Tekstile

järgnevad harjutused kontrollivad üldist tekstimõistmist ning suunavad õppijat võrdlema tekstist saadud infot omaenese kogemustega.

Töö autor on aastakümnete jooksul, tundide ja materjalidega kontrollinud eespool esitatud seisukohtade paikapidavust ja sobivust soome-ugri keelt õppiva inimese õpetamisel ja selle keele õppimisel.

Kirjandus

- Allen J, Widdowson, H. G.* 1979. Teaching the communicative use of English. – The Communicative approach to Language teaching. Brumfit, C., Johnson, K. (eds.). Oxford: Oxford University Press, pp. 124-142.
- Bernhardt, Elizabeth B.* 2000. Second Language Reading as a case study of Reading Scholarship in the 20th Century. – Handbook of Reading Research, Volume 3. Kamil, Michael L., P. David Pearson, Rebecca Barr, Peter B. Mosenthal (eds.). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 791-812.
- Birdsong, D., Molis, M.* 2001. On the evidence for naturalisation constraints in second language acquisition. – Journal of Memory and Language 44, pp. 235-49.
- Bley-Vroman, Robert* 1989. What is the logical problem of foreign language learning? – Linguistic perspectives on second language acquisition. S. Gass, J. Schacter (eds.). New York: Cambridge University Press, pp. 41-68.
- Bley-Vroman, Robert* 1990. The Logical Problem of Foreign Language Learning. – Linguistic Analysis, vol. 20, No 1-2, pp. 3-49.
- Cook, Vivian* 2001. Second language learning and language teaching. London: Arnold.
- Crossley jt = Crossley, Scott A., Max M. Louwerse, Philip M. McCarty, Danielle S. McNamara* 2007. A linguistic Analysis of Simplified and Authentic Texts. – Modern Language Journal 91, i, pp. 15-30.
- De Groot, Annette M. B., Van Hell, Janet G.* 2005. The learning of foreign language vocabulary. –Handbook of bilingualism: Psycholinguistic Approaches. Kroll, Judith F. & de Groot, Annette M. B. (eds.). New York: Oxford University Press, pp. 9-29.
- De Jong jt = De Jong, Ton, Tamara van Gog, Kathleen Jenks, Sarah Manlove, Janet van Hell, Jelle Jolles, Jeroen van Merriënboer, Theo van Leeuwen, Annemarie Boschloo* 2009. Explorations in Learning and the Brain: On the potential of Cognitive Neuroscience for Educational Science. New York: Springer.
- EKR = Euroopa Keeleõppe Raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine 2007. Tartu Haridus- ja Teadusministeerium.

- Gaillard jt 2000 = Gaillard, W. D., L. Hertz-Pannier, S. H. Mott, A. S. Barnett, D. LeBihan, W. H. Theodore, 2000. Functional anatomy of cognitive development fMRI of verbal fluency in children and adults. – Neurology 54:180; <http://www.neurology.org/cgi/reprint/54/1/180>.*
- Harmer, Jeremy 1993. Teaching and learning grammar. London: Longman.*
- Hedge, Tricia 2000. Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford Handbooks for Language Teachers. Oxford, New York: Oxford University Press.*
- Hennoste, Märt 1998. Väike lugemisõpetus. Tallinn: Avita.*
- Hennoste, Tiit 2000. Sissejuhatus suulisesse eesti keelde I. Taust ja uurimisobjekt. – Akadeemia nr 5, lk. 1117-1150.*
- Izura, Cristina, Ellis, Andrew W. 2002. Age of acquisition effects in the word recognition and production in first and second languages. – Psicológica 23, pp. 245-281; <http://redalyc.uaemex.mx/pdf/169/16923204.pdf>, 15.05.2010.*
- Kaalep, H-J., Muischnek, K. 2002. Eesti kirjakeele sagedussõnastik. Tartu: TÜ kirjastus.*
- Kikerpill, Tiina, Sõrmus Elle 2010. Erialaõppe ja keeleõppe lõimimisest. Käsiraamat vene õppekeelele kutseõppeasutustele. Tallinn: Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus.*
- Kingisepp, Leelo, Kitsnik, Mare 2002. Avatud uksed. Eesti keele õppekomplekt kesk- ja kõrgtasemele. Tallinn: TEA Kirjastus.*
- Kingisepp, Leelo, Sõrmus, Elle 2000. Ülevaade võõrkeeleõppe meetoditest. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: TEA Kirjastus.*
- Kitsnik, Mare, Kingisepp, Leelo 2006. Naljaga pooleks. Eesti keele õppekomplekt algtasemele. CD-plaat ja õpperaamat. OÜ Iduleht.*
- Kitsnik, Mare, Kingisepp, Leelo 2008. Teach Yourself Estonian. 2 CD-plaati ja õpik. Hodder Education.*
- Klein, Wolfgang 1986. Second Language Acquisition. Cambridge: Cambridge University Press.*
- Krashen, Stephen D. 1981. Second Language Acquisition and Second Language Learning. Pergamon Press Inc; <http://www.sdkrashen.com>, 10.05.2010.*

- Krashen, Stephen D.* 1982. Principles and practice in second language acquisition. Oxford, New York: Pergamon; <http://www.sdkrashen.com>, 2.06.2010.
- Krashen, Stephen* 1989. We acquire vocabulary and spelling by reading: Additional evidence for the input hypothesis. *Modern Language Journal*, 73, 445–464.
- Krall, Ingrid, Sõrmus, Elle* 2000. Eesti keele grammatika õpetamise võimalusi. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Kärtner, Piret* 1995. Grammatika on vahva. – *Haridus* 2, lk. 63-65.
- Kärtner, Piret* 2000. Lugesiskuse arendamine. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Laufer, Batia* 2003. Vocabulary Acquisition in a Second Language: Do Learners Really Acquire Most Vocabulary by Reading? Some Empirical Evidence. *The Canadian Modern Language Review / La Revue canadienne des langues vivantes* 59,4 (June/juin), pp. 567-587.
- Leberecht, Helmi* 1989. Räägime eesti keelt. Tallinn: Valgus.
- McKay, Heather, Tom, Abigail* 2001. Teaching Adult Second Language Learners. Cambridge Handbooks for Language Teachers. Cambridge: Cambridge University Press.
- Myers-Scotton, Carol* 2006. Multiple Voices. An Introduction to Bilingualism. Blackwell Publishing.
- Nation, Paul, Waring, Robert* 1997. Vocabulary Size, Text Coverage and Word Lists. – Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy. Schmitt, N., McCarthy, M. (eds.): Cambridge: Cambridge University Press. pp. 6-19.; www.lex tutor.ca/research/nation_waring_97.html, 30.05.2010.
- Pajusalu, Renate jt = Pajusalu, Renate, Merja Hietaharju, Viive Taro, Kai Yallop* 2001. Keelesild. Eesti keele õpik algajaile. Helsinki: Otava, II trükk.
- Pavičić-Takač, Višnja* 2008. Vocabulary Learning Strategies and Foreign Language Acquisition. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Pesti, Mall, Ahi, Helve* 1998a. E nagu Eesti. Eesti keele õpik algajaile. Tallinn: Kirjastus TEA.
- Pesti, Mall, Ahi, Helve* 1998b. E nagu Eesti. Eesti keele õpik algajaile. Õpetajaraamat. Tallinn: TEA Kirjastus.

- Pesti, Mall* 2002. Metoodilisi aspekte eesti keele kui võõrkeele õpikus. Grammatika õpetamine algtasemel "E nagu Eesti näitel". Magistritöö. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Pool, Raili* 2007. Eesti keele teise keelena omandamiseseaduspärasusi täis- ja osasihitise näitel. Doktoriväitekiri. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Rannut, Ülle* 2003. Mitteverbaalsed strateegiad ja keeleline rikastamine teise keele õppes. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Rammo, Sirje* 2002. Astmevaheldusest ja selle käsitlest täiskasvanuile mõeldud õppevahendeis. – Kümme aastat eesti keele kui teise keele õppematerjale 1991-2001. Talmar ja Põhi kirjastus, lk. 207-214.
- Rammo, Sirje* 2007. Eesti keele sõnamoodustussüsteemi omandamisega seotud probleeme. – Emakeel ja teised keeled V. Tartu: TÜ Kirjastus, lk. 175-183.
- Rammo, Sirje, Teral Maarika* 2004a. Eesti keele õppematerjalid CD-ROMil. – Emakeel ja teised keeled IV. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk. 156-163.
- Rammo, Sirje, Teral, Maarika* 2004b. SMALLINCi projekt – eesti keele õppematerjalid CD-ROMil. – Toimiv keel II. Töid rakenduslingvistika alalt. Tallinn: TPÜ Kirjastus, lk. 274-279.
- Saarso, Kristi* 2000. Sõnavara õpetamine. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: Tea Kirjastus.
- Scrivener, Jim* 2003. Oxford basics. Teaching Grammar. Oxford: Oxford University Press.
- Silfverberg, Leena, White, Leila* 2006. Supisuomea. Helsinki: OY Finn Lektura AB, YLE Opetusohjelmat.
- Teral, Maarika, Rammo, Sirje* 2007. ONENESS – eesti keele õppematerjalid internetis. – Emakeel ja teised keeled V. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk. 256-263.
- Teral jt = Teral, Maarika, Sirje Rammo, Birute Klaas* 2009. Arvutipõhisest keeleõppest. – Teadusmõte Eestis (V). Toim. Jaan Ross, Arvo Krikman. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, lk. 35-42.
- Tomingas, Silva* 2009. Saame tutvavaks! Estonian for Beginners. Tallinn: TEA Kirjastus.

Tuldava, Juhan 1994. Estonian Textbook. Grammar. Exercises. Conversation. Indiana: Bloomington.

Valmet jt = Valmet, Aino, E. Uuspõld, E. Turu 1996. Eesti keele õpik. Tallinn: Valgus.

Verschik, Anna 2004. Mõnda vahekeelest ja kontrastiivsest analüüsist. – Eesti keel: võõrkeelest teiseks keeleks. Toim. Mart Rannut, Marju Kõivupuu, Tiit Päeva. Tallinn: TPÜ Kirjastus, lk. 132-144.

Õunapuu, Toom 1994. Eesti keele grammatika õpetamisest vene koolis. Haridus 1, lk. 53-56

White, Leila 2003. From Start to Finnish: A Short Course in Finnish. Helsinki: Finn Lectura OY.

Kaudviited

Nation P. 1993. Vocabulary size growth and use. – The bilingual Lexicon. Schreuder R. ja Weltens, B. (eds.). Amsterdam: Benjamins, pp. 115-134.

Johnson J.S., Newport E.L. 1989. Critical period effects in second language learning: The influence of maturational state on the acquisition of English as a second language. – Cognitive Psychology, 21, pp. 60-99.

Lenneberg, E. H. 1967. Biological foundations of language. New York: Wiley.

Long, M., Ross, S. 1993. Modifications that preserve language and content. – Simplification: Theory and application. M. L. Tickoo (Ed.). Singapore: SEAMEO Regional Language Center, pp. 29–52.

Meisel, J. 1980. Linguistic simplification. – Second language: Trends and issues. S. Felix (Ed.). Tübingen, Germany: Gunter Narr, pp. 13–140.

Sanaoui, R. 1995. Learning vocabulary in second languages. – The Modern Language Journal, 79, i: 15-28.

Õppekomplekti koostamiseks kasutatud materjalid

Aaltio, Maija-Helliki 1989. Finnish for foreigners 1. Helsinki: Otava.

Aadli, Merle, Kotka-Nyman, Edith 1985. Samm-sammult. Eesti keele õpik algajaile. Steg för steg. Lärobok i estniska för nybörjare. Stockholm: Rootsi – Eesti õpperaamatufond.

Ehala jt = Ehala, Martin, Kristi Saarso, Silvi Vare, Jaan Õispuu 1997. Eesti keele suhtluslävi. Council of Europe Publishing.

Gottal, Damienne de, Tempels, Eric 2005. Premiers pas en français. Cours de français pour débutants. Belgium: CLL.

Kasik, Reet 1993. Hakkame rääkima! Viron kielen peruskurssi. Turku: Turun Yliopiston suomalaisen ja Yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja.

Kingisepp, Leelo, Kitsnik, Mare 2002. Avatud ukсед. Eesti keele õppekomplekt kesk- ja kõrgtasemele. Tallinn: TEA Kirjastus.

Kitsnik, Mare, Kingisepp, Leelo 2006. Naljaga pooleks. Eesti keele õppekomplekt algtasemele. CD-plaat ja õpperaamat. OÜ Iduleht.

Kitsnik, Mare, Kingisepp, Leelo 2008. Teach Yourself Estonian. 2 CD-plaati ja õpik. Hodder Education.

Kraut, Einar 2000. Eesti keele hääldamine. Käsiraamat harjutuste ja helinäidetega. Tallinn: TEA Kirjastus.

Krigul, Merle, Õunapuu, Toom 1992. Igapäevane eesti keel. Tallinn: Valgus.

Kärtner, Piret 2000. Kõnelemisoscuse arendamine. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: TEA Kirjastus.

Kärtner, Piret 2000. Kirjutamisoscuse arendamine. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: TEA Kirjastus.

Kärtner, Piret 2000. Lugemisoscuse arendamine. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: TEA Kirjastus.

Leberecht, Helmi 1989. Räägime eesti keelt. Tallinn: Valgus.

Leemets, Helle 1999. Samm-sammult. Eesti keele õpik algtasemele. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.

Loodus, Merle 1999. 160 praktilist eesti keele harjutust edasijõudnutele. Tallinn: Pangloss.

- Mangus, Inga, Simmul, Merge* 2009. Tere! Eesti keele õpik algajatele 0-A1. Kirjastus Eesti Ekspress.
- McNab, Rosie* 2007. Prantsuse keele kursus iseõppijaile. Algajaile ja taasalustajale. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Mägi, Marge, Tamm, Kristi* 2003. Vaata, kuula, räägi! Eesti keele õppekomplekt edasijõudnutele. Õppija töövihik ja 90-minutiline videokassett. F-Seitse OÜ.
- Pajusalu, Renate jt = Pajusalu, Renate, Merja Hietaharju, Viive Taro, Kai Yallop* 2001. Keelesild. Eesti keele õpik algajaile. Helsinki: Otava, II trükk.
- Pesti, Mall, Ahi, Helve* 1998. E nagu Eesti. Eesti keele õpik algajaile. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Pesti, Mall, Ahi, Helve* 2006. T nagu Tallinn. Eesti keele õpik kesktasemele. CD-plaat ja õpperaamat. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Pollard, Asuman Celen* 2003. Teach yourself beginner's Turkish. England: Hodder ja Stoughton Ltd.
- Pool, Raili* 2001. Eesti keele verbireksioone. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pool, Raili* 2001. Rektsiooniharjutusi eesti keelt võõrkeelena õppijaile. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pool, Raili* 2006. Eesti keele sihitise ja rektsiooni harjutusi. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Rammo, Sirje* 2003. Eesti keele sõnavara harjutusi. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Rammo, Sirje, Teral, Maarika* 2006. Eesti keele grammatika põhireeglid. Tallinn: Kirjastus Atlex.
- Roos, T., Tamm, I.* 1981. Puhuteko suomea? Tallinn: Valgus.
- Sander, Klarika* 2003. Kohtume Eestis! Helsinki: OY Finn Lectura AB.
- Seilenthal, Tõnu, Kuldsepp, Toivo* 1986. Mõnda Eestist. Viron kielen alkeiskurssi. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Vammala OY.
- Silfverberg, Leena, White, Leila* 2006. Supisuomea. Helsinki: OY Finn Lektura AB, YLE Opetusohjelmat.
- Tomingas, Silva* 2009. Saame tutvavaks! Estonian for Beginners. Tallinn: TEA Kirjastus.

- Tomingas, Silva* 2009. Saame tutvavaks! Эстонский язык для начинающих. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Tuldava, Juhan* 1997. Estonian Textbook. Grammar. Exercises. Conversation. Indiana: Bloomington.
- Valmet, Aino* 2001. Populjarnaja grammatika estonskogo jazõka. Eesti keele grammatiline vormistik. Tallinn: Valgus.
- Valmet jt = Valmet, Aino, E. Uuspõld, E. Turu* 1996. Eesti keele õpik. Tallinn: Valgus.
- Valmis, Aavo, Valmis Lembetar* 2001. Lihtne eesti keele grammatika harjutuste ja võtmega. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Õim, Asta* 1991. Sünonüümisõnastik. Tallinn.
- Õim, Asta* 1993. Fraseoloogiasõnaraamat. Tallinn.
- Õim, Asta* 1995. Antonüümisõnastik. Eesti Keele Instituut. Eesti Teaduste Akadeemia.
- Õispuu, Jaan* 1999. Spravotšnik po estonskomu jazõku. Tallinn: Koolibri.
- Õunapuu, Toom* 1985. Eesti keele õpik vene õppekeelele koolidele. Tallinn: Valgus.
- Õunapuu, Toom* 1991. Eesti keele õpik VII klassile. Tallinn: Valgus.
- White, Leila* 2002. From Start to Finnish: A Short Course in Finnish. Helsinki: OY Finn Lectoria AB.

Estonian course book for adult learners

Summary

The focus of this MA thesis is on a new set of learning materials of Estonian language for adult learners. The main objective of the thesis is to give an overview on planning the learning materials and its methodical starting points.

The MA thesis consists of four parts. The introduction outlines the structure of the learning material for beginners. First chapter presents theoretical background and discusses some key issues of foreign/second language teaching and learning: how a language is acquired, how to present the learning content. It also shows the author's vision on how to teach adult learners more effectively.

Second chapter consists of a monolingual textbook and third chapter gives an overview of a grammatical structure of Estonian language and is meant for users of this textbook but also for other language learners on intermediate and advanced levels.

The textbook examined in this thesis is targeted on adult language learners. The main part of the textbook is written on a basis of Estonian language. A grammar, vocabularies and appendixes are bilingual.

The set of learning materials consists of three parts: 1) textbook, 2) a grammar of Estonian language, 3) appendixes.

1) First five chapters in the textbook contain pronunciation exercises, a short introductory course of Estonian grammar and reading exercises introducing Estonia. The chapters of a main course are more communication oriented. The chapters of the main course are divided into three parts – presentation of vocabulary, more in-depth study of grammar, authentic text with related exercises.

2) Estonian grammar is independent and integral and it could be published on its own if need be.

3) Appendixes contain translation exercises and translations.

In the textbook synthesizes traditional and communication based methods of learning – both grammar-translation and communicative method is used.

Great attention in the textbook is given to teaching the grammatical structure of the Estonian language. However it is important that teaching grammar is not just memorizing rules of grammar and therefore the communicative exercises are used in all parts of a textbook. In the textbook the authentic texts are used that help a learner to succeed in a language environment. In the choice and presentation of vocabulary the starting point have been thematic groups, requirements for beginners and communication need of the learners.

